

NOVI OKVIRI ZA RAZGOVORE O MIGRACIJAMA
A MIGRÁCIÓS NARRATÍVÁK ÚJRAKERETEZÉSE
REFRAMING NARRATIVES ABOUT MIGRATION

U TUĐIM CIPELAMA
MÁS CIPŐJÉBEN
IN SOMEONE ELSE'S SHOES

IMPRESUM

Naslov / Cím / Title:
Novi okviri za razgovore o migracijama - U TUĐIM ČIPELAMA
A migrációs narratívák újraakereztése - MÁS CIPŐJÉBEN
IN SOMEONE ELSE'S SHOES - Reframing Narratives About Migration

Izdavač/ Kiadó / Publisher:
Ekumenska humanitarna organizacija (EHO)/ Ökumenikus Szeretetszolgálat /
Ecumenical Humanitarian Organization (EHO)

Urednica / Szerkesztő / Editor:
Branislava Opranović

Projektni tim / Projektcsapat / Project team:

Projektna koordinatorica/ Projektkoordinátor / Project coordinator:
Milica Milović Kinoli

Projektna saradnica/ Projektmunkatárs / Project associate:
Tijana Đorđijevski

Predavačice na projektu / A projekt előadói / Project lecturers:
Ida Boka i Viktorija Zakinski Toma / Bóka Ida és Zakinszky Toma Viktória

Volonterka/ Volontőr / Volunteer:
Gorana Sredanović

Moderator Žive biblioteke/ Az Élőkönyvtár moderátora / Living Library moderator:
Milisav Milinković

Prevod na engleski / Angol fordítás / Translation into English: Mark Daniels
Prevod na mađarski / Magyar fordítás / Translation into Hungarian: Krisitna Orovec / Orovec
Krisztina

Dizajn/ Dizájn / Design: Maša Dragičević i Milica Milović Kinoli
Fotografije / Fotók / Photography: Milica Milović i Milisav Milinković

Novi Sad, jul 2023. godine / Újvidék, 2023 július / Novi Sad, July 2023

Ekumenska humanitarna organizacija
Ćirila I Metodija 21, 21107 Novi Sad, Srbija

+381 (0)21 466 588
Email: office@ehons.org

Copyright © 2023
Ekumenska humanitarna organizacija

CIP - Каталогизacija y publikaciji
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

061.2:27-675(497.113 Novi Sad)"2023"
342.726-054.73(497.11)"2023"

U tuđim cipelama : novi okviri za razgovore o migracijama = Más cipőjében = In someone else's shoes /
[urednica Branislava Opranović] ; [prevod na engleski Mark Daniels, prevod na mađarski Kristina Orovec
; fotografije Milica Milović i Milisav Milinković]. - Novi Sad : Ekumenska humanitarna organizacija, 2023
(Novi Sad : Brain made). - 100 str. ; 30 cm

Tiraž 500.

ISBN 978-86-85043-72-7

a) Екуменска хуманитарна организација (Нови Сад) -- 2023 б) Мигранти -- Заштита -- Србија -- 2023

COBISS.SR-ID 120994313

SRPSKI

U TUĐIM CIPELAMA

BRANISLAVA OPRANOVIĆ

Knjiga je prebivalište života - radosti, tuge, promena, nade...

Svaki čovek može biti ljudska knjiga. Razlika između knjiga ljudi koji imaju dom i onih živih knjiga čiji su autori kuću zamenili stazom je u tome što ove druge knjige ispisuju cipele. Iza svake rečenice iz ovih živih knjiga stoji po par cipela. Te cipele su na nogama migranata, izbeglica i azilanata.

Kada sve migranatske cipele jednog dana same počnu da govore biće to knjiga bez kraja, koja obilazi zemljinu kuglu i svakog trenutka joj se dodaju novi redovi.

A, dotle, dok cipele ljudi u pokretu ne progovore i ne ispišu životne priče, najmoćnije od svih moćnih priča, budimo mi njihove cipele!

Pred čitaocima ove publikacije su priče koje su ispričali ljudi u pokušaju da obuju migranatske cipele i u njima, umesto njihovih vlasnika - progovore.

Ako je tako nešto uopšte moguće, ovo pred vama je iskren pokušaj tako nečega.

Hvala izbeglicama, migrantima i azilantima što su baš nama dozvolili da mi budemo njihove cipele koje govore!

SMRT, KRIJUMČARI, VIOLINE I ZIDOVI

A, na kom jeziku se pišu žive knjige?

Na svim! Tu se svaka knjiga čita u originalu!

I bez obzira na to, govorimo li neki od ovih jezika, ili sve njih, jedno je sigurno - svako ko hoće da zna, može da zna sudbine na desetine hiljada ljudi u pokretu, te i ove vesti koje su u našoj zemlji, ali i na drugim migranstkim rutama, obeležile jun ove 2023. godine.

U vremenu sačinjavanja ove publikacije, u junu 2023. bili smo svedoci potonuća broda sa migrantima u Jonskom moru, kod južne Grčke. U tragediji, jednoj od najvećih migrantskih katastrofa u Evropi, prve informacije (Džeremi Lorens, predstavnik za štampu Komesarijata Ujedinjenih nacija za izbeglice) kazuju da je poginulo 78 ljudi, a najmanje još njih 500 se vode kao nestali. Preživeli tvrde da je na brodu od oko 750 ljudi možda bilo i oko stotinu dece! Zvaničnik UN izneo je da „tragedija samo pojačava neophodnost da krijumčari ljudi budu privedeni pravdi, a da je pretraga i spasavanje preživelih „pravni i humanitarni imperativ“.

Balkanska ruta je prema zvaničnim podacima Evropske agencije za graničnu i obalsku stražu (Frontex) druga najaktivnija migrantska ruta, a od početka ove godine 22.500 ljudi je prošlo kroz Balkan ka zemljama Evropske unije, saopštio je 20. juna povodom Svetskog dana Beogradski centar za ljudska prava. U prihvatnim centrima i centrima za azil u Srbiji trenutno boravi oko 2.200 migranata, tražilaca azila i izbeglica, što je upola manji broj u odnosu na isti period u toku prethodne godine. S druge strane, kazuju zvanični podaci, „na terenu se zapaža značajno veći broj novopridošlih koji bez registracije i odlaska u smeštajne kapacitete nastavljaju svoj put, što ukazuje i na postojanje razvijene mreže krijumčarenja ljudi“.

Pripadnici MUP Srbije pojačano su kontrolisali boravak iregularnih migranata van Prihvatnog centra u Subotici, u graničnom pojasu s Mađarskom, naročito na potezu od Hajdukova do MZ Kelebija, „što je očigledno, pored smanjenja migranata na navedenom prostoru izazvalo veliki revolt krijumčara i krijumčarskih grupa na istom području a koji se ogleda u sve intezivnijem obračunu uz upotrebu i vatrenog oružja (Bojan Šoralob, načelnik SBO).

U dva navrata, u šumskom pojasu na severnoj strani Subotice prema Mađarskoj došlo je, polovinom i krajem juna, do obračuna vatrenim oružjem između dve grupe ilegalnih migranata i onih koji se bave krijumčarenjem ljudi... Prema informacijama iz Policije u prvom sukobu tri lica su povređena, od kojih je dvoje bilo životnoj opasnosti...

U drugom sukobu... Dok ovu publikaciju predajemo u štampu snimci sa društvenih mreža potvrđuju pucnjavu iz vatrenog oružja na obodu Subotice... Ima li stradalih, zvaničnih informacija nema...

Dramu migranata - pred kojima svet, koji se još nije usaglasio o zvaničnoj politici prema ljudima u pokretu, zatvara oči - prenose i zvuci violina. Prva od njih nastala je 2013. godine, a napravili su je osuđenici zloglasnog italijanskog zatvora Opera od čamca koji je prevezio migrante iz Afrike i koji je pretrpeo brodolom. Violeline se i dalje proizvode od drveta čamaca koji su potonuli ili ih je potopila obalska straža, u sećanja na sve migrante koji nisu uspeli da stignu do obale. Podizanje ogradama ne smanjuje broj izbeglica! Niti će ogradama migracije biti zaustavljene! Čujete li violeline? Čitate li žive knjige?

MI TO VIDIMO OVAKO - NOVI OKVIRI ZA RAZGOVORE O MIGRACIJAMA

MILICA MILOVIĆ KINOLI

PORTRETI LJUDI U POKRETU

Migranti i izbeglice u medijima u Srbiji na srpskom i mađarskom jeziku, pokazala je analiza, “prikazani su u dva stalno prisutna i dominantna okvira - vizuelnom okviru viktimizacije i vizuelnom okviru pretnje, i to kao bezlične grupe bez ikakvog identiteta, kao pasivne osobe koje ne rade ništa, osim što čekaju da se nešto dogodi u vezi sa njihovim statusom. Individualni portreti su retki...” (Krstić, A. 2022.)

Upravo ovo, trenutni (zima/leto 2023.) dominantno negativan narativ o izbeglicama i migrantima podstakao je i učvrstio Ekumensku humanitarnu organizaciju i njene saradnike u uverenju da je oslikavanje individualnih portreta ljudi u pokretu, razbijanje predrasuda i uspostavljanje novih okvira za razgovor o migracijama - nadasve nužna misija!

Osmislili smo projekat “Mi to vidimo ovako - Novi okviri za razgovore o migracijama”, čiji je osnovni cilj senzibilizacija i povezivanje pre svega mladih, ali i drugih građana sa izbeglicama i migrantima smeštenim u prihvatnim centrima u Subotici i Somboru. Oslonac i glavne aktere pronašli smo, ne slučajno, u studentima: Odseka za komunikacije Učiteljskog fakulteta na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici i studentima Pedagoškog fakulteta u Somboru. U saradnji sa eminentnim nastavnicima i novinarima osmišljena su jednosemestralna predavanja na mađarskom i srpskom jeziku, čije teme su bile: etičko izveštavanje, medijska pismenost, ljudska prava i demokratija, globalni, nacionalni i lokalni političko-ekonomski okviri i konteksti, metodologija pripovedanja (storytelling) i uticaj medija na formiranje stava lokalne zajednice o migrantima/ izbeglicama.

Namera nam je bila da visokoškolicima naglasimo ulogu i važnost medija i kao mostova između kultura i zajednica, uvereni da su i oni, budući medijski poslanici, tu da povezuju, ne da razdvajaju, te da u tom odgovornom poslu imaju nezamenljivu ulogu u društvu. Pored ovoga, tokom studijskih poseta prihvatnim centrima u Subotici i Somboru kroz razgovor sa zaposlenima i korisnicima centra studenti su, uvereni smo, stekli jasniju sliku i o ulozi Komesarijata za izbeglice kao i funkcionisanju prihvatnih centara u našoj zemlji.

Učesnike projekta - studente, članove nevladinih organizacija i druge građane /čitaoce -učlanili smo i u biblioteku, Živu biblioteku, u kojoj su knjige zapravo ljudi, migranti i izbeglice. Čitanje “knjiga” iznedrilo je životne priče ljudi u pokretu, od kojih smo sačinili ovu publikaciju.

Projekat smo vodili u partnerstvu sa Učiteljskim fakultetom na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici., a u saradnji sa organizacijom IOM, uz podršku Švajcarske.

OČI U OČI SA ČOVEKOM - KNJIGOM

MILISAV MILINKOVIĆ

Živa biblioteka je alat koji nam omogućava da izađemo iz zone komfora, i umesto da čitamo knjigu držeći je u ruci, imamo jedinstvenu priliku da sa njom porazgovaramo - oči u oči! Živa biblioteka funkcioniše kao i svaka biblioteka: Posetioci mogu da pregledaju katalog dostupnih naslova, izaberu knjigu koju žele da pročitaju i da je pozajme na ograničen vremenski period. Posle čitanja vraćaju knjigu u biblioteku i, ako žele, pozajmljuju drugu. Jedina razlika je što su u Živoj biblioteci knjige zapravo ljudi, a čitanje se sastoji od razgovora.

Živa biblioteka je skup na kojem ljudi - knjige, u ovom slučaju izbeglice imigranti, dakle ljudi u pokretu dele s drugima svoje životne price. Čitaocima se, pak, pruža prilika da se kroz razgovor upoznaju sa knjigama - ljudima i čuju njihove priče, postavljaju pitanja, razgovaraju i steknu, potvrde ili promene svoje (a i tuđe) mišljenje i stav, u ovom slučaju, o ljudima u pokretu.

SUOČAVANJA SA STRAHOM

IDA BOKA I VIKTORIJA ZAKINSKI TOMA

Ideja za projekat „Mi to vidimo ovako- novi okviri za razgovore o migracijama“ nastala je spontano, a tako logično. Mi, koji radimo na terenu, ne vidimo samo ljudsku patnju - izazove sa kojima se migranti i izbeglice suočavaju, već često analiziramo i šire političke, istorijske, sociološke i demografske kontekste, kako bi sve što vidimo, lakše u svojim glavama poslagali. Često razmišljamo o tome, na koji način se o migrantima izveštava, zašto je to tako, kome to odgovara, a znamo i kome odmaže. Na sva ova pitanja, nalazimo neke naše odgovore, koje potkrepljujemo istraživanjima i razgovorima na terenu, kako sa izbeglicama/migrantima, tako i sa lokalnim stanovništvom i nadležnima.

Ulaskom u učionicu, prvi put, videli smo odbojnost prema temi, i pre svega strah. Pogledali smo se u oči, direktno, i nekako smo uspeli da se razumemo. Rad u zajednici ne sme isključiti nijednog aktera te zajednice. A akteri smo svi, koji se trenutno tu nalazimo: i izbeglice/migranti, i humanitarni radnici, i organi reda/medicinski radnici, i lokalno stanovništvo, i ti, i ja. Mi činimo ovu zajednicu. I ukoliko želimo da promenimo narative o migracijama, prvo moramo dati prostora svima da izraze svoja iskustva, strahove, osećaj nemoći, bes, tugu, kajanje, duboko saosećanje... Puno je to emocija sa kojima se treba nositi u grupi, čak i za iskusne predavačice, ali trenutno ne vidimo efikasniji način za rad sa mladima koji žive na žarištu ove pojave. U šumama oko Subotice danima se čuje rafalna paljba iz automatskog oružja. Ljudi se boje, a odgovori na njihova pitanja izostaju. I strpljivi postaju nestrpljivi, i trpeljivi postaju skloniji generalizaciji. Retko razmišljamo o tome, kako se fašizam rađa, i da on ne kreće uvek iz osećaja sopstvene superiornosti, već iz pukog straha.

PRIČE

ŽIVA KNJIGA - AHMED, Pakistan

DO SNA STAZOM TORTURE I BEZNAĐA

Priču zabeležili: **TAMAŠ KALINKA I FILIP KOVAČ**
STUDENTI TREĆE GODINE ODSEK KOMUNIKACIJE, UČITELJSKI FAKULTET
NA MAĐARSKOM NASTAVNOM JEZIKU, SUBOTICA

Na obali Turske strpali su dvadesetoro ljudi u čamac veličine kreveta. Upalili su im motor i gurnuli u talase Sredozemnog mora. Oko pola noći motor se ugasio, voda je poklapala čamac. Nastala je panika

Tokom susreta u „Živoj biblioteci“ u Subotici, moj kolega i ja, razgovarali smo sa čovekom iz Pakistana. Nazvaćemo ga Ahmed.

Ahmed ima 44 godine i otac je, kako kaže, „samo“ četvoro dece. Rođen je u Pakistanu, gde je dugo radio u tekstilnoj industriji, za fabričkom trakom. Na put je, poput mnogih, krenuo davne 2015. godine. Želja mu je da jednog dana s porodicom živi u Italiji. Ahmed se svim silama trudio da nam - svojim bazičnim poznavanjem engleskog jezika, i još slabijim poznavanjem srpskog, ali koji s otvorenim osmehom govori - ispriča priču o agoniji, vrtlogu emocija i u mozak urezanim oštrim tragovima tokom osam godina dugog puta od Pakistana do Srbije.

Od mnogobrojnih tortura koje je preživeo na putu, koji traje bezmalo deceniju, dva su događaja koji ga opsedaju.

Priča prva: Tokom prelaska granice između Irana i Turske, hodao je, uz sunarodnike, neprekidno četrnaest sati! Put je vodio preko planina, kroz sneg, koji im je dosezao do kolena! Nijednom nisu seli! Jer, znali su - što brže pređeš tu deonicu, to su manje šanse da ćeš biti uhvaćen, ili da pogineš ako straža zapuca! Bili su to dugih, mučnih, drhtavih četrnaest sati hoda... Hoda do slobode! Ili, pak, samo do sledeće stanice, na dugom putu koji vodi ka slobodi!

Priča druga: Na prelasku iz Turske u Grčku preko Sredozemnog mora doživeo je beznađe i strah, koji neće nikada zaboraviti. Na obali Turske strpali su ih u čamac veličine kreveta. Sem njega u tu ljusku od oraha natrpano još bar dvadesetoro ljudi. Upalili su im motor i gurnuli u talase mora, u dubinu, u plavo bez granice dokle oko ne doseže. Oko pola noći, na sred mora, motor se ugasio. Čamac se zaustavio, talasi su ga poklapali. Sve više vode je nadiralo u čamcu, nastala je panika. Uspeli su, i samo ne znaju kako, da pokrenu motor i domognu se grčke obale.

Ahmed se uglavnom kreće u malim grupama ljudi. Sastav tih grupa se neprestano menja, ljudi dolaze i odlaze, njihov put dugo traje...

Ahmed je ispričao da je već godinama u Srbiji, i da boravi u prihvatnim centrima, jer se tu oseća bezbednije. Sanja o Italiji. I čeka. Kaže da do Italije postoje tri moguća pravca: preko Bosne, pa Hrvatske i Slovenije, i odande za Italiju. Ili preko Rumunije, Mađarske, Austrije... Ili, pak, preko bodljikave ograde, koja deli Srbiju od Mađarske, pa preko Austrije, do Italije. Ovu poslednju rutu smatra najbezbednijom, jer je čak i ta ograda manje opasna od nabujale Drine.

Pitali smo Ahmeda kakve planove ima za budućnost, u Italiji. Odgovorio nam je da se on bavi samo sadašnjim, trenutnim preprekama i mogućim načinima prelaska granica. Planove čuva za neke lepše dane.

ŽIVA KNJIGA - ALA, Sirija

GLAD, RASIZAM I BATINE

Priču zabeležili: VIOLA BUŠ I ŠAMUEL NJUL

STUDENTI TREĆE GODINE ODSEK KOMUNIKACIJE, UČITELJSKI FAKULTET
NA MAĐARSKOM NASTAVNOM JEZIKU, SUBOTICA

U paklu zatvora u Damasku hrana i voda bili su ograničeni, dnevno su dobijali parče hleba, jednu maslinku i list sira. Hladnoća je samo pojačavala bol od batina koje su svakodnevno dobijali - drugi put je zatočen nevin

Ala je mladić poreklom iz Sirije, pripada jednoj manjoj etničkoj grupi. Pričao nam je o periodu svog života između 2017. i 2018. godine. Dom mu je grad Raka. Godinu je već studirao u Damasku u vreme kada su borbe u Siriji postale učestale, rat ozbiljniji, a život opasniji. Sirija, koja je nekada bila dom svih Sirijaca, odjednom se rascepila na više delova, pa su se, na žalost, i ljudi razdelili na Sirijce, Kurde, Asadovce, Ruse...

Ala je bio primoran da se privremeno skloni u Hasaku, odakle je na fakultet odlazio avionom i nekim improvizovanim prevozom. Uskoro je postalo nemoguće doći do Damaska, pa je studije morao da nastavi, kako kaže, na daljinu.

Jednom prilikom dok je bio u Damasku, pomešali su ga sa jednim sunarodnikom sličnog imena, kog su hteli da mobilišu za vojsku. Zbog te greške Ala je proveo čitav mesec u zatvoru. Pokušavao je da im kaže, dokaže, da je on student, a ne taj pobunjenik za kim tragaju, ali nije vredelo. U paklu zatvora hrana i voda bili su ograničeni. Za 24 sata dobijali su jedno parče hleba, jednu maslinku i list sira. Nakon mesec dana torture, najzad je utvrđeno da on nije taj koga traže - imena njihovih majki bila su različita, svi ostali podaci su se poklapali. Nakon što je izašao iz zatvora, želeo je da završi fakultet. Prve dve godine studija je završio sa visokim prosekom,

međutim, na trećoj godini je naišao na novu prepreku- rasizam, kog je tada već bilo jako puno u Siriji. Bio je odbačen zbog toga što se etnički razlikuje od većine i pripada jednom malom plemenu. U ličnoj karti je stajalo mesto njegovog porekla, i svi su, vodeći se stereotipima, mislili da je zbog toga pobunjenik, da je protiv aktuelne vlasti.

Na putu do fakulteta, svaki put bi imao ozbiljnih poteškoća na kontrolnim punktovima. Kasnije je došlo do fizičkog obračuna u studentskom domu, u kom Ala nije ni učestvovao, ali su ga specijalne jedinice izvukle iz kreveta i ponovo odvele u zatvor, ovaj put na dva meseca. Drugi put u zatvoru, a opet nedužan! Bio je dodatno sumnjiv zbog toga što je već bio u zatvoru, i pretpostavili su da je i on terorista. Bila je zima, užasno je bilo hladno u zatvoru. Hladnoća je samo pojačala bol od batina koje su svakodnevno dobijali.

Preživio je, izašao iz zatočeništva i vratio se na fakultet. Tamo su sinovi uticajnih ljudi i ministara u aktuelnoj vladi bili prililegovani, u svemu im se udovoljavalo. Ostali, ako bi zakasnili na predavanje bili bi kažnjeni. Njemu se desilo da su ga fizički povredili, jer je zakasnio. Istina, kaže, nisu bili milosrdni prema njemu ni u zatvoru, međutim, prvi put se desilo da fizičko nasilje doživi van zatvora, i to na fakultetu. Kaže da se osećao se kao životinja, ne kao ljudsko biće. Ipak, uspeo je da završi fakultet. Od dobijanja diplome ga je razdvajao samo još jedan zadatak: obavezni vojni rok. Nije želeo u vojsku, kontaktirao je jedan drugi (paralelni) vojni odsek, kako bi dobio potvrdu bez da služi vojni rok. Rekli su mu - „Baš super što si završio fakultet, ali šta će biti sa državom“! Ala je odgovorio: “Šta još treba da uradim? Upravo sam završio fakultet, želim da radim za svoju zemlju, treba mi posao!“ Nije naišao na razumevanje i odobravanje zvaničnika, optužili su ga da on namerava da ratuje na strani neprijatelja! Zarobili su ga i odneli u centar za obuku vojnika, na granici sa Jordanom. Nije želeo da bude deo toga, bacio je oružje i uspeo da pobjegne. Nekako je nabavio je tri miliona sirijskih funti, što je oko 3500 eura i platio krijumčaru da ga vrati u Raku. Međutim, sudbina ga je odvela u Tursku, gde je boravio i radio nekoliko godina. Nakon toga stigao je do Srbije, gde ne bi hteo dugo da se zadržava, želi da ide u Austriju ili Nemačku, nije ni važno kuda - samo tamo gde bi imao dobar posao i normalan život.

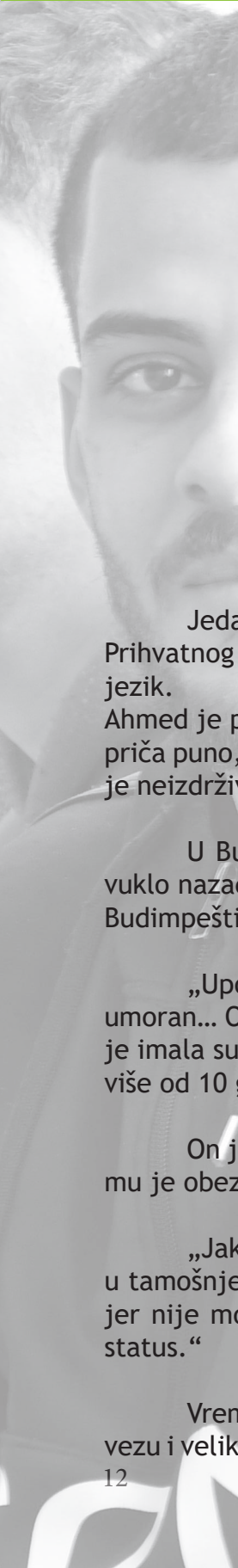

ŽIVA KNJIGA - AHMED, Palestina

LJUBAV ME VUČE U MAĐARSKU!

Priču zabeležile: ANITA MEČERIK I IDA BOKA

STUDENTKINJA TREĆE GODINE ODSEK KOMUNIKACIJE, UČITELJSKI FAKULTET NA MAĐARSKOM NASTAVNOM JEZIKU, SUBOTICA I PREDAVAČICA NA PROJEKTU

A black and white portrait of a man with a beard and mustache, looking directly at the camera. The portrait is partially obscured by the text on the right.

Mađarsku doživljam kao svoj dom. Želim da otvorim malu prodavnicu u kojoj je moguće i jesti. Supruga, s kojom sam se oženio u Mađarskoj, posećuje me u prihvatnom centru u Subotici svaki mesec. Zajedno smo deset godina, jako se volimo. Muči me neizvesnost hoću li ikada ponovo moći da živim sa svojom izabranicom

Jedan čovek, jedna knjiga se već na prvi pogled razlikovala od drugih. Sa mladićima iz Prihvatnog centra u biblioteku je stigao i jedan stariji čovek. Ušao je stidljivo. Govorio je mađarski jezik.

Ahmed je poreklom iz Palestine, ima 50 godina. Govori tiho, skoro nečujno. O svojoj domovini ne priča puno, već svi znaju, kaže, da rat između Palestinaca i Izraela traje već decenijama. Situacija je neizdrživa, oružani sukobi između raznih grupa su česti i uobičajeni, a nezaposlenost ogromna.

U Budimpeštu je stigao 2006. godine, potom je živio u Austriji i Belgiji, ali ga je nešto vuklo nazad za Mađarsku. Svidelo mu se tamo. Dve godine je pravio girose na trgu Blaha Lujza, u Budimpešti.

„Upoznao sam jednu ženu na trgu Blaha Lujza, želela je da mi pomogne. Ja sam bio toliko umoran... Ona je radila u Budimpešti, ali je živela u mestu Gedele. Ponudila mi je smeštaj. Ranije je imala supruga, i ima ćerku. Zaljubili smo se jedno u drugo. Živeli smo u Gedeleu. Zajedno smo više od 10 godina.“ - seća se Ahmed.

On je zbog nerešenog boravka u Mađarskoj, na žalost, završio u zatvoru. Njegova partnerka mu je obezbedila advokata i pomogla mu da sredi papire.

„Jako su strogi zakoni u Mađarskoj. Kada su me pustili iz zatvora, otišao sam za Đer i boravio u tamošnjem izbegličkom centru, godinu dana. Nismo mogli da se venčamo moja partnerka i ja, jer nije mogla da se razvede od prethodnog supruga. Zbog toga nisam mogao da rešim ni svoj status.“

Vremenom se situacija rešila i nisu više postojale prepreke da ovo dvoje ljudi svoju dirljivu vezu i veliku ljubav krunišu brakom. Ahmed je dobio privremeni boravak i dozvolu za rad. Međutim,

zbog jednog propusta su ga iz Mađarske deportovali u Srbiju, 2021. godine. Trenutno boravi u Prihvatnom centru u Subotici.

„Supruga me posećuje ovde u Srbiji. Ovakvu divnu ženu nikad ranije nisam upoznao, pomaže mi, brine se o meni. Pokušava da reši moj status, angažovala je i advokata. Međutim, advokat uvek kaže da sačekam još nekoliko meseci, pa će sve biti u redu, međutim, na kraju se ne desi ništa.“

Ahmed kaže da samo želi normalan život u Mađarskoj, vuče ga ljubav prema supruzi i spokojnom životu sa njom.

„U svoju domovinu više ne mogu da se vratim, ja tamo nemam više nikog. Imam brata u Francuskoj, pomažemo se, kako znamo i umemo. Imamo i sestru u Danskoj. Ali ja Mađarsku doživljavam svojim domom. Želim da otvorim malu prodavnicu u kojoj je moguće i jesti. Supruga mi je bila prošli mesec, dolazi jednom mesečno. Jako se volimo. „

Kaže da je mađarski jezik naučio u zatvoru i u izbegličkom centru, drugačije nikad ne bi uspeo da ga nauči. Ovde ne postoji mogućnost učenja jezika. Srpski jezik mu teško ide i u prihvatnom centru komunicira uglavnom na engleskom. Iako često viđa svoju suprugu, njegov slučaj stagnira i on počinje da gubi nadu. Gleda u prazno, i odsutno nam govori da ga muči nezvesnost hoće li ikad ponovo moći da živi sa svojom izabranicom.

POSTAĆU LEKARKA!

Priču zabeležili: TIMEA GABOR, PETRA JUHAS I ŠAMUEL NJUL
STUDENTI TREĆE GODINE ODSEK KOMUNIKACIJE, UČITELJSKI FAKULTET NA
MAĐARSKOM NASTAVNOM JEZIKU, SUBOTICA

Nakon svake selidbe, u meni je ostajala sve veća praznina. Promenila sam se, ojačala, više nisam ona devojka iz Sirije koja sam bila. U Novom Sadu mi se ostvario san iz detinjstva, studiram medicinu. Zauvek ću biti zahvalna Bogu na ovoj šansi

„Pobegla sam iz ratom razorene Sirije. Tamo sam odrasla. Nikad nisam poželela da je napustim, ali se 2010. godine sve promenilo. Naredne godine počeo je rat. Roditelji su se plašili da nas pošalju u školu. Moj otac, koji je turistički inženjer, predložio je da se odselimo iz zemlje. Prošli smo dug i opasan put, bežali smo preko država koje se graniče sa Sirijom, između ostalog i preko Saudijske Arabije, u kojoj smo jedno vreme živeli.

Od detinjstva sam sanjala da postanem lekarka, kako bih mogla da pomažem ljudima. Počela sam da tražim fakultet na kom bih mogla da studiram medicinu, i naišla sam na univerzitet na Kipru. Tako sam sa svojom porodicom, mamom, tatom, dve sestre i starijim bratom, napustila Saudijsku Arabiju. Sestre su studirale, a bratu je još ostala godina do diplomiranja. Razmišljali smo, šta ćemo, da li da ga sačekamo...Na kraju smo odlučili da i on fakultet završi na Kipru. Ja sam na Kipru krenula od nule. Braća i sestre su tamo uspešno završili svoje školovanje. Meni je tamo bilo jako loše. Sve je bilo jako skupo, nisam mogla sebi da priuštim školovanje. Imala sam osećaj da ni struku ne mogu na naučim onako kako sam očekivala. Nisam tamo pripadala, ali sam silno želela da postanem lekar. Tada mi se javio jedan tatin prijatelj iz Sirije, čiji je sin studirao medicinu na Univerzitetu u Novom Sadu. Jako mu se svideo grad, prijateljsko okruženje i odlične prilike za obrazovanje. Pogledala sam na internetu, i Univerzitet mi je delovao fenomenalno. Bog mi je olakšao put, došla sam u Srbiju i počela da studiram medicinu. Ostvario mi se san iz detinjstva! Postaću lekarka!

Jedna moja sestra je ostala na Kipru i radi kao farmaceut, brat je odleteo za Nemačku i tamo radi, druga sestra se udala... Odlučila sam da sama krenem za Srbiju. Svi su mi govorili da neću moći sama, situacija je teška, druga je kultura, ne poznajem nikog.

Nakon svake selidbe, u meni je ostajala sve veća praznina. Pitala sam se, zašto me Bog ne voli? Kad god mi se sviđa neko mesto, desi se da za nekoliko meseci moram dalje. Ponekad pomislim da sam ja kriva zbog svega toga. No, sada već razmišljam drugačije o svemu. Svi ti izazovi, selidbe, nove kulture i novi ljudi, doprineli su tome, da se promenim i ojačam. Više nisam ona devojka iz Sirije koja sam bila. Naučila sam da negativne stvari posmatrati iz pozitivne perspektive. Da, u

početku je bilo malo teško, ali sam odlučila da ostanem i studiram u Novom Sadu, hvala Bogu na pomoći. Potpuno sam zadovoljna fakultetom, svojim okruženjem, i zauvek ću biti zahvalna Bogu na ovoj šansi. Nikada neću zaboraviti trenutak kada sam napustila Siriju, situacija je bila jako loša. Bilo je to jedno prinudno putovanje u stranu zemlju, gde nisam nikog poznavala, dok su moji prijatelji iz detinjstva, moji baka i deda, naša porodična kuća, ostali za mnom. Sada stvari posmatram malo drugačije. Roditelje nisam videla 3-4 godine, ali ovo leto planiram da ih posetim. Nije bilo moguće putovati zbog kovida, nevakcinisani nisu mogli da putuju. Jako žurim da položim sve ispite u roku, i da ih što pre ponovo vidim, mnogo mi nedostaju. Siriju sada više ne bih volela da vidim. Pre nego što sam je napustila, smatrala sam je neviđeno lepom zemljom. Ostalo mi je još nekoliko ispita do diplome, a posle toga, ne znam gde ću. Moguće da neću ostati u Srbiji, ne znam još, jezik je sasvim drugačiji, trebala bih baš dosta da učim. Videćemo šta će život doneti“.

KAPI U ISTORIJI KRETANJA ČOVEČANSTVA

Priču zabeležile: KRISTINA ROŽA I PANA ČERNAI

STUDENTKINJE TREĆE GODINE ODSEK KOMUNIKACIJE, UČITELJSKI FAKULTET NA
MAĐARSKOM NASTAVNOM JEZIKU, SUBOTICA

Od jedne tinejdžerke dobila sam vredan poklon, njen ilustrovani dnevnik. Rekla mi je da crta kad god ne može da spava. U tom intimnom svedočanstvu nalazile su se i beleške, pisala je na tri jezika - engleskom, turskom i arapskom. Ona sada sa porodicom živi u Nemačkoj, na sigurnom su. Jako sam joj zahvalna što mi se javila da je dobro, usrećila me je

„Živim u Novom Sadu, a radim u Prihvatnom centru Šid. Držim neku vrstu art-terapije. Zapravo, razgovaram sa izbeglicama i migrantima, te kroz crteže ili tekstove, koje oni stvaraju, sakupljam svedočanstva o njihovom životu. Ta i svedočanstva poput ovih, koja se beleže diljem planete na migrantskim rutama, neizbrisive su kapi koje u proteklom veku i, sva je prilika i u vremenu pred nama, nedvojbeno stvaraju novi prilog istoriji kretanja čovečanstva. Osim crtanja i pisanja svoju priču mogu da podele sa mnom i na bilo koji drugi način, koji sami odaberu. Moj zadatak je da to sve zabeležim i brižljivo čuvam, ali i pružim svakom od njih kvalitetno provedeno vreme u Centru. Pored mene, još tri žene se bave svojevrsnim umetničkim terapijama, dok dva muškarca drže radionice sporta“ - priča Kata, koja svakodnevnim život u Prihvatnom centru u Šidu deli sa ljudima u pokretu od leta 2022. godine.

„U ovom kampu su u prethodnom periodu boravile porodice, mnogo dece i tinejdžera s roditeljima, koji su tu ostajali i duže vreme, pa je stoga ovde bila sasvim drugačija atmosfera nego u drugim centrima, gde su se ljudi zadržavali kraće i bili samo u prolazu. U poslednjih nekoliko meseci i ovde je došlo do promene, ostala je samo jedna porodica. Sada su tu uglavnom mladi muškarci, samci. To je umnogome promenilo dinamiku života i rada, jer su sadašnji stanovnici Centra zaokupljeni uglavnom samo jednom mišlju - kako da svoj put nastave što pre. Stoga su pod velikim stresom.

Za mene je jako značajno što sam deo ovog projekta. Ranije se nisam mnogo udubljavala u ovu priču, znala sam osnovne informacije. Puno mi znači što mogu da upoznam ljude koji su došli iz različitih delova sveta. Raduje me kada vidim da se deca različitog porekla, igraju zajedno. Na žalost, sada gotovo niko više od domicilnog stanovništva ne može ući u centre, a ranije su

lokalna deca u okviru predmeta građansko vaspitanje, imali priliku da posete kampove. To je, po mom mišljenju, bilo sjajno, jer su deca imala priliku da o ljudima iz drugih kultura, te sasvim drugačijeg životopisa, kao i ljudskim pravima, umesto sedeći u školskim klupama, uče u novom okruženju i neposrednom kontaktu sa svojim vršnjacima drugačije sudbine“ - iznosi Kata. Ona dodaje da u Prihvatnom centru radi dva puta nedeljno i ima zaista bogata i lepa iskustva. Kata je s koleginicama sakupila radove migranata i organizovala izložbu. Postavka je prikazala i govorila o mnogobrojnim talentima ovih ljudi .“

„Od jedne tinejdžerke dobila sam jako vredan poklon, njen ilustrovani dnevnik. Rekla mi je da crta kad god ne može da spava. Nije imala svesku u koju bi crtežom beležila svoje muke i radosti, poklonila sam joj jednu. Jedan dan vratila mi je svesku, punu crteža. U tom vrednom intimnom svedočanstvu, pored crteža, nalazile su se i beleške, pisala je na tri jezika - engleskom, turskom i arapskom. Svoj dnevnik mi je poklonila u trenutku kada je saznala da sa porodicom odlazi u Nemačku. Sada žive tamo i na sigurnom su. Jako sam joj zahvalna što mi se javila da je dobro, usrećila me je. Nije uvek moguće održati kontakt sa nekim sa kim se zbližiš, nakon što ta osoba ode dalje. Nikad ne znaš da li će uspeti da stupi u kontakt sa tobom, šta je čeka na putu, hoće li uspeti da stigne kuda je naumila, kakav život je tamo čeka...“

Kata deli sa nama i priču o iskustvima sa njenog svakodnevnog puta na posao:

„U Prihvatni centar odlazim autobusom. Put traje sat i po tamo, i dva sata nazad. Znano je da tamošnji ljudi baš mnoge ne vole izbeglice i migrante, ne vole ni da ih vide u gradu. Desilo mi se jednom, dok sam čekala autobus, da mi je prišla žena i pitala me da li može da stane pored mene, jer se boji migranata koji su na istoj stanici sa nama čekali prevoz. Rekla sam joj da, naravno, može slobodno da ostane sa mnom, da ne treba da ih se plaši, da sam sigurna da tim ljudima nije u interesu da naude lokalnom stanovništvu, u suprotnom bi snosili i posledice. Pridružila nam se još jedna žena i nekako spontano se desilo da smo počele da pričamo sa tim migrantima koji su čekali autobus. Malo po malo i njih dve su sve hrabrije progovarale, konverzacija je potekla na engleskom... Moje saputnice su bile radoznale, pitale su nove poznanike odakle su, kako su dospeli u Sombor... Bila je to mala, ali zapravo velika i divna pobeda nad strahom i predrasudama...“

U autobusu je bilo i neprijatnih i sramnih situacija. Vozači autobusa izbeglicama najčešće naglase da moraju sedeti u zadnji deo autobusa (!), a da rančeve moraju držati dole, u delu za putne torbe. Reagujem na ovakve situacije i stanem u odbranu tih ljudi, jer znam koja su moja i tuđa prava. Izbeglice i migranti nisu tretirani ravnopravno, to je nedopustivo! Pitam vozače, zbog čega to rade? Umesto odgovora počnu da viču na mene, da me psuju, ali ja ne odustajem! Odem u zadnji deo autobusa, sednem uz te ljude, popričamo malo... Mislim da baš ove ružne, neljudske reakcije šofera podstiču u meni potrebu da stanem u odbranu migranata. Izbeglice iz Ukrajne su tretirane sasvim drugačije od onih sa Bliskog istoka. Tu se, otkad su Arapi, ljudi druge boje kože, ovde, jasnije se vidi i mračna strana Evropske unije. Ja jesam za Evropsku uniju, ali ova situacija tačno pokazuje koliko različito tretiraju ljude različitog porekla.“

Kata se poverava i bez dileme iznosi: „Uvek pomislim, ako u ovakvim situacijama ne odreagujem, kako ću se posle osećati? Sigurno ne bih noću mogla da spavam! Svako od nas bi morao da reaguje na nepravdu i kršenje ljudskih prava, to je dužnost čoveka! Uostalom, šta me košta da odreagujem - batine neću dobiti, a dobro znam koja su moja prava i prava drugih ljudi. Dakle, uvek je i samo do svakog od nas kako će se postaviti i ponašati prema nepravdi i kinjenju bližnjih! Reakcija pojedinca menja svet!“

ŽIVA KNJIGA - MLADIĆ, Pakistan

HODAŠ I PATIŠ ZA PORODICOM!

Priču zabeležile: VIKTORIA ŠEREŠ I ANITA MEČERIK
STUDENTI TREĆE GODINE ODSEK KOMUNIKACIJE, UČITELJSKI FAKULTET NA MAĐAR-
SKOM NASTAVNOM JEZIKU, SUBOTICA

Od Irana do Turske prošli smo tri velike planine, hodali smo neprekidno četrnaest sati po snegu do kolena

Životna priča mladića, Pakistanca zaglavljenog u beskrajnom krugu kretanja i nade.

Polazište: Pakistan.

Tranziti: Iran, Turska, Grčka, Severna Makedonija

Trenutno boravište: Srbija, Prihvatni centar Subotica

Na put je krenuo 2015. godine. Putovanje je dugo, traje već osam godina. On sve to vreme hoda i nada se danu kada će ponovo moći da bude sa svojom porodicom, suprugom i četvoro dece. Oni čekaju u Pakistanu. Dok govori o porodici, bori se sa emocijama, a borile smo se i mi, dok smo ga slušale. Glasno razmišlja o odlukama koje je doneo i žrtvi koju podnosi na ovom putu za koji je potrebna čelična volja da bi se nastavio. Nosi ga to, što želi da porodici obezbedi bolju budućnost. Ističe optimizam i odlučnost, kao svoje vrline, koje su mu pomogle da preživi sve teškoće i užase sa kojima se suočava. Njegova knjiga otkriva detalje svojevrsnog mučnog nomadskog života i neprekidnog bežanja... Do ostvarenja sna putokaz su mu dve zvezde, dve želje i vizije: trenutna bezbednost i napredovanje ka krajnjem cilju.

„Jedna od najtežih putanja na mom putovanju je etapa, koja je trajala četrnaest sati, po planinskom terenu, po snegu, Krenuli smo u dva popodne, iz Irana. U Turskoj smo bili u četiri ujutro, narednog dana. Nismo ni jednom stali da predahnemo. Prošli smo tri velike planine zahvaljujući osobi koja nam je uz pomoć telefona pokazivala put. Ne znam koliko smo kilometara prepešačili, jer su to uzbrdice i nizbrdice, u snegu do kolena, po vetru, sa velikim rančevima na leđima. Znam samo da je bilo užasno teško i opasno, i da sam bio jako srećan kada smo stigli“.

Ostale smo zadivljene njegovom hrabrošću, izdržljivošću, odlučnošću i pozitivnim stavom, bez obzira na sve kroz šta prolazi ovaj čovek.

„Lako se prilagođavam tuđim običajima, drugim kulturama, novim okolnostima, ljudima. Smatram sebe fleksibilnom osobom, da. Dosta dobro sam naučio srpski jezik jer sam dugo ovde, šest godina“.

Otkrio nam je da on, zapravo, mašta o Americi, iako zna da je to samo pusti san. Na žalost, i o legalnom ostanku u Srbiji može samo da sanja, jer su mu zahtev za azil odbili. U prihvatnim centrima u Srbiji, stekao je mnoge prijatelje. Ponosno pokazuje fotografije svojih nastavnika srpskog jezika, koji su mu olakšali boravak tako što su mu okupirali misli samo dobrim i naučili ga nečemu korisnim. Kaže da slobodno vreme, koje svi ljudi priželjkuju, u izbegličkom kampu postane sasvim nešto drugo, jer ono najčešće znači sedeti i čekati, misliti na svoju porodicu i patiti za njima. Na kraju priče nam je suznih očiju rekao da neće odustati i da će se i dalje uporno boriti da jednog dana opet bude zajedno sa suprugom sinovima i ćerkama u nekom boljem, mirnijem svetu.

ŽIVA KNJIGA - WATIN, Sirija

ŽIVOT BEZ ISTINSKOG ŽIVOTA

Priču zabeležila: LAURA KOVAČ

STUDENTKINJA TREĆE GODINE ODSEK KOMUNIKACIJE, UČITELJSKI FAKULTET NA MAĐARSKOM NASTAVNOM JEZIKU, SUBOTICA

Putem medija ljudi širom sveta vide da je rat u Siriji, ali oni ne znaju šta se tamo zaista dešava. Građani su očajni, ljuti, siromašni, gladni, umiru, i to je, na žalost, svakodnevni život Sirijaca

Za mene je sasvim prirodno to što idem na fakultet, imam auto da mogu da stignem od tačke A do tačke B kada god poželim. Mama me, u domu koji je ispunjen ljubavlju, svaki dan dočeka sa ručkom, podrazumeva se da imam krov nad glavom i uveče imam gde da spustim glavu. Sve ovo mi je toliko normalno, da neretko zaboravim da se zahvalim bogu na svemu što imam, na svojoj udobnosti i ljubavi koji me okružuju. U isto vreme, tu oko nas, često zaboravljamo, postoje ljudi koji bi dali sve samo da mogu da zagrlje svoje najmilije, da imaju posao i siguran dom. Ljudi, koji su u jednom trenutku imali sve što čini život, a, potom, sve to za tren oka izgubili.

Watin je u Siriji imao dom, porodicu, završene studije elektrotehnike i nadu da će se zaposliti u rodnoj Siriji. Pre devet godina njegovi planovi su nestali za tren, zbog rata koji je razorio njegovu zemlju. Nije hteo da se bori, da ratuje, želeo je mir, i zbog toga je morao da napusti svoju zemlju.

„Napustio sam Siriju i otišao u Tursku. Tamo sam morao da započnem novi život, da upoznam nove ljude, prijatelje, da naučim novi jezik. Ljudi koji nisu voleli Arape, neprestano su mi govorili - Zašto si došao u Tursku, Šta radiš ovde, Vрати se u svoju zemlju, Idi negde drugde, Vрати se svojoj porodici... Živeo sam u Turskoj tri godine... Putem medija ljudi širom sveta vide da je rat u Siriji, ali ne znaju šta se tamo zaista dešava. Ljudi su očajni, ljuti, siromašni, gladni, umiru svakodnevno, i to je, na žalost, sada uobičajen život u Siriji“.- priča Vasim, koji je - nakon što ni posle tri godine nije dobio papire za ostanak u Turskoj i tu više nije mogao da zaradi za život - morao da nastavi put za Grčku.

„Ljudi u Grčkoj su bili bolji prema meni, nisu me pitali zašto sam došao i zašto se ne vratim u svoju zemlju. Bio sam u prihvatnom centru za migrante dve, tri godine, bez papira, pasoša, posla, bez ičega. Svake nedelje ista hrana, isti život, ista lica...“

Nakon tih dugih, mučnih godina čekanja bez ikakvog pomaka, odlučio je da krene za Srbiju, gde već sedam meseci boravi u Prihvatnom centru Subotica.

„Jako sam sad već umoran. Samo želim da preživim. To je teško tamo gde je rat, u Siriji je opasno živeti. Ja samo želim normalan život, ovde u Srbiji, ili u Nemačkoj, gde god. Ako dobijem papire u Srbiji, ostaću ovde. Želim jednostavan život, posao i dom. Zaboravio sam već kako je to kada imaš dom. Živeo sam po kampovima, prihvatnim centrima, nemajući svoju privatnost. Nisam iz svoje zemlje otišao zbog egzistencijalnih razloga, imao sam dom, porodicu, auto, život! Ne treba meni puno novca, ni nekoliko automobila, meni treba samo moja porodica. Želim da imam svoj privatni život. Ne mogu više da podnesem život bez života“!

Meni moja porodica nedostaje kada ih ne vidim samo jedan dan, ne mogu ni da zamislim kako bih se osećala kada godinama ne bih mogla da ih zagrlim. Watin, na žalost, to već godinama ne može.

„Mamu, tatu i brata nisam video devet godina, osim preko telefona..... Majka me, tokom svih ovih izbegličkih godina, zove svako jutro. To jutro, kada mi je otac preminuo, zvala me je nekoliko puta, a ja se nisam javljao, nisam čuo, ponekad u kampu spavam duže. Kada sam se najzad javio, znao sam da se desilo nešto strašno... Takav je naš život, surov, izbeglički - samo te u jednom trenutku neko nazove telefonom i javi ti umrli otac ili majka... Jako mi je to teško palo, a nemoćan sam da bilo šta učinim... Oca, pre nego što je umro nisam ni video, ni zagrlio ga, nisam mogao da se oprostim od njega...“

Watin posle smrti oca strepi za svoju porodicu više nego pre, svaki dan misli samo o tome jesu li dobro. Pred njim zjapi neizvesnost, on ne zna šta će biti sutra, za nedelju dana, kuda će morati da ode i da li će ikada dobiti papire i šansu da izgradi sebi i svojoj porodici siguran život.

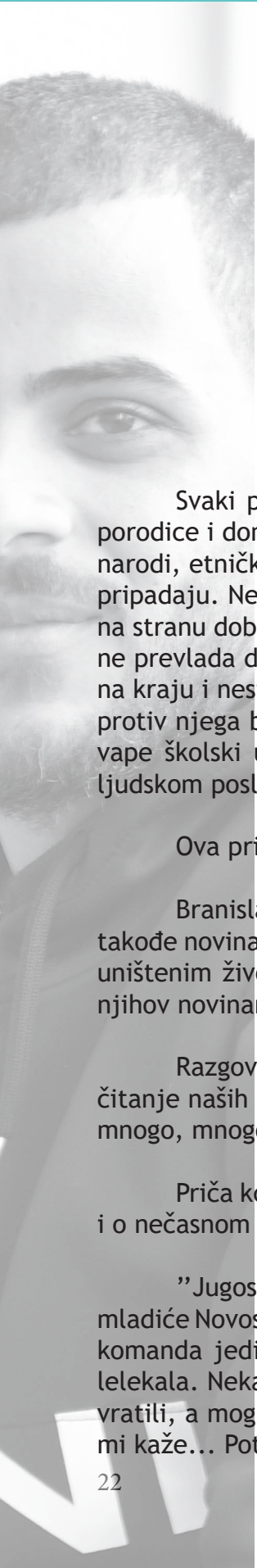
„Evo, završio sam i fakultet, a čemu? Drugi ljudi u ovim godinama već imaju porodicu, dom, ja nemam ništa“ - očajan je Watin.

Watinova priča me je dirnula i nagnala da se trgnem i zamislim nad sudbinom ljudi poput njega. Budimo svaki dan zahvalni na onome što imamo! Nemojmo zaboraviti da u našoj blizini žive ljudi koji ne znaju hoće li sutra imati šta da jedu, hoće li nekada imati sopstveni krov nad glavom, hoće li ikada više videti svoju porodicu... Hoće li, uopšte, preživeti, da bi jednog dana mogli istinski da žive!

ŽIVA KNJIGA - BRANISLAVA, Novi Sad

LELECI I NEČAST

Priču zabeležio: BRANKO RADOJČIĆ

Jugoslovenski rat. Slavonija. U rovovima unezvereni golobradi mladići Novosadskog korpusa... Ispred kapije komande jedinice, u blatu, sklupčana leži jedna žena. Glasno i jezovito leleče: „Svi vojnici su se vratili, a mog sina nema...” – Prvi put nisam rekla istinu!

Svaki počinilac zločina ima svoje ime i prezime. U sukobima - koji ljude ostavljaju bez porodice i doma, oduzimaju im hleb i život, primoravaju na večne zbegove i migracije - nisu krivi narodi, etničke grupe, ova ili ona plemena, krivi su oni koji su ih zavadili, bez obzira kojoj strani pripadaju. Ne ćutati, izneti istinu na svetlo dana i glasno je preneti da je što više ljudi čuje. Ako na stranu dobrog stane jedan, pa drugi čovek, pa za njima i kolona uspravnih i ispravnih ljudi, zlo ne prevlada dobro! Kada se u zlo uperi prstom, ono se savije, uvuče glavu u ramena, smanji, pa, na kraju i nestane! Uvek dođe to vreme! Čovek zato mora da se bori, da ne pristaje na zlo i da se protiv njega buni. Ovo su, smatra živa knjiga, novinarka Branislava Opranović, lekcije za kojima vapi školski udžbenici! Jer, to su te najvažnije lekcije! Novinari, u ovom možda najvažnijem ljudskom poslu svojevrnog ispisivanja lekcija, imaju posebnu ulogu, moć i odgovornost!

Ova priča govori i o tome zašto Branislava, jednom, ipak, nije rekla istinu!

Branislava Opranović je ceo svoj radni vek, zajedno sa suprugom Petrom Petrovićem, takođe novinarom, tokom raspada Jugoslavije i građanskog rata u našoj zemlji izveštavala o ratom uništenim životima, izbeglicama iz Slavonije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine... Tako je nalagao njihov novinarski zanat i ljudska misija.

Razgovarali smo o bezumnom ratu, kroz koji sam i ja, kao oficir JNA takođe prošao. Za čitanje naših knjiga i onoga što o stradanju jugoslovenskih naroda u njima piše, treba, na žalost, mnogo, mnogo vremena, puno je ispisanih stranica...

Priča koja je na mene ostavila poseban utisak je ona o jednoj majci čiji je sin stradao u ratu i o nečasnom ponašanju njegovog komandanta.

”Jugoslovenski rat. Izveštavala sam iz Slavonije. Videla u rovovima unezverene golobrade mladiće Novosadskog korpusa... Zatekla sam se ispred zgrade osnovne škole u kojoj je bila smeštena komanda jedinice. Pred kapijom je u blatu, sklupčana ležala jedna žena, glasno je i jezovito lelekala. Nekako sam uspela da razumem šta govori: Smena je došla sa položaja, svi vojnici su se vratili, a moga sina nema. Gde je moj Saša? Šta se desilo sa mojim detetom? Niko neće ništa da mi kaže... Potresena ušla sam da razgovaram sa komandantom jedinice. Govorio mi je o strašnim

borbama, ne zna, tvrdio je, šta se s tim mladićem dogodilo, njegovi drugovi čute... Napisala sam i objavila ovu priču. Očajna, gotovo s pameti skrenula žena, zvala je svakodnevno u redakciji, pitala, molila da joj kažem ako nešto saznam o njenom sinu... Nekoliko dana posle povratka iz Slavonije, zazvonio je telefon, zvao je komandant iz Dalja: Sznali smo šta se dogodilo, Saša je zarobljen, mučen, razmenili smo njegovo telo... Pa, ako vam se javi ta gospođa, prenesite joj da je njen sin, na žalost, poginuo!!!! U isto vreme bila sam šokirana, zgrožena i ljuta! Povraćalo mi se. Zaurkala sam: Ja da joj kažem!? Sram vas bilo! Nisam ja to dete odvela u vaš prljavi rat, nego vi! Vi ste ga poslali na taj zadatak, vaša dužnost je da to majci u oči i kažete!“

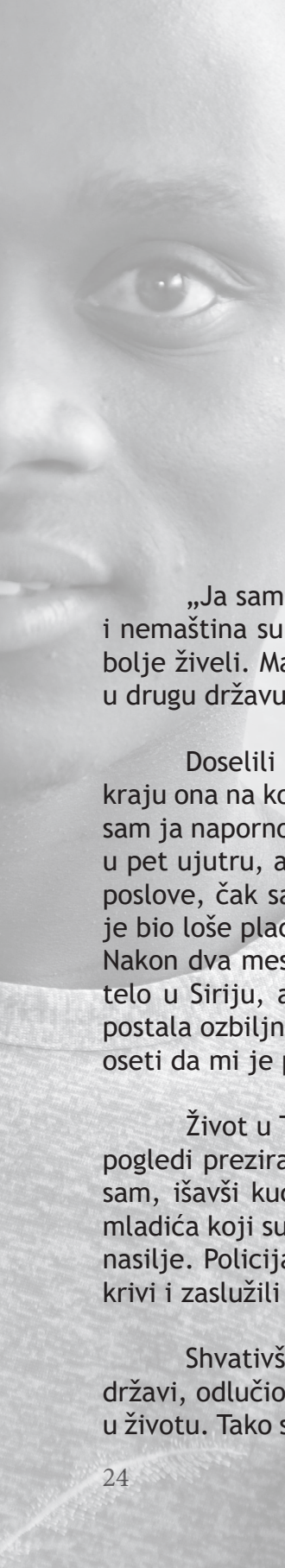
Kao čoveka i nekadašnjeg oficira JNA ovaj događaj me je potpuno šokirao. Zar pretpostavljeni starešina poginulog vojnika tako da nehumano da postupa prema unesrećenoj majci. Bezosećajno i nedopustivo neodgovorno! Da komandanta nije briga šta se desilo jednom njegovom borcu, da sa sebe tako olako i bezočno skida odgovornost kako bi njemu bilo lakše i jednostavnije! U vreme dok sam ja bio na ratištu doživljavao sam, na žalost, slične situacije, ginuli su ljudi..., ali za ovakav slučaj nikada nisam čuo! Podelio sam s Branislavom nekoliko stranica moje ratne životne knjige: Preko dela teritorije za koju sam bio odgovoran, prolazili su autobusi sa majkama i decom, bili su muslimani, evakuisali su se u neku od evropskih zemalja. Pomogao sam im da ostanu sigurni, da mogu da nastave put na koji ih je rat primorao da krenu. Posebno mi je bilo teško kada sam video da se ruše kuće, kako njihovi stanovnici nikada ne bi mogli da se vrate u svoje domove. Bio sam u manjini i, na žalost, to nisam mogao da sprečim. Ostala je tuga koju ću uvek nositi u sebi.

Da li ću nekome preneti ovo što je Branislava ispričala? Naravno da hoću! Moram pomoći da se sazna istina. Pričaću o tome da se nikada ne bi ponovilo. Nikome.

ŽIVA KNJIGA - IBRAHIM, Sirija

BOGATSTVO JE ŽIVETI U SVOM DOMU

Priču zabeležila: LIDIJA HORNJAK

Nosivši sa sobom uspomenu na svoju porodicu i nadu da ću im u Nemačkoj stvoriti bolje životne uslove, uspeo sam iz Turske da stignem u Sombor. Na tom dugom i mučnom putu dva dana nisam ništa pojeo, niti popio. Ne marim, spreman sam da plaćam surovu cenu svoje buduće sreće i zajedništva sa porodicom

„Ja sam Ibrahim. Živeo sam u Siriji do svoje trinaeste godine. Nakon što je počeo rat, glad i nemaština su uzeli maha, te je moj otac odlučio da čitavu porodicu odvede u Tursku da bismo bolje živeli. Majka nas je spakovala - mog oca, moju petoricu braće i tri sestre, i uputili smo se u drugu državu. Tako je počinje moja životna priča i borba za jednakost u društvu.

Doselili smo se na farmu. Najpre je to bila farma pomorandži, zatim farma limuna, pa na kraju ona na kojoj je uzgajana stoka. Otac zbog bolesti nije smeo da radi teške fizičke poslove, pa sam ja naporno radio kako bih čitavoj porodici obezbedio bolje uslove života. Moj dan je počinjao u pet ujutru, a završavao se u deset uveče, kad je napolju već sve utonulo u san. Radio sam sve poslove, čak sam jedno vreme bio i vozač, kako bih porodici obezbedio dodatne prihode. Posao je bio loše plaćen. Radio sam mnogo, ali uprkos tome nije bilo dovoljno novca za pristojan život. Nakon dva meseca izbeglištva provedenih u Turskoj, moj otac je preminuo. Preneo sam njegovo telo u Siriju, a zatim sam se ponovo vratio u Tursku. Moja uloga u porodičnom životu je tada postala ozbiljnija - postao sam glava porodice. Vredno sam radio, trudeći se da moja porodica ne oseti da mi je potreban odmor.

Život u Turskoj je bio sve samo ne sjajan. Kad god smo prolazili ulicom osetili smo kako se pogledi prezira lepe za nas. Rasizam je bio veoma primetan, a diskriminacija neskrivena. Često sam, išavši kući nakon posla, dok čitav svet spava, bio presretnut od strane grupe naoružanih mladića koji su mi zadavali dva, tri, pet, više se i ne sećam koliko udaraca. Bolelo je. I udarci i to nasilje. Policija je na nasilje nad nama Sirijcima, bila nema. Nije bila na strani pravde - bili smo krivi i zaslužili smo batine samo zato što smo Sirijci!

Shvativši svoju odgovornost za čitavu porodicu i videvši da moja sreća i uspeh nisu u toj državi, odlučio sam da pođem u Nemačku u nadi da će mi tamo biti pružena bolja šansa za uspeh u životu. Tako sam najpre stigao u Srbiju, odakle planiram da pođem put Nemačke. Svu ušteđevinu

sam poneo sa sobom, morao sam čak i da pozajmim veliku svotu novca. Put do Srbije je bio težak i mučan. Nosivši sa sobom uspomenu na svoju porodicu i nadu da ću im u Nemačkoj stvoriti bolje životne uslove, uspeo sam da stignem u Sombor. Na tom putu čitava dva dana nisam ništa pojeo, niti popio. Ne marim! Spreman sam da plaćam surovu cenu svoje buduće sreće i zajedništva sa porodicom! Mislím da je pravo bogatstvo živeti u svom domu u svojoj državi. Trenutno imam utisak da su tuđi životi srećniji od mog, zbog toga ću nastojati da vratim sreću u svoj i život moje porodice“.

ŽIVA KNJIGA - ČOVEK, Sirija

LJUBAV DAJE SNAGU

Priču zabeležila: MILICA BARAĆ

U Turskoj se zaljubio. Njena porodica je njegovoj često darovala hranu, iako ni sami nisu imali mnogo. Dogovorili su se da mu se ona pridruži kada on stigne u Nemačku

Ova priča počinje u Siriji. Nastavlja se u Turskoj, Bugarskoj i Srbiji. Ne zna se gde će se završiti.

Čovek iz ove priče ima 21 godinu i do sada je u životu prošao mnogo više nego većina njegovih vršnjaka. Nije se dugo školovao, od smrti oca radi. Siriju je prvi put napustio onda kada je morao. Ima majku, sestru i dva mlađa brata. Sestra je udata i živi u Siriji. Majka je sa braćom otišla u Tursku, on je ostao u Siriji.

U tom periodu komšiluk je bio pust. Svi su otišli, osim njega i komšinice u susednoj kući. Bili su u emotivnoj vezi i nisu hteli da se razdvoje. Krili su se. Kada su ih pronašli, on je uhapšen. Nju su maltretirali, ali je na kraju puštena. Čuo je da je nastavila život, da se udala i da je trudna. Kasnije su uspostavili kontakt. Čak mu je predložila da dođe kod njega ukoliko se on skrasi u Nemačkoj, ali je on to odbio, jer ne želi da bude razlog za razdvajanje porodice.

U zatvoru su ga maltretirali. Nije znao kada će i da li će uopšte izaći. Posle nekog vremena pustili su ga bez objašnjenja. Tada je odlučio da je vreme da napusti svoju zemlju i krene ka svojoj porodici. Otišao je u Tursku. Kada se opet sastao sa porodicom, morao je na sebe da preuzme brojne obaveze kao najstariji muškarac. Radio je razne fizičke poslove. Osetio je i na svojoj koži da je diskriminacija prema Sirijcima velika. Dešavalo mu se da ga pri povratku sa posla presretnu grupe lokalnih muškaraca. Vređali su ga i maltretirali. Često nije bio plaćen za svoj rad. Radio je u poljoprivredi, na gasnom postrojenju, na građevini, sve što bi uspeo da nađe. Nije očekivao da će doživeti diskriminaciju u Turskoj. Mislío je da će ih ljudi tamo prihvatiti i da im nacionalnost neće biti važna, pošto su muslimani, kao i on.

Ipak, i u takvim teškim okolnostima, zaljubio se. Njena porodica ne zna za njihovu ljubav. Njihove porodice su živele u istoj zgradi i jedni drugima pomagali. Njena porodica je njegovoj često darovala hranu, iako ni sami nisu imali mnogo. Zauzvrat, on im je radio razne popravke po kući i pomagao kad god je mogao. Dogovorili su se da mu se ona pridruži u Nemačkoj, ako on uspe da se snađe tamo. Ljubav. Ljubav mu pruža snagu.

Posle nekog vremena porodica je odlučila da on, kao najstariji, krene dalje. Prvo je pokušao da ode u Grčku. Svi pokušaji su bili mučni i neuspešni. Pokušao je da nastavi svoj put kroz Bugarsku. Iz četvrtog puta je uspeo. Ne vežu ga lepe uspomene za ovu zemlju. Prvo čega se seća je da su njega i druge migrante na putu gađali flašama iz automobila.

Sada živi u kampu u Somboru oko osam, devet meseci. Tu čeka novac od familije koja je u Nemačkoj, kako bi nastavio put. Kada je došao u kamp, započeo je i mali posao. Prodavao je čaj i kafu, dok mu to nisu zabranili. Ovo mu je bio dobar način da uštedi i šalje novac svojoj porodici. Dok boravi u kampu, ne sme da radi, a želeo bi. Srbija mu se dopada, ljudi su jako pristojni i nema nikakvih problema. U kampu nema prave prijatelje, ali ima poznanike sa kojima provodi vreme. Solidarni su i pomažu mu kada vide da nema novca. U kontaktu je i sa sestrom u Siriji i sa majkom i braćom u Turskoj.

Čak i kada bi situacija bila idealna, povratak u Siriju nije opcija za njega. Nema poverenja u sistem. Mentalitet je takav, da se on ne oseća bezbedno. U Siriji ne zna za normalan život, samo za nasilje i ubijanje. Ne zna kako će mu život izgledati ako uspe da stigne do Nemačke. Zna samo da je to jedina opcija za njega i njegovu porodicu.

ŽIVA KNJIGA - WATIN, Sirija

DOBAR SAM ČOVEK, ALI NEMAM IME, SAMO BROJ!

Priču zabeležila: RUŽICA RAKINIĆ

Zahvaljujem se na svemu i svim dobrim ljudima iz kampova, ali ovo nije dostojanstven život. Osećam se kao da nisam živ. Ne želim da uzmem ništa što mi ne pripada, želim da završim školu, da radim, da budem koristan član društva bez rata i živim skromno sa svojom porodicom. Ako dobijem azil u Srbiji, rado bih ovde upisao fakultet

„Put je opasan. Zamislite žene i decu kako od jutra do mraka hodaju šumom, nedeljama spavaju u šumi uz divlje životinje, zmije, prelaze opasne reke... Noći su hladne. U šumi ne smete da se grejete jer bi policija mogla videti dim od vatre. Zbog velikih razdaljina koje prelazimo kroz šumu, ne možete poneti mnogo stvari, samo ranac sa najosnovnijim stvarima, sa minimalnim količinama hrane i vode koje treba da nam potraju nekoliko nedelja.”

Ovako Watin, dvadesetsedmogodišnji mladić iz Sirije opisuje svoj put od Sirije do Srbije. On je jedna od „knjiga“ u Živoj biblioteci, koje smo imali prilike da „čitamo“. Knjige su, zapravo, živi ljudi, koji su meta nasilja, predrasuda i stereotipa. Svakodnevno se susreću sa diskriminacijom.

Watin je sa devetnaest godina, spakovao osnovne stvari i kao zdrav mladić u potrazi za mirnim i bezbednim okruženjem napustio Siriju, svoj dom, porodicu i prijatelje. On je u Turskoj sam započeo novi život, koji je bio obeležen rasizmom, nepoštovanjem, odbacivanjem i neprekidnim pitanjima zašto je napustio Siriju, zašto nije ostao da ratuje.

Nakon tri godine u Turskoj otišao je u Grčku gde je ponovo započeo sve ispočetka. Novo okruženje, novi jezik, novi problemi. Život u kampu provodio je u prostoriji od 16 kvadrata, koju je delio sa još 11 mladića. Tišina, odmor, i uslovi za ličnu higijenu nisu obeležje svakodnevice u kampu.

„Zahvaljujem se svim dobrim ljudima iz kampova, ali to nije dostojanstven život. U kampu nisam imao ime. Bio sam broj. Broj sa ID kartice. Fizički sam prisutan u kampu, ali osećam se kao da nisam živ. Poslednjih osam godina ne mogu se nazvati životom. Radno sam sposoban, a sedim u kampu po ceo dan. Ovo nije život. Želim da dobijem papire, da završim fakultet, da radim, da imam jednu sobu za sebe i da budem koristan član društva bez rata i živim skroman život sa svojom porodicom. Podneo sam zahtev za azil, ukoliko bi mi Srbija dala papire, rado bih ovde upisao fakultet” - san je mladića Watina.

Watin se sa porodicom se čuje svakodnevno.

„Majku nisam video osam godina. Zove me svako jutro i svako več. Sestra mi se u međuvremenu udala. Nisam je ni video, ni čestitao, jer ne smem da se vratim u Siriju. Svaki dan mi prolazi u strepnji da li će mi majka javiti da je neko od mojih najbližih poginuo.”

Watinova potraga za boljim životom traje već osam godina, a na putu mu najviše nedostaje empatija i solidarnost ljudi sa kojima se susretao.

„Sve države imaju dobre i loše ljude, ne može se generalizovati i donositi sud o jednoj naciji na osnovu iskustva sa jednim ili nekoliko pojedinaca. Želim svima da poručim da sam dobar, ne želim da uzmem ništa što mi ne pripada, hoću da živim skroman život u miru.”

NE ZNAM ŠTA JE DETINJSTVO!

Priču zabeležila: MILICA BARAĆ

Kada bi situacija u Siriji bila drugačija, kada bi zemlja bila uređena, a život bezbedan, rado bi se vratio kući. Veoma je vezan za svoju zemlju i porodicu koja mu je tamo ostala. Ne zna da li je moguće da se tako nešto ikada desi

Iz Sirije je. Kaže da nikad nije imao detinjstvo. Ne zna šta je detinjstvo! Kada je imao samo četiri godine njegova porodica morala je da izbegne iz grada u ruralnu regiju zemlje. Kod kuće nisu bili bezbedni. U selu su živeli neko vreme i tu je uspeo da završi samo dva razreda osnovne škole.

Sada ima 19 godina. U Siriji je bio zemljoradnik. To je život koji mu prija.

Optužen je za krađu, iako to nije učinio, i završio je u zatvoru. Tamo je proveo tri meseca. Tukli su ga i mučili. Posle toga je oslobođen s objašnjenjem da je, ipak, nevin. Nakon toga je na porodičnom skupu odlučeno da je vreme da napusti Siriju, kao najizdržljiviji u kući. Nije mu bilo lako, ali znao je da je to ono što mora da uradi.

Iz Sirije je prvo otišao u Tursku, gde je bio samo šest meseci. Posle toga je prešao u Bugarsku. Putovanje nije bilo lako. Mesec dana su hodali kroz šumu kako bi stigli u Srbiju. Putovao je sa grupom mladih ljudi iz svoje zemlje. Snalazili su se kako su znali i umeli. Često su bili bez hrane i vode. Ali, najteže mu je bilo što je bez svoje porodice.

Nedavno je došao u Sombor. Srbija mu se dopada, iako je nije mnogo upoznao, jer većinu vremena provodi u kampu. Nije predao zahtev za azil. Ostao bi da živi u Srbiji, ali zna da mu to finansijski nije isplativo. Cilj mu je da ode u Nemačku. Voleo bi da se oženi i osnuje porodicu, ali i da svoju porodicu iz Sirije dovede u Nemačku. Radio bi bilo koji fizički posao, samo da zaradi dovoljno. Na školovanje je već i zaboravio.

Čeka da mu porodica pošalje novac kako bi krenuo ka Nemačkoj. Svestan je rizika, ali zna da ne postoji drugi način. Porodica pokušava da proda kuću u kojoj više ne žive kako bi prikupili pare. Ne znaju kada će se to desiti. Čuju se redovno telefonom, ali to nije dovoljno. Nedostaju mu jako. U Nemačkoj nikog ne poznaje. Nada se da će se snaći kada tamo stigne.

Ne može da se vrati u Siriju. Pribojava se da bi ga poslali u vojsku ako bi se ikada vratio, a to je nešto što ne želi. Kaže da tamo nema života, nema bezbednosti, nema više ništa. Kada bi situacija u Siriji bila drugačija, kada bi zemlja bila uređena, a život bezbedan, rado bi se vratio kući. Veoma je vezan za svoju zemlju i porodicu koja mu je tamo ostala. Ne zna da li je moguće da se tako nešto ikada desi. Ono što zna, jeste da je njegov put za sada usmeren ka Nemačkoj.

OD STRAHA DO SUZA I PRIHVATANJA

DAJANA VIDA KOVIĆ

STUDENTKINJA TREĆE GODINE ODSEK KOMUNIKACIJE, UČITELJSKI FAKULTET NA
MAĐARSKOM NASTAVNOM JEZIKU, SUBOTICA

Prihvatni centar za izbeglice i migrante je mesto koje nisam želela da posetim, bilo me je strah.- Jedno je sigurno, treba obuti tuđe cipele kako bismo zaista razumeli situaciju u kojoj se neki čovek našao

Mi, studenti treće godine smera komunikacija, Učiteljskog fakulteta na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici učestvovali smo u projektu koji je trajao 10 predavanja. Predavanja je vodila novinarka i edukatorica Ida Boka, sa asistentkinjom na našem odseku Viktorijom Zakinski Toma. Imali smo priliku da posetimo i Prihvatni centar za migrante u Subotici, a potom smo učestvovali u zanimljivom susretu - Živoj biblioteci, gde su knjige, a zapravo stvarni ljudi, migranti/ izbeglice/azilanti i oni koji rade sa njima, pričali svoje životne priče.

Prenosim utiske mojih kolega.

- Prihvatni centar za izbeglice i migrante je mesto koje nisam želela da posetim, bilo me je strah. Okruženje u Živoj biblioteci mnogo je bezbednije, ali sam se i toga malo plašila. Ne bih rekla da je sve što smo čuli i videli potpuno promenilo moje dosadašnje razmišljanje, ali sada počinjem da gledam na ovu situaciju mnogo drugačije, mekše i objektivnije. Knjiga koju smo izabrali je bila devojka mojih godina. Bila sam veoma dirnuta njenom ispovešću. Ona je studentkinja medicine u Novom Sadu. Iz porodice je intelektualaca, njeni žive na raznim stranama sveta. Po zanimanju su lekari ili farmaceuti. Ona je svoje mesto za život pronašla u Srbiji, jer joj se ovde najviše dopao sistem obrazovanja. Najtužnije je to što je svoje roditelje poslednji put videla pre kovida, ali veruje da će porodica ovog leta ponovo biti zajedno. Sasvim je drugačije razgovarati sa ljudima kao što je ova devojka, ona je tako divna. U našem komšiluku žive neki ljudi, migranti koji žele da pređu granicu i da budem iskrena, plašim ih se. Ambijent u kome se održavala Živa biblioteka, a u kojoj su učestvovali i ljudi iz Prihvatnog centra za migrante, je sasvim drugačiji, nisam ga doživela kao po nas nebezbedno mesto- rekla je studentkinja Petra Juhas, koja je takođe istakla, da joj ova tema nije previše bliska. Uočava, naime, mnoge druge društvene probleme oko sebe, za koje smatra da su joj bliži, da je lično više pogađaju.

Studentkinja Viola Buš nije imala posebna očekivanja vezano za temu predavanja, jer joj je, kako kaže, sve po ovom pitanju bilo novo i nekako daleko. Međutim, kako smo se na predavanjima i kroz razgovor sve više udubljavali u temu, posle nekoliko nedelja desila se u njoj velika promena.

- Kada sam posle posete Prihvatnom centru uznemirena stigla kući kod roditelja i malo se smirila razmišljala sam o provedenom danu, bila sam tako zahvalna. Preslagala sam ponovo u sebi sve što sam do sada uzimala zdravo za gotovo. Shvatila sam da je bogatstvo kada u životu imaš sve što ti je neophodno. Videti te ljude i kroz njihove priče u Živoj biblioteci saznati šta se zapravo dešava u svetu, teško je i opterećujuće. Dok smo u Prihvatnom centru mogli da vidimo svakodnevicu na koju su izbeglice i migranti primorani spletom teških životnih okolnosti, u Živoj biblioteci smo imali šansu, a samim tim i odgovornost, da saslušamo njihove životne priče, zabeležimo ih i prenesemo dalje. Mogu samo da zaključim, jer sam sada to ovde naučila, da ne smemo odmah nekog osuđivati i kritikovati samo zato što nam je stran i dalek i nepoznat, da nikad ne možemo znati šta su ljudi oko nas, koje ne poznajemo, doživeli! A, pogotovo ne možemo da tvrdimo kako bismo se mi ponašali kada bismo se i sami našli u sličnoj situaciji - dodala je Viola.

- Suština projekta je bila da studenti komunikacija, koji će danas, sutra početi da rade u različitim medijima, nauče etički da pristupe svakoj temi, pa i ovoj - rekla je novinarka Ida Boka predavačica na projektu. Ovo je vrlo važno, s obzirom da u Subotici postoji Prihvatni centar za izbeglice i migrante, te da u gradu često srećemo te ljude. Razni sukobi i uticaji medija često izazivaju strah kod domicilnog stanovništva, uglavnom podstaknuti predrasudama, koje su delom opravdane, ali većinom nisu. Želeli smo da na predavanjima na fakultetu i u Živoj biblioteci stvorimo bezbedan prostor i mesto gde svako može da podeli svoje sumnje, strahove i postavi pitanja, bez osuđivanja. Imali smo deset predavanja na fakultetu, nakon čega smo posetili Prihvatni centar u Subotici i organizovali Živu biblioteku, gde su studentkinje i studenti mogli da upoznaju četvoro migranata/izbeglica, jednu azilantkinju i jednu umetnicu/humanitarnu radnicu. Studenti su saslušali knjige i na osnovu toga napisali priče, koje će biti objavljene u publikaciji - rekla je Ida Boka. - Trebalo mi je dosta vremena da steknem poverenje učesnika/ca projekta. Mislim da su dosta naučili iz onoga što sam rekla, ali i ja sam mnogo naučila od njih. Metodologija kojom se ja služim je malo drugačija od uobičajene, nema klasičnog predavanja, već kroz razgovor dolazimo do saznanja - razmenjivali smo mišljenja, pitali jedni druge i davali odgovore. Jedini cilj mi je bio da iskreno razgovaramo o ovoj temi, ne da promenimo način razmišljanja, već samo da damo prostora da se izraze osećanja i mišljenja, kakva god ona bila - rekla je Ida.

Što se mog iskustva tiče, plašila sam se ovog projekta i nisam videla potrebu da ovu temu proučavamo. Nisam posetila Prihvatni centar, zbog čega se ne kajem, jednostavno sam ga se plašila. I u Živu biblioteku sam otišla sa strahom. Istina, bila sam radoznala, ali sam u isto vreme imala osećaj da što pre treba odraditi zadatak.

U Živoj biblioteci naš prvi sagovornik nam je ispričao veoma dirljivu priču. Svi smo plakali. Do sada sam uvek gledala na ovu temu i sva zbivanja oko toga, iz daleka, spolja, nisam se mnogo udubljavala i razmišljala o situaciji u kojoj su se našli ovi ljudi. Mislim da većina tako razmišlja, retko će građani Subotice stati da sbratvarno porazgovara sa nekim ko je izbeglica ili migrant. Iskreno, ni ja to ne bih uradila da nije ovog projekta i ovih saznanja koje sam ovde stekla. Jedno je sigurno, treba obuti tuđe cipele kako bismo zaista razumeli situaciju u kojoj se neki čovek našao! Tek nakon toga smemo davati svoj sud i eventualno odlučiti šta nam je činiti. U svoje ime mogu da kažem da kada je reč o migrantima, ja ništa nisam konkretno preduzela da im pomognem. Žao mi je, ako je to prava reč, zaista mi je žao zbog njihovog stradanja. Samo u tih dvadesetak minuta koliko smo razgovarali, koliko smo svaku knjigu slušali, osetila sam da su to ljudi poput svih nas, koji žele miran život. Za to kratko vreme, pokušala sam da sagledam situaciju, da gledam kroz njihove naočare. Ne kažem da mi je ovaj projekat potpuno promenio mišljenje, ipak ih se pomalo plašim. Ali drago mi je što smo dobili priliku da bar donekle sagledamo ovu kompleksnu temu iz potpuno druge perspektive od one koju smo imali do sada, pitanje da li bismo ikada to sami sebi omogućili.

ŽIVE KNJIGE - ESAM, MUHAMED I SULEJMAN, Sirija

GEJM - KO IZGUBI OSTAJE BEZ ŽIVOTA

Priče zabeležio: MILISAV MILINKOVIĆ, Novi Sad

Ovo su sažeci tri knjige, tri svedočanstva čitaocima ponuđena u registru knjiga Žive biblioteke. Ona, osim o stradanjima njihovh aktera, potvrđuju istinu i surovost života ljudi u pokretu.

Reč je o knjigama s naizgled praznim stranicama, a zapravo gusto ispisanim. Njih pišu ljudi kojima su jutra neizvesna. Često im se i gubi trag. Upravo zbog toga ispisujemo ove redove. Zbog traga.

Trojica mladića iz ovih sažetih prikaza nisu došla na susret u Živoj biblioteci, jer taj dan nisu više bili u Prihvatnom centru u Somboru. Ove knjige nisu pročitane, otputovale su u neku novu biblioteku. Nastavile su put. Nekako i nekuda. Nadamo se da to znači da su u trenutku štampanja publikacije Esam, Muhamed i Sulejman živi i zdravi, da nisu povređeni, gladni i žedni i da će stići. Nekako. Nekuda.

Put Nekako i Nekuda na jeziku migranata zove se gejm (game, engl. igra). Ironično. Tragično. Ohrabrujuće. Izazovno. Donosi borbu. Oslikava stvarnost. Pruža nadu.

Svaki pokušaj da pređu neki zid, neku granicu najveća je igra koju čovek može da pojmi. Postoji samo jedno pravilo, koje vodi jednom jedinom mogućem ishodu - preživeti. U toj igri ulog je najveći na svetu - onaj ko izgubi ostaje bez Života.

DEČAK ZLOSTAVLJAN NA GRADILIŠTU

Esam je Sirijac koji dolazi iz regiona u kome stanovništvo već godinama živi pod policijskim i vojnim terorom.

Zbog toga je njegova porodica bila prinuđena da prebегne u Tursku, koju, kako kaže, pamte po zlu - izbeglice i migrant iz Sirije trpe diskriminaciju, radnu eksploataciju, primorani sun a težak rad za niske dnevnicе.

Da bi preživeo, ovaj četrnaestogodišnji dečak radio je najteže građevinske poslove. To maltretiranje ostavilo je neizbrisiv trag u njegovom odrastanju.

Odlučan da prekine zlostavljanje, Esam se okrenuo Srbiji i našao se u Prihvatnom centru u Somboru gde čeka priliku da sam pokuša da kroji svoju sudbinu i budućnost.

KOŠMAR KROZ ŠUME BUGARSKE

Mohamed je 23-godišnji mladić iz Der al-Zora u Siriji. Najteži dani njegovog i života njegove porodice bili su za vreme bombardovanja njihovog rodnog grada. Avijacija je danima sipala bombe s neba, mnogo ljudi je poginulo...

Pre tri godine doneo je tešku odluku da napusti domovinu u potrazi za sigurnošću i boljom budućnosti.

Nedavno je preko Bugarske stigao u Srbiju. Košmar tog puta po kiši i hladnoći, često bez vode i hrane muči ga i u snovima...

U Srbiji je pronašao privremeno utočište za sebe i porodicu.

MINSKO POLJE I KRIJUMČARI

Priča prati Sulejmana, dvadesetšestogodišnjeg muškarca koji dolazi iz Sirije i njegove mučne trenutke dok je prelazio sirijsko-tursku granicu, gazeći po minskom polju. Rizikovao je život u potrazi za drugačijim životom. Na tom putu kroz Grčku, krijumčar je njihovu grupu izbeglica držao zatvorenu četiri dana u sobama iz kojih nisu mogli da pobegnu. Želeo je da zaradi na njima, prodvajući im preskupu hranu i vodu. Očajni, Sulejman i njegovi poznanici takođe izbeglice, uspeali su da kontaktiraju osobe u Turskoj za koje su verovali da su povezani sa istom grupom koja je „zaposlila“ krijumčara u Grčkoj. Tek njihovom intervencijom grupa je oslobođena iz zatočeništva.

Sulejman je 25 dana neprekidno pešačio po šumama u Grčkoj, često nemajući ni vode ni hrane. Preživio je i uspeo da stigne do Srbije.

MAGYAR

MÁS CIPŐJÉBEN

BRANISLAVA OPRANOVIĆ

A könyvben lakik az élet – az öröm, a bánat, a változás, a remény...

Minden ember lehet élő könyv. A különbség az otthonra talált emberek könyvei és azok között az élő könyvek között, melyek szerzői az otthont útra cserélték, abban van, hogy ez utóbbi könyveket cipők írják. Ezeknek az élő könyveknek minden mondata mögött egy-egy pár cipő áll, és ezeket a cipőket migránsok, menekültek és menedékkérők viselik.

Amikor egy napon az összes migránscipő magától kezd majd beszélni, az egy véget nem érő könyv lesz, amely bejárja az egész világot, és minden pillanatban újabb sorok kerülnek bele.

De addig is, amíg a vándorlók cipői meg nem szólalnak és nem írják meg önnön élettörténeteiket, a leghatásosabb történetek között is a leghatásosabbakat, legyünk mi az ő cipőjük!

E kiadvány olyan történeteket tartalmaz, amelyeket olyan emberek meséltek el, akik megkísérelték felvenni a migránsok cipőjét, hogy e cipők tulajdonosai helyett beszéljenek. Ha ilyesmi egyáltalán lehetséges, ez itt egy őszinte próbálkozás.

Köszönjük a menekülteknek, migránsoknak és menedékkérőknek, hogy éppen nekünk engedték meg, hogy az ő beszélő cipőik legyünk!

HALÁL, CSEMPÉSZEK, HEGEDŰK ÉS FALAK

Hogy milyen nyelven íródnak az élő könyvek?

Minden nyelven! Itt minden könyv eredetiben olvasható!

És függetlenül attól, hogy beszélünk-e ezek közül a nyelvek közül néhányat, vagy akár mindegyiket, egy biztos: aki akarja, az megismerheti több tízezer vándorló ember sorsát, akárcsak azokat a híreket, amelyek országunkban, de más migráns útvonalakon is meghatározták 2023 júniusát.

E kiadvány összeállításakor, 2023 júniusában tanúi voltunk egy migránsokat szállító hajó elsüllyedésének a Jón-tengeren, Görögország déli részén. A tragédiában, Európa egyik legnagyobb migránskatasztrófájában az első információk (Jeremy Lawrence, az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának sajtóreferense) szerint 78 ember halt meg, és még legalább 500 eltűnt. A túlélők azt állítják, hogy körülbelül 100 gyerek is lehetett a mintegy 750 személyt szállító hajón! Az ENSZ tisztviselője kifejtette: „ez a tragédia megerősíti az embercsempészek bíróság elé állításának szükségességét”, a túlélők felkutatása és kimentése pedig „jogi és humanitárius imperatívusz”.

A balkáni útvonal az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (Frontex) hivatalos adatai szerint a második legaktívabb migrációs útvonal, az idei év eleje óta 22 500 személy haladt át a Balkánon az Európai Unió országai felé tartva - közölte a Belgrádi Emberi Jogi Központ június 20-án, a világnap alkalmából. Jelenleg mintegy 2200 migráns, menedékkérő és menekült tartózkodik a szerbiai befogadóközpontokban és menekülttáborokban, vagyis feleannyi, mint a tavalyi év azonos időszakában. Ezzel szemben a hivatalos adatok szerint „a terepen lényegesen nagyobb számban figyelhetők meg azok az újonnan érkezők, akik regisztráció és a szálláshelyek igénybevétele nélkül folytatják útjukat, ami arra is utal, hogy fejlett embercsempész-hálózat működik a háttérben”.

A szerbiai rendfenntartó erők tagjai fokozottan ellenőrizték az illegális migránsok tartózkodását a szabadkai befogadóközponton kívül, a szerb-magyar határövezetben, különösen a Haddújárástól a Kelebiai Helyi Közösségig húzódó szakaszon, „ami az említett területen egyrészt a migránsok számának csökkenéséhez vezetett, másrészt zavargást váltott ki a csempészek és csempészcsoportok körében, ami időnként löfegyverhasználattal is járó, egyre hevesebb leszámolásokban mutatkozik meg”. (Bojan Šoralob, az észak-bácskai körzet vezetője)

A Szabadka Magyarország felé eső, északi részén fekvő erdőterületen két alkalommal is, június közepén és végén löfegyveres leszámolásra került sor néhány illegális migráns és embercsempészetben érintett személy között... A rendőrségtől származó információk szerint az első összetűzésben három személy megsérült, közülük ketten életveszélyesen...

A második összetűzésben... Amikor ezt a kiadványt leadjuk a nyomdának, a közösségi oldalakon megjelent videófelvételek megerősítik, hogy tűzfegyverből lövöldöztek Szabadka külterületén... Hogy vannak-e áldozatok, arról nincs hivatalos információ...

A világ még nem jutott konszenzusra a vándorló emberekkel szembeni hivatalos politikáról - elfordítja tekintetét.

A migránsok drámáját hegedűszó is közvetíti. Az első ilyen hegedű 2013-ban jött létre, a hírhedt olasz Opera börtön rabjai készítették egy olyan hajó roncsaiból, amely migránsokat szállított Afrikából s hajótörést szenvedett. Azóta számos további hegedű készült elsüllyedt vagy a parti őrség által elsüllyesztett csónakok fájából, mindazon migránsok emlékére, akiknek nem sikerült kijutni a partra.

A kerítések emelése nem csökkenti a menekültek számát! És a migrációt a kerítések nem állítják meg!

Hallod-e a hegedűk szavát? Olvasol-e élő könyveket?

MI ÍGY LÁTJUK - A MIGRÁCIÓS NARRATÍVÁK ÚJRAKERETEZÉSE

MILICA MILOVIĆ KINOLI

VÁNDORLÓK PORTRÉI

Az elemzés azt mutatja, hogy a migránsok és menekültek Szerbiában a szerb és magyar nyelvű médiában „két állandóan jelen lévő és domináns keretben - az egyik az áldozati szerepéé, a másik a fenyegetésé - jelennek meg arctalan, identitás nélküli csoportokként, passzív személyekként, akik nem csinálnak semmit, csak várják, hogy történjen valami a státuszukkal kapcsolatban. Ritkák az egyéni portrék...” (Krstić, A. 2022.)

Éppen ez, a jelenlegi (2023 telétől nyaráig), a menekültek és a migránsok tekintetében dominánsan negatív narratíva ösztönözte cselekvésre az Ökumenikus Szeretetszolgálatot és munkatársait s erősítette meg őket abbéli hitükben, hogy a vándorlók egyéni portréinak a megfestése, az előítéletek lebontása és a migrációs narratívák újrakeretezése nélkülözhetetlen fontosságú küldetés!

Kigondoltuk a Mi így látjuk - A migrációs narratívák újrakeretezése elnevezésű projektet, melynek fő célja elsősorban a fiatal, de más generációk érzékenyítése is a szabadkai és zombori befogadóállomásokon tartózkodó menekültekkel és migránsokkal szemben, valamint a velük való kapcsolatteremtés serkentése. A legfőbb támaszaink, nem véletlenül, az egyetemisták voltak: a szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar Kommunikációs Tanszékének hallgatói és a zombori Pedagógiai Kar diákjai vállalták a legnagyobb szerepet a projektben. Kiváló tanárokkal és újságírókkal együttműködve elkészült egy féléves magyar és szerb nyelvű előadásorozat a következő témákkal: etikus tudósítás, médiaműveltség, emberi jogok és demokrácia, a globális, nemzeti és helyi politikai-gazdasági keretek és összefüggések, a történetmesélés módszertana (storytelling) és a média hatása a helyi közösség migránsokkal/menekültekkel kapcsolatos attitűdjének kialakítására.

Célunk az volt, hogy felhívjuk az egyetemi hallgatók figyelmét a média szerepére és fontosságára, kiemelve azt, hogy a médiumok a kultúrák és közösségek közötti híd szerepét is betöltik, s meggyőződésünk, hogy nekik, leendő sajtósoknak a feladata a kapcsolatokat megteremteni, nem pedig szétszakítani, és ebben a felelősségteljes munkában pótolhatatlan a társadalmi szerepük. Ezen túlmenően a szabadkai és zombori befogadóközpontokban tett tanulmányutakon a központ dolgozóival és felhasználóival folytatott beszélgetések során a hallgatók meggyőződésünk szerint tisztább képet kaptak mind a Menekültügyi Biztosság szerepéről, mind a befogadóközpontok működéséről Szerbiában.

A projekt résztvevőit - diákokat, civil szervezetek tagjait és más polgárokat/olvasókat - betagositottuk a könyvtárba, az Élőkönyvtárba, ahol a könyvek valójában emberek, migránsok és menekültek. A „könyvek” olvasása során születtek meg a vándorlók élettörténetei, ezekből készítettük ezt a kiadványt.

A projektet a szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karral, valamint a Nemzetközi Migrációs Szervezettel (IOM) együttműködve, Svájc támogatásával bonyolítottuk le.

SZEMTŐL SZEMBEN EGY EMBERKÖNYVVEL

MILISAV MILINKOVIĆ

Az Élőkönyvtár egy eszköz, amellyel kiléphetünk a komfortzónánkból, és ahelyett, hogy a könyvet a kezünkben tartva olvasnánk, egyedülálló lehetőségünk nyílik beszélgetni vele - szemtől szemben! Az élőkönyvtár úgy működik, mint bármely könyvtár: a látogatók böngészhetnek a rendelkezésre álló címek katalógusában, kiválaszthatják az olvasni kívánt könyvet, és korlátozott időre kikölcsönözhetik. Elolvasás után visszaviszik a könyvet a könyvtárba, és ha akarnak, kölcsönöznek még egyet. Az egyetlen különbség az, hogy az Élőkönyvtárban a könyvek igazából emberek, az olvasás pedig beszélgetésből áll.

Az Élőkönyvtár egy összejövétel, ahol az „emberkönyvek” - jelen esetben menekültek és bevándorlók, azaz vándorlók- megosztják élettörténetüket másokkal. Az olvasóknak pedig lehetőségük nyílik arra, hogy egy ilyen találkozás során megismerkedjenek az emberkönyvekkel, meghallgassák a történeteiket, kérdéseket tegyenek fel nekik, beszélgessenek velük és kialakítsák, alátámasszák vagy megváltoztassák véleményüket és viszonyulásukat (a magukét, de másokét is), jelen esetben a vándorlókról.

SZEMBESÜLNI A FÉLELEMMEL

BÓKA IDA ÉS ZAKINSZKY TOMA VIKTÓRIA

A Mi így látjuk - A migrációs narratívák újrakeretezése projekt ötlete spontán módon, ugyanakkor igencsak logikusan jött létre. Mi, akik a terepen dolgozunk, nem csak az emberi szenvedést látjuk - a kihívásokat, amelyekkel a migránsok és menekültek szembesülnek, hanem gyakran tágabb politikai, történelmi, szociológiai és demográfiai összefüggéseket is boncolgatunk, hogy mindaz, amit észlelünk, könnyebben elrendezhető legyen a fejünkben. Sokszor elgondolkodunk azon, hogy miként tudósítanak a migránsokról, hogy miért van ez így, kinek felel ez meg, és azt is tudjuk, hogy kit érint hátrányosan. Mindezekre a kérdésekre találunk bizonyos válaszokat a terepi kutatásaink és a menekültekkel/migránsokkal, a helyi lakosokkal, valamint a hatóságok képviselőivel folytatott beszélgetéseink során.

Az osztályterembe lépve első alkalommal azt tapasztaltuk, hogy a hallgatók idegenkednek a témától. Mindenekelőtt félelmet tapasztaltunk náluk. Őszintén egymás szemébe néztünk, és valahogy sikerült megértenünk egymást. A közösségben végzett munka nem zárhatja ki a közösség egyetlen szereplőjét sem. És mindannyian szereplők vagyunk, akik jelenleg itt vagyunk: a menekültek/migránsok, a humanitárius dolgozók, a rendfenntartók/egészségügyi dolgozók, és a helyi lakosság is - te is és én is. Mi alkotjuk ezt a közösséget. Ha pedig változtatni akarunk a migrációról szóló narratívákon, akkor először mindenkinek teret kell adnunk, hogy kifejezze tapasztalatait, félelmeit, tehetetlenségérzetét, haragját, szomorúságát, lelkiismeret-furdalását, mély együttérzését... Nagyon sok érzelemmel kell megküzdeni a csoportban, sok ez még a tapasztalt előadóknak is, de jelenleg nem látunk hatékonyabb módszert a jelenséggel együtt élő fiatalokkal való együttműködésre. A Szabadka környéki erdőkben napokig hallatszik a fegyverropogás. Az emberek félnek, és nem érkezik válasz a kérdéseikre. A türelmesek is türelmetlenné válnak, a toleránsak is hajlamosabbak lesznek az általánosításra. Ritkán gondolkodunk azon, hogy miként születik a fasizmus: nem mindig a saját felsőbbrendűségi érzésünk szüli, hanem sokszor pusztán a félelem.

TÖRTÉNETEK

ALUDNI A TORTÚRA ÉS A KILÁTÁSTALANSÁG ÚTJÁN

A történeteket lejegyezték: **KALINKA TAMÁS ÉS KOVÁCS FILIP**
A SZABADKAI MAGYAR TANNYELVŰ TANÍTÓKÉPZŐ KAR KOMMUNIKÁCIÓS
TANSZÉKÉNEK HARMADÉVES HALLGATÓI

Törökország partján húsz embert ültettek egy ágy nagyságú csónakba. Beindították nekik a motort, majd belökték őket a Földközi-tenger hullámai közé. Az éjszaka kellős közepén leállt a motor, a hajót elöntötte a víz. Kitört a pánik

A szabadkai Élőkönyvtárban tartott találkozón kollégámmal egy pakisztáni férfival beszélgettünk. Ahmednek fogjuk nevezni.

Ahmed 44 éves, és - mint mondja - „csak” négy gyermek édesapja. Pakisztánban született, ahol hosszú ideig a textiliparban dolgozott, gyársor mögött. Mint sokan mások, 2015-ben indult útnak ő is. Az a vágya, hogy egy nap Olaszországban élhessen a családjával. Ahmed minden erejét beleadva - alapszintű angol nyelvtudásával és még annál is gyengébb, viszont széles mosollyal használt szerb nyelvtudásával - igyekezett elmesélni nekünk a gyötrelmek történetét, az érzelmek forgatagát, a tudatába élesen bevésődött emlékképeket a Pakisztánból Szerbiába tartó nyolc éves út során.

A csaknem egy évtizede tartó úton elszenvedett kínok közül két esemény kísérti mind a mai napig.

Az első történet: az Irán és Törökország közötti határ átlépésekor honfitársaival együtt tizennégy órán keresztül gyalogolt, szakadatlanul! Az út hegyeken át vezetett, térdig érő hóban! Egyszer sem ültek le! Mert tudták: minél gyorsabban haladsz át azon a szakaszon, annál kisebb az esélye annak, hogy elkapjanak, vagy meghaljal, ha az örök löni kezdenek! Hosszú, kíneserves, fogvacogtató tizennégy óra gyaloglás volt... Gyaloglás a szabadság felé! Vagy csak a következő megállóig a szabadsághoz vezető hosszú úton!

A második történet: Törökországból Görögországba a Földközi-tengeren átkelve akkora kétségbeesést és félelmet élt át, amit soha nem fog elfelejteni. Törökország partján egy ágy nagyságú csónakba tömték őket. Rajta kívül még legalább húsz embert zsúfoltak be abba a dióhéjba. Beindították a motort, és betaszították őket a tenger hullámai közé, a mélységbe, a határtalan kétségbe. Éjfél tájt, a tenger kellős közepén elhallgatott a motor. A csónak megállt, a hullámok átcsapdostak fölötte. Egyre több víz került a csónakba, kitört a pánik. Sikerült, maguk sem tudják, hogyan, beindítaniuk a motort és elérniük a görög partot. Ahmed általában kis csoportokhoz társulva vándorol. Ezeknek a csoportoknak az összetétele folyamatosan változik, jönnek-mennek az emberek, hosszú az útjuk...

Ahmed elmondta, hogy évek óta Szerbiában van, és azért tartózkodik befogadóközpontokban, mert ott nagyobb biztonságban érzi magát. Olaszországról álmodik. És vár. Elmondja, hogy Olaszországba három lehetséges út vezet: az első Bosznián, majd Horvátországon és Szlovénián keresztül. A második Románián, Magyarországon, Ausztrián keresztül... A harmadik pedig a Szerbiát Magyarországtól elválasztó szögesdrótkerítéson át, Ausztrián keresztül visz Olaszországba. Ez utóbbit tartja a legbiztonságosabbnak, mert még az a kerítés is kevésbé veszélyes a felduzzadt Drinánál.

Megkérdeztük Ahmedet, milyen tervei vannak a jövőre nézve, Olaszországban. Azt válaszolta, hogy most csak a jelenlegi, aktuális akadályokkal és a határátlépés lehetséges módjaival foglalkozik. A terveit a majdani szebb napokra tartogatja.

AZ ÉLŐ KÖNYV - ALA, Szíria

ÉHSÉG, RASSZIZMUS ÉS ÜTLEGEK

A történeteket lejegyezték: BÚS VIOLA ÉS NYÚL SÁMUEL

A SZABADKAI MAGYAR TANNYELVŰ TANÍTÓKÉPZŐ KAR KOMMUNIKÁCIÓS
TANSZÉKÉNEK HARMADÉVES HALLGATÓI

A damaszkuszi börtön poklában korlátozták az élelmet és a vizet, a fogvatartottak naponta egy darab kenyeret, egy szem olajbogyót és egy szelet sajtot kaptak. A hideg csak fokozta a mindennapos verések fájdalmát - kétszer zárták börtönbe ártatlanul

Ala szíriai származású fiatalember, egy kisebb etnikai csoporthoz tartozik. Életének 2017 és 2018 közötti időszakáról mesélt nekünk. Hazája Raka városa. Elsőéves egyetemista volt Damaszkuszban, amikor Szíriában megszaporodtak a harcok, súlyosabbá vált a háború, és veszélyesebbé az élet. Szíria, amely egykor minden szír hazája volt, egyszerre több részre szakadt, és sajnos a nép is szétvált - szírekre, kurdokra, aszadistákra, oroszokra...

Ala kénytelen volt Haszakába menekülni, itt lelt menedékre, repülővel és más közlekedési eszközökkel járt be az egyetemre. Nem sokkal később teljesen ellehetetlenült a Damaszkuszba való bejutás, így egyetemi tanulmányait, mint mondja, távhallgatóként kellett folytatnia.

Egy alkalommal, amikor Damaszkuszban volt, összetévesztették egy hasonló nevű földijével, akit be akartak sorozni a hadseregbe. A hiba miatt Ala egy teljes hónapot töltött börtönben. Megpróbálta elmondani nekik, bebizonyítani, hogy ő egyetemi hallgató, és nem az a lázadó, akit keresnek - hasztalan. A börtön poklában korlátozták az élelmet és a vizet. 24 óra leforgása alatt egy darab kenyeret, egy szem olajbogyót és egy szelet sajtot kaptak. Egy hónapig tartó tortúra után végül kiderült, hogy nem ő az, akit kerestek - az anyjuk neve más volt, minden más adat megegyezett. Miután kiszabadult a börtönből, be akarta fejezni az egyetemet. Tanulmányai

első két évfolyamát magas átlaggal fejezte be, a harmadik évben azonban újabb akadállyal kellett szembesülnie - a rasszizmussal, amely Szíriában akkoriban már igencsak elterjedt. Azért utasították el, mert etnikailag különbözött a többségtől, egy kis népcsoporthoz tartozott. A személyi igazolványában szerepelt a származási helye - a sztereotípiák nyomán ezért mindenki kormányellenesnek, lázadónak könyvelte el őt.

Az egyetemre menet minden alkalommal komoly nehézségei adódtak az ellenőrző pontokon. Később a diákokthozban történt egy fizikai összetűzés, amelyben Ala nem is vett részt, de a különleges egységek tagjai kirángatták az ágyból és ismét börtönbe vitték, ezúttal két hónapra. Másodszor került börtönbe, és ismét ártatlanul! Még gyanúsabb volt, amiért már volt egyszer börtönben, azt feltételezték róla, hogy ő is terrorista. Tél volt, rettentő hideg volt a börtönben. A hideg csak fokozta a mindennapi verés okozta fájdalmat.

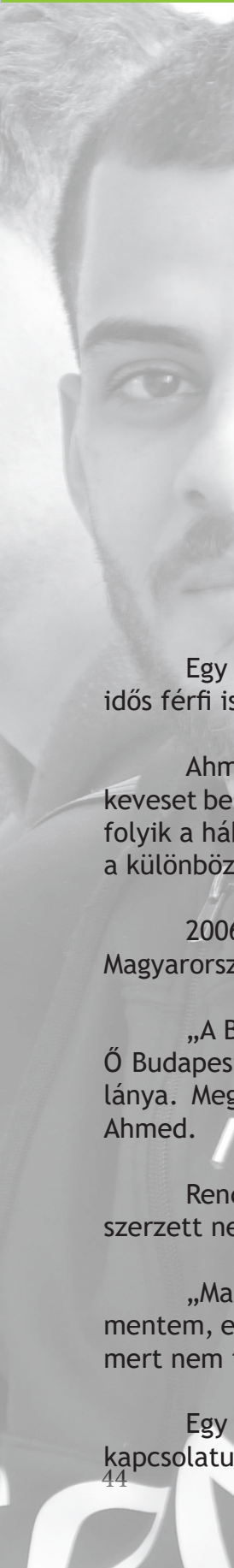
Túlélte, kiszabadult a fogságból és visszatért az egyetemre. Ott a kormány befolyásos embereinek, minisztereinek fiai kivételezett helyzetben voltak, a kedvükre tettek mindenben. A többieket viszont, ha elkéstek az előadásról, megbüntették. Megeesett vele, hogy fizikailag bántalmazták, mert késett. Elmondása szerint a börtönben sem voltak könyörületesek vele szemben, azonban ekkor először megtapasztalta a börtönön kívül a fizikai erőszakot is, mégpedig az egyetemen. Azt mondja, állatnak érezte magát, nem emberi lénynek. Az egyetemet azonban sikerült elvégeznie. Már csak egy feladat választotta el a diploma átvételétől: a kötelező katonai szolgálat. Nem akart katona lenni, ezért egy másik (párhuzamos) katonai osztályhoz fordult, hogy megszerezze az igazolást katonai szolgálat nélkül. Azt mondták neki: „Nagyon jó, hogy elvégezte az egyetemet, de mi lesz az állammal?” Ala azt válaszolta: „Mit csináljak még? Nemrég fejeztem be az egyetemet, a hazámnak akarok dolgozni, munkára van szükségem!” Nem talált megértésre és nem kapta meg a tisztviselők jóváhagyását, sőt, azzal vádolták, hogy az ellenség oldalán akar harcolni. Elfogták és a jordániai határon lévő katonai kiképzőközpontba vitték. Nem akart ennek a részese lenni, letette a fegyvert és sikerült elmenekülnie. Valahogy szerzett hárommillió szír fontot, ami körülbelül 3500 euró, és fizetett egy csempésznek, hogy visszavigye Rakkába. A sors azonban Törökországba sodorta, ahol több évig élt és dolgozott. Utána Szerbiába jött, ahol nem maradna sokáig, Ausztriába vagy Németországba akar menni, mindegy is, hova - csak jó munkát és normális életet szeretne.

A SZÍVEM MAGYARORSZÁGRA HÚZ!

A történeteket lejegyezték: **MECSERIK ANITA ÉS BÓKA IDA**

A SZABADKAI MAGYAR TANNYELVŰ TANÍTÓKÉPZŐ KAR KOMMUNIKÁCIÓ TANSZÉKÉNEK
HARMADÉVES HALLGATÓJA ÉS ÚJSÁGÍRÓ, OKTATÓ

Magyarországot tekintem az otthonomnak. Szeretnék egy kis boltot nyitni, ahol lenni is lehet. A feleségem, akivel Magyarországon házasodtam össze, minden hónapban meglátogat a szabadkai befogadóközpontban. Tíz éve vagyunk együtt, nagyon szeretjük egymást. Kínoz a bizonytalanság, hogy alkalmam lesz-e még valaha együtt élni szívem választottjával

Egy ember, egy könyv már első pillantásra is különbözött a többitől. A fiatalokkal együtt egy idős férfi is érkezett a könyvtárba a befogadóközpontból. Félénken lépett be. Magyarul beszélt.

Ahmed palesztin származású, 50 éves. Halkan, szinte hallhatatlanul beszél. Hazájáról keveset beszél, mint mondja, már mindenki tudja, hogy a palesztinok és Izrael között évtizedek óta folyik a háború. A helyzet elviselhetetlen, szokványosakká váltak a gyakori fegyveres konfliktusok a különböző csoportok között, hatalmas a munkanélküliség.

2006-ban érkezett Budapestre, majd Ausztriában és Belgiumban élt, de valami visszavonzotta Magyarországra. Jól érezte ott magát. Két évig készített gyrost a budapesti Blaha Lujza téren.

„A Blaha Lujza téren találkoztam egy nővel, segíteni akart nekem. Olyan fáradt voltam... Ő Budapesten dolgozott, de Gödöllőn élt. Szállást kínált nekem. Korábban volt férje és van egy lánya. Megszerettük egymást. Gödöllőn laktunk. Több mint 10 éve vagyunk együtt.” - meséli Ahmed.

Rendezetlen magyarországi tartózkodása miatt sajnos börtönbe került. Párja ügyvédet szerzett neki és segítette a papírmunkában.

„Magyarországon nagyon szigorúak a törvények. Amikor kiengedtek a börtönből, Győrbe mentem, egy évig maradtam ott a menekültközpontban. A párommal nem tudtunk összeházasodni, mert nem tudott elválni az előző férjétől. Ezért a státuszomat sem tudtam megoldani.”

Egy idő után a helyzet rendeződni látszott, már nem volt akadálya annak, hogy bensőséges kapcsolatukat, nagy szerelmüket házasságkötéssel koronázzák meg. Ahmed ideiglenes tartózkodási

és munkavállalási engedélyt kapott. Egy mulasztás miatt azonban 2021-ben kiutasították Magyarországból Szerbiába. Jelenleg a szabadkai befogadóközpontban tartózkodik.

„A feleségem itt tud csak meglátogatni, időnként, Szerbiában. Még soha nem találkoztam ilyen csodálatos nővel, segít, gondoskodik rólam. Megpróbálja megoldani a státuszomat, ügyvédet is fogadott. Az ügyvéd azonban mindig azt mondja, hogy várjak még néhány hónapot, és minden rendben lesz, de végül nem történik semmi.”

Ahmed azt mondja, csak normális életre vágyik, Magyarországon, oda vonzza őt a felesége iránti szerelme, vele szeretne békésen együtt élni.

„A szülőföldemre már nem térhetek vissza, nincs ott senkim. Van egy testvérem Franciaországban, segítünk egymásnak, ahogy bírunk és tudunk. Van egy nővérünk is Dániában. De én Magyarországot tekintem otthonomnak. Szeretnék egy kis boltot nyitni, ahol enni is lehet. A feleségem legutóbb a múlt hónapban járt itt, havonta egyszer jön. Nagyon szeretjük egymást.”

Elmondása szerint magyarul az ottani börtönben és menekültközpontban tanult meg, másképpen soha nem tudta volna elsajátítani ezt a nyelvet. Itt nincs nyelvtanulási lehetőség. Szerbül nem igazán tud, a befogadóközpontban főleg angolul kommunikál. Noha gyakran látja feleségét, az ügye stagnál, és kezdi elveszíteni a reményt. A semmibe réved a tekintete, és merengve mondja: kínozza a bizonytalanság, vajon alkalma lesz-e még valaha együtt élni szíve választottjával.

ORVOSNŐ LESZEK!

A történeteket lejegyezték: GÁBOR TÍMEA, JUHÁSZ PETRA, NYÚL SÁMUEL
A SZABADKAI MAGYAR TANNYELVŰ TANÍTÓKÉPZŐ KAR KOMMUNIKÁCIÓ TANSZÉKÉNEK
HARMADÉVES HALLGATÓI

Minden költözködés után egyre nagyobb űr keletkezett bennem. Megváltoztam, megerősödtem, már nem vagyok az a szír lány, aki voltam. Újvidéken teljesült gyerekkori álmom, orvosi egyetemen tanulok. Örökké hálás leszek Istennek ezért a lehetőségért

„Elmenekültem a háború sújtotta Szíriából. Ott nőttem fel. Soha nem vágytam arra, hogy elhagyjam a szülőföldemet, de 2010-ben minden megváltozott. A következő évben kitört a háború. A szüleink féltek iskolába küldeni minket. Apám, aki turisztikai mérnök, azt javasolta, hogy költözzünk el az országból. Hosszú és veszélyes utat tettünk meg, áthaladtunk a Szíriával határos országokon, köztük Szaúd-Arábián, ahol egy időre le is telepedtünk.

Gyermekkorom óta arról álmodtam, hogy orvos leszek, hogy segíthessek az embereknek. Elkezdtem keresni az egyetemet, ahol orvostudományt tanulhatnék, és rá is bukkantam egy ciprusi egyetemre. Így hát elhagytam Szaúd-Arábiát a családommal, anyámmal, apámmal, két lánytestvéremmel és a bátyámmal. A lánytestvéreim egyetemi hallgatók voltak, a bátyámnak még még egy éve volt hátra az diplomázáshoz. Gondolkodtunk, mit csináljunk, várjunk-e rá... Végül úgy döntöttünk, hogy ő is Cipruson fejezi majd be az egyetemet. Én Cipruson a nulláról indultam. A testvéreim sikeresen elvégezték tanulmányaikat. Én nagyon rosszul éreztem magam ott. Minden nagyon drága volt, nem engedhettem meg magamnak az iskoláztatást. Olyan érzésem volt, hogy még a szakmát sem tudom úgy megtanulni, ahogy gondoltam. Nem tudtam beilleszkedni, de nagyon szerettem volna orvos lenni. Aztán megkeresett apám egyik szíriai barátja, akinek a fia az Újvidéki Orvosi Egyetemen tanult. Nagyon tetszett neki a város, a barátságos környezet és a kiváló tanulási lehetőségek. Utánanéztem az interneten, és az egyetem lenyűgözőnek tűnt számomra. Isten megkönnyítette az utamat, Szerbiába jöttem, és beírtam az orvosi egyetemet. A gyerekkori álmom valóra vált! Orvos leszek!

Az egyik lánytestvérem Cipruson maradt, gyógyszerészként dolgozik, a bátyám Németországba repült és ott dolgozik, a másik lánytestvérem férjhez ment... Úgy döntöttem, egyedül megyek Szerbiába. Mindenki azt mondta, hogy nem fog menni egyedül, nehéz a helyzet, más a kultúra, nem ismerek senkit.

Minden költözés után egyre nagyobb űr keletkezett bennem. Azt kérdeztem magamtól, miért nem szeret engem Isten? Mindig, ha megtetszik egy hely, néhány hónap múlva tovább kell állnom. Néha azt gondolom, hogy az egész az én hibám. De most már mindent másképp látok.

Mindezek a kihívások, költözködések, az újabbnál újabb kultúrák és emberek hozzájárultak ahhoz, hogy megváltozzak és megerősödjek. Már nem vagyok az a szír lány, aki voltam. Megtanultam pozitív szemszögből nézni a negatív dolgokat. Igen, eleinte kicsit nehéz volt, de úgy döntöttem, maradok, itt tanulok Újvidéken, hála Istennek a segítségért. Teljes mértékben elégedett vagyok az egyetemmel, a környezetemmel, és örökké hálás leszek Istennek ezért a lehetőségért. Soha nem felejttem el a percet, amikor elhagytam Szíriát, a helyzet nagyon rossz volt. Kényszerutazás volt egy idegen országba, ahol nem ismertem senkit, hátra hagytam a gyerekkori barátaimat, a nagyszüleimet, a családi házunkat. Most egy kicsit másképp nézek a dolgokra. 3-4 éve nem láttam a szüleimet, de terveim között szerepel, hogy meglátogatom őket idén nyáron. A koronavírus miatt nem lehetett utazni, az oltatlanok nem utazhattak. Nagyon sietek, hogy minden vizsgát időben letegyek, és mielőbb viszontlássam őket, nagyon hiányoznak. Szíriát már nem szeretném többé látni. Mielőtt elhagytam volna, hihetetlenül gyönyörű országnak éltem meg. Még van pár vizsgám a diplomáig, utána pedig nem tudom hová megyek. Lehetséges, hogy nem maradok Szerbiában, még nem tudom, nagyon másmilyen a nyelv, sokat kellene tanulnom. Meglátjuk, mit hoz az élet.”

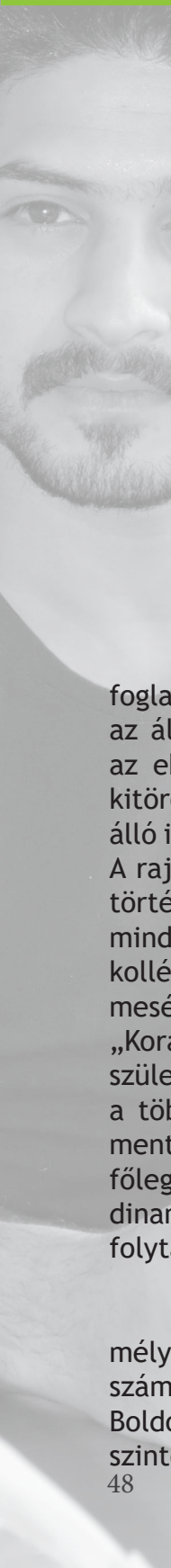

AZ ÉLŐ KÖNYV - KATA, Újvidék

CSEPPEK AZ EMBERISÉG MOZGÁSAI TÖRTÉNETÉBEN

A történeteket lejegyezték: RÓZSA KRISZTINA ÉS CSERNAI PANNA

A SZABADKAI MAGYAR TANNYELVŰ TANÍTÓKÉPZŐ KAR KOMMUNIKÁCIÓ TANSZÉKÉNEK
HARMADÉVES HALLGATÓI

Értékes ajándékot kaptam egy kamaszlánytól: az illusztrált naplóját. Azt mondta, mindig rajzol, amikor nem tud aludni. Ebben az intim emlékkönyvben feljegyzések is vannak, három nyelven írt – angolul, törökül és arabul. Ő most Németországban él a családjával, biztonságban vannak. Nagyon hálás vagyok neki, hogy jelentkezett nekem és elmondta, hogy jól van. Boldoggá tett

„Újvidéken élek, a šidi befogadóközpontban dolgozom. Afféle művészetterápiás foglalkozásokat vezetek. Tulajdonképpen beszélgetek a menekültekkel és a migránsokkal, közben az általuk készített rajzok vagy szövegek által tanúságtételeket gyűjtök az életükről. Ezek és az ehhez hasonló tanúságtételek, amelyeket világszerte rögzítenek a migrációs útvonalakon, kitörölhetetlen cseppek a tengerben, amelyek a múlt évszázad óta és minden jel szerint az előttünk álló időszakban is kétségtelenül új fejezetet képviselnek az emberiség mozgásainak történetében. A rajzoláson és íráson kívül bármilyen más, általuk választott módon is megoszthatják velem a történetüket. Az én feladatom, hogy mindezt rögzítsem és gondosan őrizzem, de az is, hogy mindegyikük számára tartalmassá tegyem a Központban töltött időt. Rajtam kívül még három kolléganő foglalkozik egyfajta művészetterápiával, két kolléga pedig sportfoglalkozást tart” - meséli Kata, aki 2022 nyara óta osztja meg mindennapjait vándorlókkal a šidi befogadóközpontban. „Korábban egész családok szálltak meg ebben a menekülttáborban, sok gyerek és tinédzser a szüleikkel. Voltak, akik elég sokáig itt maradtak, így itt teljesen más hangulat uralkodott, mint a többi központban, ahol rövidebb ideig tartózkodtak az emberek, csak megpihentek és már mentek is tovább. Az elmúlt hónapokban itt is változás történt, már csak egy család maradt. Most főleg fiatal, egyedülálló férfiak vannak itt. Ez nagy mértékben megváltoztatta az élet és a munka dinamikáját, mert a Központ jelenlegi lakóit többnyire csak egy gondolat foglalkoztatja - hogyan folytassák útjukat mielőbb. Ezért nagy stressznek vannak kitéve.

Nagyon fontos számomra, hogy részese vagyok ennek a projektnek. Korábban nem nagyon mélyedtem el ebben a történetben, csak az alapvető információkat ismertem. Sokat jelent számomra, hogy olyan emberekkel találkozhatok, akik a világ különböző részeiről érkeztek. Boldoggá tesz, ha látom, hogy különböző származású gyerekek együtt játszanak. Sajnos ma már szinte senki sem léphet be a központokba a helybeli lakosság köreiből, pedig korábban a helyi

gyerekeknek lehetőségük nyílt a polgári nevelés tantárgy keretében ellátogatni a táborokba. Ez szerintem nagyszerű dolog volt, mert a gyerekeknek lehetőségük volt megismerni más kultúrájú embereket és teljesen más életutakat, valamint tanulhattak az emberi jogokról is - és mindezt nem iskolapadban ülve, hanem egy új környezetben és közvetlen kapcsolatot teremtve más sorsú kortársaikkal” - magyarázza Kata. Hozzáteszi, hogy heti kétszer dolgozik a befogadóközpontban, és számára igazán kellemes és élménygazdag az itt töltött idő. Kata és munkatársai összegyűjtötték a migránsok alkotásait, kiállítást rendeztek belőlük. A tárlat tanúbizonyságul szolgált arra, hogy ezek az emberek milyen sokféle tehetséggel bírnak.

„Egy kamaszlánytól kaptam egy nagyon értékes ajándékot, az illusztrált naplóját. Azt mondta, mindig rajzol, amikor nem tud aludni. Nem volt füzet, amibe leírhatta volna fájdalmaikat és örömeit, adtam neki egyet. Egy nap visszaadta nekem a füzetet, tele volt rajzokkal. Ebben az értékes intim tanúságtételben a rajzokon kívül feljegyzések is voltak, három nyelven írt - angolul, törökül és arabul. Abban a percben ajándékozta nekem a naplóját, amikor megtudta, hogy Németországba megy a családjával. Most ott élnek és biztonságban vannak. Nagyon hálás vagyok neki, hogy jelentkezett és elmondta, hogy jól van, boldoggá tett. Nem mindig lehetséges fenntartani a kapcsolatot mindenkivel, akivel közel kerülünk egymáshoz, miután az adott személy továbbáll. Soha nem tudhatod, sikerül-e neki felvenni a kapcsolatot veled, mi vár rá az úton, sikerül-e eljutnia oda, ahová elindult, milyen élet vár ott rá...”

Kata megosztja velünk a munkába vezető útjain szerzett tapasztalatait is:

„Busszal járok a befogadóközpontba. Az út másfél órát vesz igénybe odafelé, és két órát visszafelé. Köztudott, hogy az ottani emberek többsége nemigen szívleli a menekülteket, migránsokat, nem is látják szívesen őket a városban. Egyszer megtörtént velem, miközben a buszra vártam, hogy odalépett hozzám egy nő és megkérdezte, hogy odaállhat-e mellém, mert fél a migránsoktól, akik velünk egy állomáson várakoztak. Mondtam neki, hogy természetesen, nyugodtan velem maradhat, és hogy nem kell félnie tőlük, biztos vagyok benne, hogy ezeknek az embereknek nem érdekük ártani a helyi lakosságnak, máskülönben viselniük kellene a következményeket. Csatlakozott hozzánk még egy nő, és valahogy spontán módon elkezdünk beszélgetni azokkal a migránsokkal, akik a buszra vártak. Lassacskán egyre bátrabban és bátrabban szólalt meg a két nő, angolul folyt a beszélgetés... Az útitársnőim kíváncsiak voltak, kérdezték az új ismerősöket, honnan valók, hogyan kerültek Zomborba... Kicsi, de valójában nagy és csodálatos győzelem volt ez a félelem és az előítéletek fölött...”

A buszon adódnak kellemetlen és kínos helyzetek is. A buszsofőrök általában rászólnak a menekültekre, hogy a busz hátuljába (!) kell ülniük, a hátizsákjukat pedig lent, az útipoggyásznak fenntartott részben kell elhelyezniük. Reagálok az ilyen helyzetekben, kiállok ezekért az emberekért, mert tudom, mik a jogaim és mások jogai. A menekülteket és a migránsokat nem részesítik egyenlő bánásmódban, ez elfogadhatatlan! Megkérdezem a sofőröket, miért csinálják ezt? Válasz helyett elkezdenek kiabálni velem, szitkozódnak, de én nem adom fel! A busz hátsó részébe megyek én is, leülök azokhoz az emberekhez, beszélgetünk egy kicsit... Azt hiszem, pont az efféle csúnya, embertelen reakciók táplálják bennem a migránsok melletti kiállás szükségességének érzetét. Az Ukrajnából érkező menekülteket egészen másképpen kezelik, mint a Közel-Keletről érkezőket. Tekintettel arra, hogy az arabok bőre másmilyen színű, itt egyértelműen megmutatkozik az Európai Unió sötét oldala is. Én igenis az Európai Uniót választom, de ez a helyzet pontosan rámutat, hogy mennyire eltérően bánnak a különböző származású emberekkel.” Kata bizalmasan elmondja: „Mindig arra gondolok: ha nem reagálok ilyen helyzetekben, hogy fogom magam érezni utána? Biztos nem tudnék aludni éjjel! Mindannyiunknak reagálnia kellene az igazságtalanságra és az emberi jogok megsértésére, ez emberi kötelességünk! Végül is, mibe kerül, hogy reagáljak - megverni nem fognak, és nagyon jól tudom, hogy mik a jogaim és más emberek jogai. Ezért mindig csakis rajtunk, mindegyikünkön múlik, milyen a hozzáállásunk és hogyan viselkedünk a felebarátainkkal szemben megnyilvánuló igazságtalanságra és az ellenük irányuló rágalomokra! Az egyén reakciója megváltoztatja a világot!”

AZ ÉLŐ KÖNYV - EGY FIATALEMBER, Pakisztán

GYALOGOLSZ ÉS SZENVEDSZ A CSALÁDOD HIÁNYA MIATT!

A történeteket lejegyezték: SÖRÖS VIKTÓRIA ÉS MECSERIK ANITA
A SZABADKAI MAGYAR TANNYELVŰ TANÍTÓKÉPZŐ KAR KOMMUNIKÁCIÓ TANSZÉKÉNEK
HARMADÉVES HALLGATÓI

Irántól Törökországig három nagy hegyen mentünk át, tizennégy órán keresztül folyamatosan gyalogoltunk, térdig érő hóban

Egy fiatal pakisztáni férfi élettörténete, aki benragadt a vándorlás és a remény végtelen körforgásában.

Kiindulóhely: Pakisztán.

Közbeeső állomások: Irán, Törökország, Görögország, Észak-Macedónia

Jelenlegi lakóhely: Szerbia, szabadkai befogadóközpont

2015-ben indult útnak. Az út hosszú, nyolc éve tart már. Ő mindez idő alatt gyalogol, halad előre, és reménykedik a napban, amikor újra együtt lehet a családjával, feleségével és négy gyermekével. Ők Pakisztánban várnak. Amikor a családjáról beszél, küszködik az érzelmeivel, és mi is küszködtünk az érzelmeinkkel, miközben hallgattuk őt. Hangosan gondolkodik a döntésein, amelyeket meghozott, a sokszori áldozathozatalon, amelyre ezen az úton szükség van, és az acélos akaraton, ami a folytatáshoz kell. Az viszi őt előre, hogy szebb jövőt szeretne biztosítani családjá számára. Erényeként az optimizmust és az elszántságot emeli ki, amelyek segítettek túlélni minden nehézséget és borzalmat, amellyel szembesül. Könyve egy gyötrelmes, nomád élet és az állandó menekülés részleteit tárja elénk... Álma megvalósulása felé két csillag, két vágy és ábránd vezérli: a pillanatnyi biztonság érzete és a haladás a végső cél felé.

„Az utazásom egyik legnehezebb része egy tizennégy órán át tartó szakasz volt, amelyet hegyvidéki terepen tettünk meg, hóban. Délután kettőkor indultunk Iránból. Másnap hajnali négykor Törökországban voltunk. Egyszer sem álltunk meg pihenni. Három nagy hegyen haladtunk át egy embernek köszönhetően, aki a telefonja segítségével mutatta az utat nekünk. Nem tudom hány kilométert tettünk meg, mert sok volt az emelkedő meg a lejtős rész is, térdig érő hóban mentünk, szélben, nagy hátizsákkal a hátunkon. Csak azt tudom, hogy rettenetesen nehéz és veszélyes volt, és nagyon boldog voltam, amikor megérkeztünk.”

Lenyűgözött minket a bátorsága, kitartása, határozottsága és a pozitív hozzáállása, amely rendíthetetlen maradt mindannak dacára, amin keresztülment.

„Könnyen alkalmazkodok mások szokásaihoz, más kultúrákhoz, új körülményekhez, emberekhez. Rugalmas embernek tartom magam, igen. Elég jól megtanultam a szerb nyelvet, mert régóta, hat éve vagyok itt.”

Elárulta nekünk, hogy igazából Amerikáról fantáziál, pedig tudja, hogy ez egy hiú álom. Sajnos csak álmodozhat még a szerbiai legális itt tartózkodásról is, mert a menedékkérelmét elutasították. A szerbiai befogadóközpontokban sok baráttra tett szert. Büszkén mutogat fotókat a szerb nyelvtanáiról, akik megkönnyítették ittlétét azzal, hogy gondolatait csak jó dolgokkal foglalták el, és valami hasznosat tanítottak neki. Azt mondja, hogy a szabadidő, amire minden ember vágyik, valami egészen mássá válik a menekülttáborban, mert itt általában annyiból áll, hogy ülsz és vársz, a családodra gondolsz és fájdalmasan vágyakozol utánuk. A történet végén könnyes szemmel elmondta, hogy nem adja fel, továbbra is kitartóan fog küzdeni azért, hogy egy napon újra együtt lehessen a feleségével, fiaival és lányaival egy jobb, békésebb világban.

VALÓDI ÉLET NÉLKÜLI ÉLET

A történeteket lejegyezték: KOVÁCS LAURA

A SZABADKAI MAGYAR TANNYELVŰ TANÍTÓKÉPZŐ KAR KOMMUNIKÁCIÓ TANSZÉKÉNEK
HARMADÉVES HALLGATÓI

A médián keresztül az emberek világszerte látják, hogy háború van Szíriában, de nem tudják, mi történik ott valójában. Az emberek kétségbeesettek, dühösek, szegények, éheznek, nap mint nap meghalnak – sajnos ebből állnak a szíriaiak mindennapjai

Számomra teljesen természetes, hogy egyetemre járok, van autóm, így bármikor eljuthatok A pontból B pontba, amikor csak akarok. Anyám az otthoni fészek melegében minden nap ebédet vár engem, magától értetődik, hogy van tető a fejem felett, este pedig van hol megpihennem. Mindez annyira normális számomra, hogy gyakran elfelejtem megköszönni Istennek mindazt, amim van, elfelejtek hálát adni a kényelemért és szeretetért, ami körülvesz. Ugyanakkor, sokszor elfelejtjük, hogy vannak körülöttünk olyan emberek, akik bármit megadnának azért, hogy megölelhessék szeretteiket, legyen munkájuk és biztonságos otthonuk. Olyan emberek, akiknek egy ideig mindenük megvolt, ami a normális élethez kell, aztán egy szempillantás alatt elvesztették az egészséget.

Watinak Szíriában volt otthona, családja, elektrotechnikai végzettsége, és abban reménykedett, hogy szülőföldjén, Szíriában kap munkát. Kilenc évvel ezelőtt egy pillanat alatt füstbe ment minden terve az országát pusztító háború miatt. Nem akart harcolni, háborúzni, békét akart, és ezért el kellett hagynia hazáját.

„Elhagytam Szíriát, Törökországba mentem. Ott új életet kellett kezdenem, új embereket kellett megismernem, új barátokat szerezni, új nyelvet tanulni. Akik nem szerették az arabokat, folyton azt mondogatták: minek jöttél Törökországba, mit keresel itt, menj vissza az országodba, menj valahova máshova, menj vissza a családotodhoz...” Három évig éltem Törökországban. A médián keresztül az emberek szerte a világon látják, hogy háború van Szíriában, de nem tudják, mi történik ott valójában. Az emberek kétségbeesettek, dühösek, szegények, éheznek, nap mint nap meghalnak, sajnos ma már ez számít normális életnek Szíriában” - mondja Watin, akinek - miután három év után sem kapott papírokat, hogy Törökországban maradjon, és nem volt itt biztos megélhetése sem - folytatnia kellett az útját Görögországba.

„Görögországban az emberek emberségesebben viszonyultak hozzám, nem kérdezték meg, miért jöttem, és miért nem térek vissza az országomba. Két-három évig időztem a migránsok befogadóközpontjában, papírok, útlevelel, állás, semmi nélkül. Minden héten ugyanaz az étel, ugyanaz az élet, ugyanazok az arcok...”

A hosszú, keserves, minden előrelépés nélküli várakozás évei után úgy döntött, Szerbiába megy. Hét hónapja tartózkodik a szabadkai befogadóközpontban.

„Már nagyon fáradt vagyok. Csak túlélni akarok. Ezt nehéz ott megvalósítani, ahol háború van, veszélyes Szíriában élni. Én csak egy normális életet akarok, itt Szerbiában vagy Németországban, bárhol. Ha Szerbiában szerzek papírokat, itt maradok. Egyszerű életet szeretnék, munkát és otthont. Már elfelejtettem, milyen az, amikor van otthonom. Táborokban, befogadóközpontokban éltem, nem volt magánéletem. Nem egzisztenciális okokból hagytam el a hazámat, volt otthonom, családom, autóm, életem! Nem kell nekem sok pénz, nem kell több autó sem, csak a családomra van szükségem. Saját utat, magánéletet akarok. Nem tudom tovább elviselni a valódi élet nélküli életet!”

Nekem már akkor hiányzik a családom, ha egy napig nem látom őket, el sem tudom képzelni, mit éreznék, ha évekig nem ölelhetném meg őket. Vaszim sajnos évek óta nem tudta ezt megtenni.

„Kilenc éve nem láttam anyámat, apámat és a fivéremet, csak telefonon keresztül... Anyám az első naptól kezdve minden reggel felhív, ennyi menekültsorban töltött év után is. Aznap reggel, amikor apám meghalt, többször is hívott, nem vettem fel, nem hallottam meg, néha tovább alszom a táborban. Amikor végre felvettem a telefont, azonnal tudtam, hogy valami szörnyűség történt... Ilyen a mi életünk, kegyetlen, menekültelet - egyszer csak telefonál valaki és közli, hogy apád vagy anyád meghalt... Nagyon nehéz volt ez számomra, és tehetetlennek éreztem magam... Nem láttam és nem öleltem meg apámat a halála előtt, nem tudtam elbúcsúzni tőle...”

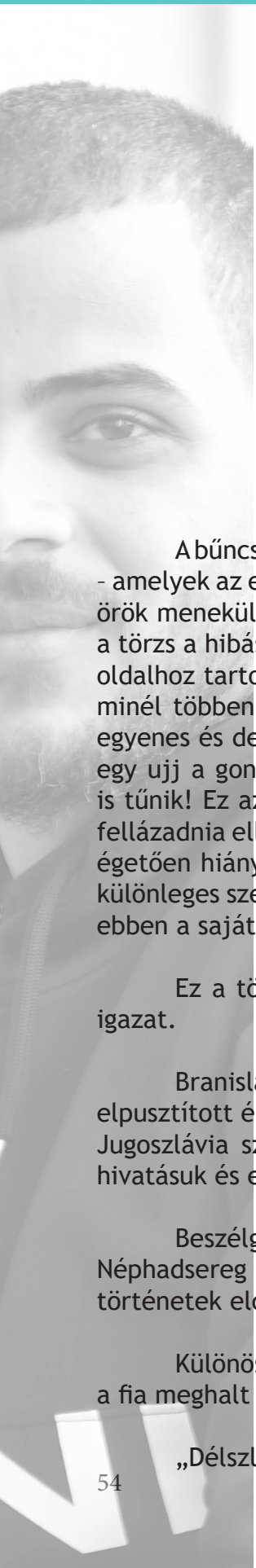
Apja halála óta Watin jobban aggódik családjáért, mint korábban, nap mint nap csak arra gondol, jól vannak-e. A kilátástalanság fogságába esett, nem tudja, mi lesz holnap, egy hét múlva, hova kell majd mennie, és kap-e valaha papírokat és lehetőséget, hogy biztonságos életet teremtsen magának és családjának.

„Tessék, befejeztem az egyetemem is, de minek? Másoknak ebben a korban már van családjuk, otthonuk, nekem nincs semmim” - mondja Watin kétségbeesetten.

Watin története megérintett, és elgondolkodtatott a hozzá hasonló emberek sorsán. Legyünk minden nap hálásak azért, amink van! Ne felejtsük el, hogy a környezetünkben élnek olyan emberek, akik nem tudják, lesz-e mit enniük holnap, lesz-e valaha saját tető a fejük felett, látják-e még valaha a családjukat... sikerül-e nekik egyáltalán túlélni, hogy egy napon valóban élhessenek!

JAJSZÓ ÉS GYALÁZAT

A történeteket lejegyezték: BRANKO RADOJČIĆ

Délszláv háború. Szlavónia. Láttam a lövészárkokban az újvidéki hadtest rémült, pelyhes állú tagjait... Az alakulat parancsnokságának bejárata előtt, a sárban, egy nő fekszik összekucorodva. Hangosan, vérfagyasztóan jajveszékel: „Minden katona visszatért, de az én fiam nincs sehol...” – Először történt meg, hogy nem mondtam igazat!

A bűncselekmények elkövetőinek van saját neve és vezetékneve, mindnek. A konfliktusokban - amelyek az embereket megfosztják családjuktól és otthonuktól, elveszik kenyerüket és életüket, örök menekülésre és vándorlásra kényszerítik őket - nem a népek, etnikai csoportok, ez vagy az a törzs a hibás, hanem azok, akik az ellentétet szították közöttük, függetlenül attól, hogy melyik oldalhoz tartoznak. Nem hallgatni, napvilágra hozni az igazságot, nagy hangon továbbadni, hogy minél többen meghallják. Ha a jó oldalra áll egyetlenegy, utána pedig még egy ember, majd egyenes és derék emberek egész sora követi őket, a rossz nem győzedelmeskedik a jó felett! Ha egy ujj a gonoszra mutat, az meghajlik, fejét a vállá közé húzza, összezsugorodik, és végül el is tűnik! Ez az idő mindig eljön! Ezért kell az embernek harcolnia, nem beletörődnie a rosszba, fellázadnia ellene. Az élő könyv, Branislava Opranović újságíró szerint ezek azok a leckék, amelyek égetően hiányoznak az iskolai tankönyvekből! Mert ezek a legfontosabb leckék! Az újságíróknak különleges szerepük, hatalmuk és felelősségük van ebben a talán legfontosabb emberi feladatban, ebben a sajátságos leckeírásban!

Ez a történet arról is szól, hogy Branislava egy alkalommal miért nem mondott mégsem igazat.

Branislava Opranović a szintén újságíró férjével, Petar Petrovićtyal együtt a háború által elpusztított életéről, a szlavóniai, horvátországi, bosznia-hercegovinai menekültekről tudósított Jugoszlávia széthullása és az országunkban zajló polgárháború idején... Ezt diktálta újságírói hivatásuk és emberi küldetésük.

Beszélgettünk az értelmetlen háborúról, amit én is megtapasztaltam, a Jugoszláv Néphadsereg (JNA) tisztjeként. A mi könyveink és bennük a jugoszláv népek szenvedéséről szóló történetek elolvasásához sajnos sok-sok idő kell, rengeteg oldal van teleírva...

Különösen mély benyomást hagyott bennem az a történet, amely egy anyáról szól, akinek a fia meghalt a háborúban, és a fiú parancsnokának a becstelen viselkedéséről.

„Délszláv háború. Szlavóniából tudósítottam. Láttam a lövészárkokban az újvidéki hadtest

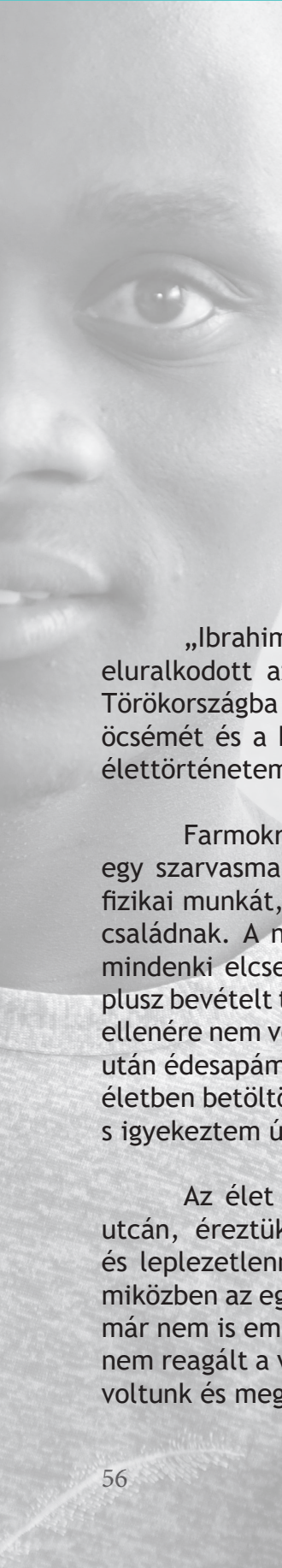
rémült, pelyhes állú tagjait... Az általános iskola épülete előtt voltam épp, ahol az egység parancsnoksága székel. A kapu előtt egy nő feküdt összekucorodva a sárban, és nagy hangon, vérfagyasztóan jajveszékelt. Valahogy sikerült megértenem, amit mond: a hadtest visszatért a bevetésről, az összes katona visszatért, de az én fiam nincs sehhol. Hol van az én Sašám? Mi történt a gyerekekkel? Senki nem mond nekem semmit... Megrendülten mentem be, beszélni akartam a parancsnokkal. Szörnyű csatákról mesélt, azt állította, nem tudja, mi történt azzal a fiatalemberrel, a társai hallgatnak... Megírtam és közzétettem ezt a történetet. A kétségbeesett, már-már megtébolyodott asszony mindennap betelefonált a szerkesztőségbe, kért, könyörgött, hogy szóljak neki, ha megtudok valamit a fiáról... Pár nappal a Szlavóniából való hazaérkezésem után csörgött a telefon, a parancsnok hívott Dalj faluból: Megtudtuk, hogy mi történt, Sašát elfogták, megkínózták, fogolycsere útján megszereztük a holttestét... Nos, ha újra felhívja önt az a hölgy, mondja meg neki, hogy a fia sajnos meghalt!!! Egyszerre éreztem megdöbbenést, iszonyatot és haragot! Hányingerem lett. Üvöltöttem a kagylóba: Én szóljak neki!? Szégyellje magát! Nem én vittem be azt a gyereket a maguk piszkos háborújába, hanem maguk! Maga küldte őt arra a küldetésre, a maga kötelessége ezt az anyja szemébe mondani!”

Férfiként és egykori JNA-tisztként ez az esemény a végsőkéig megrendített. Hogy az elesett katona felettes tisztje ilyen embertelenül viszonyuljon a boldogtalanná tett anyához? Kíméletlenül és elfogadhatatlanul felelőtlenül! Hogy a parancsnok ne törődjön azzal, mi történt az egyik harcosával, hogy ilyen könnyedén és hanyagul hárítsa el magáról a felelősséget, hogy neki minél könnyebb és egyszerűbb legyen a helyzete! Amikor én voltam csatatéren, átéltem sajnos hasonló helyzeteket, hullottak az emberek..., de ilyen esetről még soha nem hallottam! Megosztottam Branislavával életem háborúról szóló könyvének néhány oldalát: Annak a területnek egy részén, amelyért én voltam felelős, buszok haladtak át, anyákkal és gyerekekkel, muszlimok voltak, európai országokba evakuálták őket. Segítettem nekik biztonságban maradni, hogy folytathassák útjukat, amelyre a háború kényszerítette őket. Különösen nehéz volt számomra, amikor azt láttam, hogy házakat rombolnak le, hogy azok lakói soha ne térhessenek vissza otthonaikba. Kisebbségben voltam, és sajnos nem tudtam ezt megakadályozni. Maradt bennem egy szomorúság, amit mindig magamban fogok hordozni.

Elmondom-e valakinek, amit Branislava mesélt? Természetesen! Hozzá kell járulnom ahhoz, hogy napvilágra kerüljön az igazság. Beszélni fogok róla, hogy soha többé ne történjen meg. Senkivel.

A GAZDAGSÁG AZ, HA A SAJÁT OTTHONODBAN ÉLSZ

A történeteket lejegyezték: LIDIJA HORNJAK

Magamban hordozva családom emlékét és a reményt, hogy Németországban jobb életkörülményeket teremtek számukra, sikerült Törökországból Zomborba érkeznem. Ezen a hosszú és gyötrelmes úton két napig nem ettem, nem ittam semmit. De nem baj, kész vagyok megfizetni a kemény árat a jövőbeni boldogságomért és a családommal való együttlétért

„Ibrahim vagyok. Tizenhárom éves koromig Szíriában éltem. A háború kitörése után eluralkodott az éhezés és a nincstelenség, ezért apám úgy döntött, hogy az egész családot Törökországba költözteti, hogy jobban éljünk. Anyám összepakolta a holminkat - apámét, öt öcsémét és a három lánytestvéremét -, és elindultunk egy másik országba. Így kezdődik az én élettörténetem és a társadalmi egyenlőségért folytatott harcom.

Farmokra mentünk. Először egy narancsfarmra, majd egy citromfarmra, végül pedig egy szarvasmarhatenyésztőnél dolgoztunk. Édesapám betegsége miatt nem végezhetett nehéz fizikai munkát, ezért én keményen dolgoztam, hogy jobb életkörülményeket biztosítsak az egész családnak. A napom hajnali ötkor kezdődött és este tízkor ért véget, amikor már minden és mindenki elcsendesedett. Mindenféle munkát elvégeztem, még sofőr is voltam egy ideig, hogy plusz bevételt tudjak biztosítani a családnak. A munkát rosszul fizették. Sokat dolgoztam, de ennek ellenére nem volt elegendő pénzünk a tisztességes élethez. Két hónapnyi törökországi menekültség után édesapám elhunyt. Holttestét elvittem Szíriába, majd visszatértem Törökországba. A családi életben betöltött szerepem ezután komolyabbá vált - én lettem a családfő. Keményen dolgoztam, s igyekeztem úgy viselkedni, hogy a családom ne érezze meg, hogy szükségem lenne pihenésre.

Az élet Törökországban minden volt, csak nem nagyszerű. Valahányszor elhaladtunk az utcán, éreztük a ránk szegeződő megvető pillantásokat. Nagyon elharapózott a rasszizmus, és leplezetlenné vált a diszkrimináció. Gyakran előfordult, hogy munka után hazafelé menet, miközben az egész világ alszik, utamat állta egy csapat fegyveres fiatalember, akik két, három, öt, már nem is emlékszem, hány ütést mértek rám. Fájt. Az ütések is és ez az erőszak is. A rendőrség nem reagált a velünk, szíriaiakkal szembeni erőszakra. Nem állt az igazságosság oldalán - bűnösök voltunk és megérdemeltük a verést, csak mert szírek vagyunk!

Felismerve az egész család iránti felelősségemet, és látva, hogy boldogságra és sikerre nem abban az országban találok, úgy döntöttem, hogy Németországba megyek, abban a reményben, hogy ott nagyobb esélyem lesz a boldogulásra. Így érkeztem meg először Szerbiába, ahonnan Németországba tervezek menni. Minden megtakarításomat magammal vittem, sőt, nagy összegű kölcsönt is kellett kérnem. Nehéz és gyötrelmes volt az út Szerbiába. Magamban hordozva családom emlékét és a reményt, hogy Németországban jobb életkörülményeket teremtek számukra, sikerült Zomborba érkezni. Ezen az úton két napig nem ettem, nem ittam semmit. Nem baj! Kész vagyok kemény árat fizetni a jövőbeni boldogságomért és a családommal való együttlétért! Azt hiszem, az igazi gazdagság az, ha a saját otthonodban élhetsz a saját hazádban. Jelenleg az a benyomásom, hogy mások élete boldogabb, mint az enyém, ezért megpróbálom visszahozni a boldogságot az életembe és a családom életébe.”

AZ ÉLŐ KÖNYV - EGY EMBER, Szíria

A SZERELEM ERŐT AD

A történeteket lejegyezték: MILICA BARAĆ

Törökországban szerelmes lett. A lány családja gyakran adott ennivalót az ő családjának, bár nekik sem volt sok. Megállapodtak abban, hogy a lány csatlakozik hozzá, amikor ő megérkezik Németországba

Ez a történet Szíriában kezdődik. Törökországban, Bulgáriában és Szerbiában folytatódik. Nem tudni, hol fog befejeződni.

A történetben szereplő férfi 21 éves, és eddigi életében sokkal több mindenen ment keresztül, mint a legtöbb kortársa. Sokáig nem járt iskolába, apja halála óta dolgozik. Először akkor hagyta el Szíriát, amikor muszáj volt. Van anyja, egy lánytestvére és két öccse. A lánytestvér férjhez ment és Szíriában él. Édesanyja a két fiatalabb fiúval Törökországba ment, ő Szíriában maradt. Ebben az időszakban kihalt volt a környék. Mindenki elment, kivéve őt és a szomszéd házában lakó lányt. Ézelmi kapcsolatban éltek, és nem akartak elszakadni egymástól. Rejtőzködtek. Amikor megtalálták őket, a fiút letartóztatták. A lánnyal rosszul bántak, de aztán végül elengedték. Azt hallotta, hogy folytatta életét, férjhez ment és teherbe esett. Később felvették a kapcsolatot. A lány még azt is felvetette, hogy elmenne hozzá, ha a fiú letelepszik Németországban, de ő visszautasította, mert nem akar a család széthullásának az oka lenni.

A börtönben rosszul bántak vele. Nem tudta, szabadul-e egyáltalán és ha igen, mikor. Egy idő után magyarázat nélkül elengedték. Ekkor úgy döntött, ideje elhagyni országát, elmenni a családjához. Törökországba ment. Amikor újraegyesült a családjával, legidősebb férfi családtagként sok felelősséget kellett vállalnia. Különbféle fizikai munkákat végzett. A saját bőrén is érezte a szírek elleni súlyos diszkriminációt. Időnként helyi férfiakkól álló csoportok csaptak le rá munkából hazafelé menet. Sértegették és zaklatták. Gyakran nem kapott fizetést a munkájáért. Dolgozott a mezőgazdaságban, gázüzemben, az építőiparban, elvállalt mindent, amit csak talált. Nem számított arra, hogy Törökországban diszkriminációt fog tapasztalni. Úgy gondolta, az ottaniak

elfogadják őket, és a nemzetiségük nem számít, hiszen ők is muszlimok, mint ő.

Ennek ellenére, illetve még ilyen nehéz körülmények között is, szerelmes lett. A lány családja nem tud a szerelmi kapcsolatukról. Családjaik ugyanabban az épületben laktak, és segítették egymást. A lány családja gyakran adott ennivalót az ő családjának, bár nekik sem volt sok. Cserébe a fiú különféle javításokat végzett nekik a ház körül, segített, amikor csak tudott. Megállapodtak abban, hogy a lány majd csatlakozik hozzá Németországban, ha neki sikerül ott feltalálnia magát. Szerelem. A szerelem ad neki erőt.

Egy idő után a család úgy döntött, hogy neki, mint a legidősebbnek, tovább kell lépnie. Először megpróbált Görögországba menni. Minden próbálkozás gyötrelmes volt és sikertelen. Megpróbálta Bulgárián keresztül folytatni az útját. Negyedik alkalommal sikerült. Nem kötik szép emlékek ehhez az országhoz. Az első dolog, amire emlékszik, az az, hogy őt és más, az úton haladó migránsokat üvegekkel dobáltak meg egy autóból.

Most körülbelül nyolc-kilenc hónapja a zombori menekülttáborban él. Itt várja a pénzt a Németországban levő családtagjaitól, hogy folytathassa útját. Amikor idekerült a menekülttáborba, belekezdett egy kisebb vállalkozásba is. Teát és kávét árult - amíg meg nem tiltották nekik. Ez egy jó módja volt annak, hogy megtakarítson némi pénzt, és elküldje anyjának és testvéreinek. Amíg a táborban tartózkodik, nem dolgozhat, pedig szeretne. Szerbia tetszik neki, az emberek nagyon rendesek, nincs semmi gond. Igazi barátai nincsenek a táborban, de vannak ismerősei, akikkel együtt tölti az időt. Szolidaritást vállalnak egymásért, segítenek neki, ha látják, hogy nincs pénze. Fenntartja a kapcsolatot a Szíriában élő nővéreivel, valamint a Törökországban levő édesanyjával és testvéreivel.

Még ha ideális is lenne a helyzet, a Szíriába való visszatérés már nem opció számára. Nincs bizalma a rendszer iránt. A mentalitás olyan, hogy nem érzi magát biztonságban. Szíriában nem ismer normális életet, csak erőszakot és gyilkolást. Nem tudja, milyen lesz az élete, ha sikerül elérnie Németországot. Csak azt tudja, hogy neki és családjának ez az egyetlen opció.

AZ ÉLŐ KÖNYV - WATIN, SZÍRIA

JÓ EMBER VAGYOK, DE NINCS NEVEM, CSAK SZÁMOM!

A történeteket lejegyezték: RUŽICA RAKINIĆ

Hálás vagyok mindenért és köszönettel tartozom a jó embereknek a menekülttáborokban, de ez nem emberhez méltó élet. Úgy érzem magam, mintha nem élnék. Nem akarok elvenni semmit, ami nem az enyém. Szeretném befejezni az iskolát, dolgozni, hasznos tagja lenni egy háború nélküli társadalomnak és szerényen élni a családommal. Ha Szerbiában kapok menedékjogot, szívesen beiratkoznék az itteni egyetemre

„Az út veszélyes. Képzeld el, ahogyan nők és gyerekek reggeltől estig gyalognak az erdőben, hetekig az erdőben alszanak, vadállatokkal, kígyókkal, veszélyes folyókön kelnek át... Hidegek az éjszakák. Az erdőben nem szabad tüzet gyújtani s úgy melegedni, mert a rendőrök megláthatják a füstjét. Mivel nagy távolságokat teszünk meg az erdőben, nem sok mindent vihet magával az ember, csak egy hátizsákot a legszükségesebb dolgokkal, minimális mennyiségű élelemmel és vízzel, ami néhány hétig ki kell, hogy tartson.”

Így írja le Watin, egy huszonhét éves szíriai fiatalember a Szíriából Szerbiába vezető útját. Ő az Élőkönyvtár egyik „könyve”, amit volt lehetőségünk „olvasni”. Ezek a könyvek valójában élő emberek, akik erőszak, előítéletek és sztereotípiák célpontjai. Nap mint nap szembesülnek diszkriminációval.

Watin tizenkilenc évesen összecsomagolta a legnélkülözhetetlenebb holmiját, és egészséges fiatalemberként elhagyta Szíriát, otthonát, családját és barátait, békés és biztonságos környezetet keresve. Törökországban egyedül kezdett új életet, amit a rasszizmus, a tiszteletlenség, az elutasítás és az állandó kérdések jellemeztek, hogy miért hagyta el Szíriát, miért nem maradt ott harcolni.

Három év törökországi tartózkodás után Görögországba ment, ahol újra előlről kezdett mindent. Új környezet, új nyelv, új problémák. Életét a menekülttáborban egy 16 négyzetméteres szobában töltötte, amelyet 11 másik fiatalemberrel osztott meg. A csend, a pihenés lehetősége és a személyi higiénia fenntarthatósága nem jellemző a tábor mindennapjaira.

Köszönettel tartozom minden jó embernek a táborokból, de ez nem emberhez méltó élet. A táborban nem volt nevem. Egy szám voltam. A személyi igazolványom száma. Fizikailag jelen vagyok a táborban, de úgy érzem, nem élek. Az elmúlt nyolc év nem nevezhető életnek. Munkaképes vagyok, mégis egész nap a táborban ülök. Ez nem élet. Szeretnék papírokat szerezni, befejezni az egyetemet, dolgozni, hogy legyen egy saját szobám, és szeretnék hasznos tagja lenni egy háború nélküli társadalomnak, és szerény életet élni a családommal. Benyújtottam a menedékjog iránti kérelmet, ha Szerbia adna papírokat, szívesen beiratkoznék itt az egyetemre” - ez a fiatal Watin álma.

Watin napi kapcsolatot tart fenn a családjával.

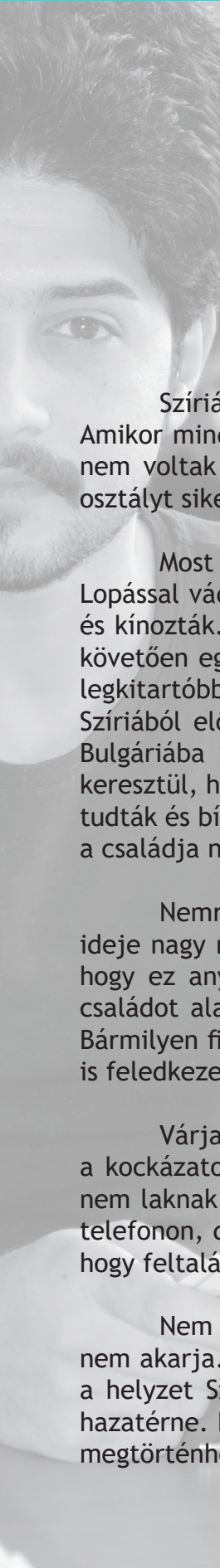
„Anyámat nyolc éve nem láttam. Minden reggel és este felhív. A nővérem időközben férjhez ment. Se nem láttam, se nem gratuláltam neki, mert nem térhetek vissza Szíriába. Minden nap amiatt aggódom, nem tájékoztat-e majd anyám arról, hogy meghalt valaki a szeretteim közül.”

Watin nyolc éve keresi a jobb életet, útközben pedig leginkább a vele kapcsolatba kerülő emberek empátiáját és szolidaritását hiányolja.

„Minden országban vannak jó és rossz emberek, nem lehet általánosítani és ítéletet mondani egy nemzetről egy vagy néhány személy kapcsán szerzett tapasztalat alapján. Azt szeretném üzeni mindenkinek, hogy én jó ember vagyok, nem akarok elvenni semmit, ami nem az enyém vagy nem tartozik hozzám, szerény, békés életet akarok élni.”

NEM TUDOM, MI A GYEREKKOR!

A történeteket lejegyezték: MILICA BARAĆ

Ha más lenne a helyzet Szíriában, ha az ország szervezett lenne, az élet pedig biztonságos, akkor szívesen hazatérne. Nagyon kötődik a hazájához és az ott maradt családjához. Nem tudja, hogy valaha is megtörténhet-e ilyesmi

Szíriából származik. Azt mondja, soha nem volt gyerekkora. Nem tudja, mi a gyerekkor! Amikor mindössze négyéves volt, családjának el kellett menekülnie a városból, vidékre. Otthon nem voltak biztonságban. Egy ideig egy faluban éltek, az ottani általános iskolában csak két osztályt sikerült elvégeznie.

Most 19 éves. Szíriában földműves volt - ez olyan élet, ami kellemes számára. Lopással vádolták, holott nem tett ilyet, és börtönbe került. Három hónapot töltött ott. Verték és kínozták. Ezt követően szabadon engedték, azzal a indoklással, hogy mégiscsak ártatlan. Ezt követően egy családi összejövetelel az a döntés született, hogy ideje elhagynia Szíriát, mint a legkitartóbb személynek a házban. Nem volt könnyű neki, de tudta, hogy ez az, amit tennie kell. Szíriából először Törökországba ment, ahol mindössze hat hónapig tartózkodott. Ezt követően Bulgáriába vezetett az útja. Az utazás nem volt könnyű. Egy hónapig gyalogoltak az erdőn keresztül, hogy elérjék Szerbiát. Egy csapat szír fiatalal utazott. Úgy találták fel magukat, ahogy tudták és bírták. Gyakran maradtak élelem és víz nélkül. De számára a legnehezebb az volt, hogy a családja nélkül maradt.

Nemrég érkezett Zomborba. Szerbia tetszik neki, bár nem nagyon ismerte meg, hiszen ideje nagy részét a táborban tölti. Nem kért menedékjogot. Itt maradna Szerbiában, de tudja, hogy ez anyagilag nem kifizetődő számára. Úticélja Németország. Szeretne megházasodni és családot alapítani, de azt is szeretné, ha a családját Szíriából Németországba költöztethetné. Bármilyen fizikai munkát elvégezne, csak elegendő legyen a kereset. Az iskoláztatásról már meg is feledkezett.

Várja, hogy a családja pénzt küldjön neki, hogy Németországba mehessen. Tisztában van a kockázatokkal, de tudja, nincs más út. A család megpróbálja eladni a házat, amelyben már nem laknak, hogy pénzt szerezzenek. Nem tudják, mikor fog sikerülni. Rendszeresen beszélnek telefonon, de ez nem elég. Nagyon hiányoznak neki. Németországban nem ismer senkit. Reméli, hogy feltalálja magát, ha eljut oda.

Nem térhet vissza Szíriába. Attól tart, elvinnék katonának, ha valaha visszatérne, és ezt nem akarja. Azt mondja, nincs ott élet, nincs biztonság, nem maradt már semmi. Ha más lenne a helyzet Szíriában, ha az ország szervezett lenne, az élet pedig biztonságos, akkor szívesen hazatérne. Nagyon kötődik a hazájához és az ott maradt családjához. Nem tudja, hogy valaha is megtörténhet-e ilyesmi. Amit tud, az az, hogy útja egyelőre Németország felé vezet.

A FÉLELEMTŐL A KÖNNYEKIG ÉS AZ ELFOGADÁSIG

DAJANA VIDA KOVIĆ

A SZABADKAI MAGYAR TANNYELVŰ TANÍTÓKÉPZŐ KAR KOMMUNIKÁCIÓ TANSZÉKÉNEK HARMADÉVES HALLGATÓI

A menekültek és migránsok befogadóközpontja egy olyan hely, ahová nem szerettem volna ellátogatni, félttem. – Egy biztos, fel kell vennünk mások cipőjét ahhoz, hogy valóban megértsük a másik ember helyzetét

Mi, a szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar kommunikációs szakának harmadéves hallgatói részt vettünk egy 10 előadást magába foglaló projekten. Az előadásokat Bóka Ida újságíró, oktató vezette, Zakinszky Toma Viktóriával, tanszékünk asszisztensével közösen. Lehetőségünk volt ellátogatni a szabadkai migráns-befogadóközpontba, majd egy érdekes találkozón vettünk részt az Élőkönyvtárban, ahol könyvek - amelyek valójában hús-vér emberek, migránsok/menekültek/menedékkérők - és a velük dolgozó személyek mesélték el élettörténetüket.

Az alábbiakban közvetítem társaim, kollégáim benyomásait.

- A menekültek és migránsok befogadóállomása egy olyan hely, ahová nem szerettem volna ellátogatni, félttem. Az Élőkönyvtárban sokkal biztonságosabbnak tűnt a környezet, de ettől is tartottam egy kicsit. Nem mondanám, hogy mindaz, amit hallottunk és láttunk, teljesen megváltoztatta az eddigi gondolkodásomat, de elkezdtem teljesen másképp, sokkal puhábban és tárgyilagosabban szemlélni ezt a helyzetet. A könyv, amelyet választottunk, egy velem egyidős lány volt. Nagyon meghatott a vallomása. Ő orvostanhallgató Újvidéken. Értelmiségi családból származik, családtagjai a világ különböző pontjain élnek. Foglalkozásuk szerint orvosok vagy gyógyszerészek. Szerbiában találta meg a lakhelyét, mert az itteni oktatási rendszert kedvelte a legjobban. A legszomorúbb, hogy utoljára a koronavírus előtt látta szüleit, de hisz abban, hogy a család idén nyáron újra együtt lesz. Teljesen más érzés olyan emberekkel beszélgetni, mint ez a lány, aki egy csodálatos személyiség. A környékünkön él néhány migráns, akik arra várnak, hogy átléphessék az országhatárt, és őszintén szólva félek tőlük. Egészen más az a környezet, ahol az Élőkönyvtárat tartották, melyen a befogadóközpont lakói is részt vettek, ott nem éreztem azt, hogy számunkra nem lenne biztonságos hely - mondta Juhász Petra egyetemi hallgató, aki azt is hangsúlyozta, hogy ez a téma nem volt túl közeli számára. Ugyanis sok más társadalmi problémát észlel maga körül, amelyekről úgy gondolja, hogy közelebb állnak hozzá és amelyek személyesen is jobban érintik.

Bús Viola egyetemi hallgatónak nem voltak különösebb elvárásai az előadás témájával

kapcsolatban, hiszen, mint mondja, ebben a témában számára minden új és valahogyan távoli volt. Ahogy azonban az előadások és beszélgetések során egyre jobban belemélyedtünk a témába, néhány hét után nagy változás zajlott le benne.

- A befogadóközpontban tett látogatás után, amikor hazaérkeztem a szülői házba és kicsit nyugodtabb hangulatban a mögöttem hagyott napra gondoltam, nagy hálát éreztem. Mindent átrendeztem magamban, amit eddig természetesnek tartottam. Rájöttem, hogy nagy kincs az, ha mindened megvan az életben, amire szükséged van. Nehéz és lelkileg megterhelő látni ezeket az embereket, az Élőkönyvtárban az ő történeteiken keresztül szembesülni azzal, mi is történik valójában a világban. Míg az befogadóközpontban betekintést nyerhettünk a menekültek és a migránsok mindennapjaiba, amelyekbe nehéz életkörülményeik kényszerítették őket, addig az Élőkönyvtárban kaptunk egy lehetőséget, s egyben felelősséget is, hogy meghallgassuk élettörténetüket, megörökítsük, majd tovább is adjuk. Csak azt a következtetést vonhatom le, ezt tanultam meg itt, hogy nem szabad azonnal elítélni és kritizálni valakit csak azért, mert idegen, távoli és ismeretlen számunkra, mert soha nem tudhatjuk, a körülöttünk lévő emberek, akiket nem ismerünk, mi mindent éltek meg! Azt meg főleg nem tudhatjuk, mi hogyan viselkednék, ha hasonló helyzetbe kerülnék - tette hozzá Viola.

- A projekt lényege az volt, hogy a kommunikáció szakos hallgatók, akik maholnap különféle sajtószerveknél kezdenek majd dolgozni, megtanuljanak etikusan megközelíteni minden témát, így ezt is - mondta Bóka Ida újságíró, a projekt előadója. Ez nagyon fontos, tekintve, hogy Szabadkán működik egy befogadóközpont a menekültek és migránsok számára, és gyakran találkozunk ezekkel az emberekkel a városban. A különböző konfliktusok és a médiahatások gyakran félelmet keltenek a lakosság körében. Ez a félelem többnyire előítéletekből táplálkozik, amelyek részben indokoltak, de többnyire nem. Szerettünk volna az egyetemi előadásokon és az Élőkönyvtárban egy biztonságos teret, egy olyan helyet teremteni, ahol mindenki szabadon megoszthatja kétségeit, félelmeit, kérdéseket tehet fel, anélkül, hogy ítélezéssel szembesülne válaszképp. Tíz előadást tartottunk a karon, ezt követően meglátogattuk a szabadkai befogadóközpontot és megszerveztük az Élőkönyvtárat, ahol a hallgatók négy migránssal/menekülttel, egy menedékkérővel és egy művésszel/humanitárius munkással találkozhattak. A diákok meghallgatták a könyveket, és ezek alapján írtak történeteket, amelyek megjelennek egy kiadvány keretében - mondta Bóka Ida. - Sokáig tartott, mire elnyertem a projekt résztvevőinek bizalmát. Szerintem sokat tanultak abból, amit mondtam, de én is sokat tanultam tőlük. Az általam használt módszerek kicsit eltérnek a

megszokottól, nincs klasszikus előadás, hanem beszélgetésen keresztül jutunk el a konklúzióig - véleményt cseréltünk, kérdeztünk, válaszoltunk. Egyedüli célkitűzésem az volt, hogy őszintén beszéljünk erről a témáról, ne a gondolkodásmódunkon változtassunk, hanem csak teret adjunk az érzések, vélemények kifejezéséhez, bármilyenek is legyenek azok - mondta Ida.

Ami az én tapasztalataimat illeti, féltem ettől a projekttől, és nem láttam szükségét annak, hogy ezt a témát tanulmányozzuk. Nem vettem részt a befogadóközpontban tett látogatáson, amit nem bánok, egyszerűen féltem ettől. Féltre mentem az Élőkönyvtárba is. Igaz, kíváncsi voltam, viszont azt is éreztem, hogy mielőbb el kell végezni a feladatot.

Az Élőkönyvtárban az első beszélgetőtársunk egy nagyon megindító történetet mesélt el nekünk. Mindannyian sírtunk. Eddig mindig messziről, kívülről szemléltem ezt a témát és a körülötte zajló eseményeket, nem ástam magam bele túl mélyen, nem gondolkodtam el azon, hogy milyen helyzetbe kerültek ezek az emberek. Szerintem a legtöbben így gondolkodnak, a szabadkai polgárok ritkán állnak le beszélgetni valakivel, aki menekült vagy migráns. Őszintén szólva én sem tettem volna ilyet, ha nincs ez a projekt és az itt megszerzett tudás. Egy biztos, fel kell vennünk mások cipőjét ahhoz, hogy valóban megértsük a másik ember helyzetét! Csak ezt követően tudjuk megítélni őt, és esetleg eldönteni, mit tegyünk. A magam nevében elmondhatom, hogy ami a migránsokat illeti, nem tettem semmilyen konkrét lépést a segítségükre. Sajnálom, ha ez a megfelelő szó, valóban nagyon sajnálom, amiért annyi szenvedés éri őket. Már abban a mindössze húsz percben, ameddig beszélgettünk, ameddig egy-egy könyvet hallgattunk, éreztem, hogy ezek olyan emberek, mint mi, akik békés életre vágynak. Ez alatt a rövid idő alatt megpróbáltam átlátni a helyzetet, az ő szemüvegükön keresztül nézni. Nem mondom, hogy ez a projekt teljesen megváltoztatta a gondolkodásomat, mégiscsak tartok tőlük egy kicsit. De örülök, hogy lehetőséget kaptunk arra, hogy legalább valamelyest megvizsgáljuk ezt az összetett témát, az eddigihez képest egy teljesen más szemszögből - kérdés, hogy önmagunknak lehetővé tettük-e volna ezt valaha.

AZ ÉLŐ KÖNYVEK- ESZAM, MOHAMED ÉS SZULEJMÁN, Sirija

GAME - AKI VESZÍT, AZ ÉLETÉT VESZTI

A történeteket lejegyezték: MILISAV MILINKOVIĆ, Novi Sad

Három könyv kivonata következik, három tanúságtételt ajánlunk az olvasók figyelmébe az Élő Könyvtár könyvjegyzékéből. Ezek a tömör kivonatok a szereplők szenvedései tényén túl alátámasztják a vándorlók életének igazságát és kegyetlenségét is.

Látszólag üres oldalakból álló, de valójában sűrűn szedett sorokkal teleírt könyvekről beszélünk. Olyan emberek írják őket, akiknek minden reggele bizonytalansággal indul. Gyakran nyomuk is veszik. Pontosan ezért írjuk le ezeket a sorokat. A nyom miatt.

A három fiatalember, akik e tömör kivonatok főhősei, nem jöttek el az Élőkönyvtárban tartott találkozóra, mert aznap már nem voltak a zombori Befogadóközpontban. Ezeket a könyveket nem olvasta el senki, elutaztak egy új könyvtárba. Folytatták útjukat. Valahogyan és valahová. Reméljük, ez azt jelenti, hogy kiadványunk közzétételének időpontjában Eszam, Mohamed és Szulejmán élnek és virulnak, nem sérültek meg, nem éhesek, nem szomjasak. És hogy megérkeznek. Valahogyan. Valahová.

A Valahogyan és Valahová vezető utat a migránsok maguk között játéknak (game, angolul: játék) nevezik. Ironikusan. Tragikusan. Bátorítóan. Kihívóan. Harcot jelent. A valóságot ábrázolja. Reményt ad.

A falon, a határokon való átlépés minden kísérlete a legnagyobb játék, amit az ember el tud képzelni. Csak egy szabály van, amely az egyetlen lehetséges végkifejlethez vezet - a túléléshez. Ebben a játékban a lehető legnagyobb a tét - aki veszít, az Életét veszti.

A KISFIÚ, AKIT EGY ÉPÍTKEZÉSEN BÁNTALMAZTAK

Eszam szír, és egy olyan régióból származik, ahol a lakosság már évek óta rendőri és katonai terror alatt él.

Emiatt a családja kénytelen volt Törökországba menekülni, amelyhez, elmondása szerint, rossz emlékek fűzik - a Szíriából érkező menekültek és migránsok diszkriminációt, munkaerő-kizsákmányolást szenvednek el, kemény munkára kényszerítik őket alacsony napibérérekért.

A túlélés érdekében ez a tizennégy éves fiú a legnehezebb kőművesmunkákat végezte. Ez a szenvedés kitörölhetetlen nyomot hagyott gyermeki tudatában.

Eszam elhatározta, hogy véget vet a bántalmazásnak, Szerbiához fordult és a zombori befogadóközpontba került, ahol várja az alkalmat, hogy végre ő alakíthassa saját sorsát és jövőjét.

RÉMÁLOM BULGÁRIA ERDŐIBEN

Mohamed egy 23 éves fiatalember a szíriai Dajr ez-Zaur városból. Az ő és a családja életének legnehezebb napjai szülővárosuk bombázása idején voltak. A légierő napokon át ontotta magából a bombákat az égből, sokan meghaltak...

Három évvel ezelőtt meghozta azt a nehéz döntést, hogy biztonságot és szebb jövőt keresve elhagyja szülőföldjét.

Nemrég érkezett Bulgárián keresztül Szerbiába. Rémálomszerű tapasztalat volt az esős és hideg időben, gyakran víz és élelem nélkül utazni, mindez azóta is kínozza még álmában is...

Szerbiában talált ideiglenes menedéket magának és családjának.

AKNAMEZŐ ÉS CSEMPÉSZEK

A történet a huszonhat éves, Szíriából származó Szulejmánt követi nyomon, és megfesti a rettegéssel teli perceket, amint átlépi a szír-török határt, aknamezőn lépkedve. Életét kockáztatta más életet keresve. A Görögországon keresztül vezető úton a csempész a menekültcsoportot, amelyhez Szulejmán is tartozott, négy napig tartotta bezárva néhány helyiségben, ahonnan nem tudtak kiszabadulni. Pénzt akart keresni rajtuk, túlárazott élelmiszert és vizet adott el nekik. Végző kétségbeesésükben Szulejmánnak és a szintén menekült ismerőseinek sikerült felvenniük a kapcsolatot Törökországban olyan emberekkel, akikről tudták, hogy összeköttetésben állnak azzal a csoporttal, amely „felfogadta” azt az embercsempészt Görögországban. Végül az ő beavatkozásukkal a csoport kiszabadult a fogságból.

Szulejmán megállás nélkül 25 napig gyalogolt Görögország erdőin keresztül, gyakran nem volt vize és élelme. Túlélte és sikerült elérnie Szerbiát.

ENGLISH

IN SOMEONE ELSE'S SHOES

BRANISLAVA OPRANOVIĆ

A book encapsulates life –
joy, sadness, change, hope...

Every person can be a human book. Some books have a home, but there are living books whose authors have given up their home for the road. These books are written in shoe prints. Behind every sentence from these living books is a pair of shoes. Shoes worn on the feet of migrants, refugees and asylum-seekers.

When all of these shoes get a chance to tell their story, it will be a book with no end, stretching around the globe, with new lines added to it every moment.

But until then, until the shoes of people on the move get to speak, and to write their life stories, the most powerful of all powerful stories, we can be their shoes! In this publication are stories told by people who have tried to step into the shoes of migrants and, wearing them, speak up for their owners.

At least, this is a sincere attempt to do so, if it is even possible.

We want to thank the refugees, migrants and asylum-seekers for letting us be their shoes and tell their stories!

DEATHS, SMUGGLERS, VIOLINS AND WALLS

What language are living books written in?

In every language! Here, every book gets read in its original form!

But whether or not we speak one of these languages, or all of them, one thing is sure - anyone who wants to know the fates of tens of thousands of people on the move can do so, just as they can find out about the news that marked June of 2023, both in our country and on other migration routes.

At the time of writing of this publication in June 2023 we were witness to the sinking of a boat transporting migrants in the Ionian Sea off the southern coast of Greece. In this tragedy, one of the greatest migrant disasters in Europe, according to initial information (from Jeremy Laurence, spokesperson for the Office of the UN High Commissioner for Human Rights) 78 people died and at least another 500 are thought to be missing. Survivors say that the 750 passengers on the boat may have included around a hundred children. A UN official stated that the tragedy only intensified the need for people-smugglers to be prosecuted, and that search and rescue of survivors was a “legal and humanitarian imperative”.

According to official data of the European Border and Coast Guard Agency (Frontex), the Balkan route is the second most active migrant route, and as of the beginning of this year, 22,500 people have passed through the Balkans heading for countries of the European Union, as stated on 20th June, World Refugee Day, by the Belgrade Centre for Human Rights. There are currently around 2,200 migrants, asylum-seekers and refugees staying in reception centres and asylum centres in Serbia, which is 50% down on the same period last year. On the other hand, official data indicates that “a significant increase has been observed in the numbers of new arrivals who continue onward with their journey without registering and entering accommodation facilities, which also points to the existence of well-developed people-smuggling networks”.

Interior ministry officers have intensified operations against irregular migrants staying outside the reception centre in Subotica in the Hungarian border zone, especially the section between Hajdukovo and Kelebija, “which has clearly reduced the number of migrants in this area but has also provoked the indignation of smugglers and smuggling gangs in this area, as can be seen from the intensified clashes, even involving firearms (Bojan Šoralob, police chief).

On two occasions, in mid- and late June, in the forested zone to the north of Subotica towards Hungary, there were armed confrontations between two groups of illegal migrants and people-smugglers. Police say that three people were injured in the first incident, of whom two had life-threatening injuries...

In the second clash... As this publication was going to press, video on social media confirmed shots being fired on the outskirts of Subotica... There is no official information on whether anyone was injured...

The whole world has closed its eyes to the drama of the migrants, still unable to decide on its official policy towards people on the move. This drama has also been told to the sound of the violin. The first such violin was made in 2013 by convicts at the notorious Italian Opera prison out of a boat transporting migrants from Africa which was shipwrecked. Violins are still made from the wood of boats that have sunk or which have been destroyed by the coastguard, in memory of all those migrants who never made it to shore.

Raising fences does not reduce the number of refugees! Neither will fences stop migration!

Do you hear the violins? Do you read living books?

WE SEE IT THIS WAY - REFRAMING NARRATIVES ABOUT MIGRATION

MILICA MILOVIĆ KINOLI

PORTRAITS OF PEOPLE ON THE MOVE

Migrants and refugees in the Serbian- and Hungarian-language media in Serbia, analysis has shown, “are depicted in two ever-present and predominant frames of reference - the frame of victimisation and the frame of threat, as faceless groups lacking in any identity, passive individuals who do nothing except wait for something to happen regarding their status. Individual portraits are rare...” (Krstić, A. 2022)

It was precisely this current, predominantly negative narrative (in winter/summer 2023) regarding refugees and migrants which prompted the Ecumenical Humanitarian Organisation and its staff, and firmed their resolve, that the mission to paint individual portraits of people on the move, to break down prejudices and establish new frames of reference for discourse about migrations, was a desperately needed one!

We came up with the project “We see it this way - reframing narratives about migration”, the basic objective of which was sensitising primarily young people - but also the public as a whole - to refugees and migrants accommodated in the reception centres in Subotica and Sombor, and forging connections between them. We found key allies - and that was no accident - amongst students of the Communications Department of the Hungarian-language Faculty of Teacher Education in Subotica and students of the Pedagogical Faculty in Sombor. Partnering with eminent teachers and journalists we devised a course of lectures in Hungarian and Serbian lasting a single semester on the following topics: ethical reporting, media literacy, human rights and democracy, global, national and local political and economical frameworks and contexts, storytelling methodology and the impact of the media on the formation of opinion in the local community on migrants and refugees.

Our intent was to emphasise the role and significance of the media as a bridge between cultures and communities, in the conviction that they, as university undergraduates with a leading future role in the media, were there to make connections and not to create divides, and that in this role they had an indispensable and highly responsible role to play in society. We also believe that in making study visits to the reception centres in Subotica and Sombor, and talking to the staff and residents of the centres the students gained a clearer picture of the role of the Commissariat for Refugees, and the way in which the reception centres operate in our country.

We also enrolled the project participants (students, members of non-governmental organisations and other citizens/readers) as members of a library: a Living Library in which the books are people - migrants and refugees. Reading these “books” brought to the fore the life stories of people on the move, from which we have created this publication.

The project was conducted in partnership with the Hungarian-language Faculty of Teacher Education in Subotica and in cooperation with the IOM, and with the support of Switzerland.

FACE TO FACE WITH A HUMAN BOOK

MILISAV MILINKOVIĆ

A Living Library is a tool that enables us to get out of our comfort zone. Instead of reading a book we hold in our hands we have a unique opportunity to speak to it, face to face! A Living Library works like any other library: visitors can look through the catalogue of available titles, pick the book they want to read and borrow it for a limited period of time. After they have finished reading it they return the book to the library and, if they want, borrow another. The only difference is that in a Living Library the books are actually people, and reading means talking.

A Living Library is a gathering at which human books, in this case refugees and migrants, people on the move, share their life stories with others. The reader is given the chance to get to know these human books by talking to them and hearing their stories, asking them questions and confirming or changing their opinions and views (and those of others too), in this case on the topic of people on the move.

FACING THE FEAR

IDA BÓKA AND VIKTÓRIA ZAKINSZKY TOMA

The idea for the “We see it this way - reframing narratives about migration” project came about spontaneously, yet it made so much sense. We who work out in the field do not just see the human suffering and the challenges which migrants and refugees face, but also often find ourselves analysing the broader political, historical, sociological and demographic contexts. It helps us to make some sort of sense of all the things we see. We often think about the way migrants are reported on and why this is so, and about who stands to benefit. As for who suffers, that is only too clear. We come up with our own answers to all of these questions, which we back up with research and through interviews on the ground both with refugees and migrants and with local community members and officials.

The first time we came into the classroom we felt resistance to the topic, and fear first and foremost. We looked each other directly in the eye, and somehow we found a common language. Working in the community means not excluding any stakeholder from that community. And all of us who are there at this moment are stakeholders: refugees and migrants, and humanitarian workers, and law enforcement, and medical staff, and the local community, and you, and me. We make up this community. And if we want to change the narrative about migrations, first we must give space to everybody so that they can give voice to their experiences, their fears, their feelings of helplessness, anger, sadness, regret, deep empathy... That is a lot of emotions to deal with in a group, even for experienced teachers, but right now we cannot see a more effective way of working with the young people living in the hotspot. For days, the forests around Subotica have echoed with the sounds of automatic gunfire. People are afraid, and they are not getting answers to their questions. Even the patient are becoming impatient, and the tolerant becoming more prone to generalisation. We rarely think about how fascism emerges, that it does not always come about from a sense of one's own superiority, but sometimes from pure fear.

STORIES

THROUGH ADVERSITY AND HOPELESSNESS IN SEARCH OF HIS DREAMS

Story recorded by: TAMÁS KALINKA AND FILIP KOVÁCS

THIRD-YEAR STUDENTS OF THE COMMUNICATIONS DEPARTMENT OF THE HUNGARIAN-LANGUAGE FACULTY OF TEACHER EDUCATION IN SUBOTICA

On the coast of Turkey they stuffed some twenty people into a boat the size of a bed. They started the motor for them and pushed them off into the Mediterranean waves. About midnight the motor stalled, the water began to wash over the boat. Panic broke out

During the Living Library encounter in Subotica, my colleague and I talked with a man from Pakistan. We'll call him Ahmed.

Ahmed is 44 years old and is the father of - as he puts it - "only" four children. He was born in Pakistan where he worked for a long time in the textile industry on a production line. He set off on his journey like many others way back in 2015. His wish is to live with his family in Italy one day. Ahmed tried his hardest to tell us his story in his rudimentary English and even more rudimentary Serbian, but still with a broad smile - of the distress, the whirlwind of emotions and the deep marks left on his mind during his eight-year journey from Pakistan to Serbia.

Of the many trials he has survived on his nearly decade-long journey, there are two occasions which still haunt him.

The first story: In order to cross the border between Iran and Turkey he walked, together with his compatriots, for fourteen hours without pause! The road led through the mountains and through knee-high snow. They didn't sit down once! They knew that the quicker you traversed that section, the less the likelihood of being caught, or losing your life if the border guards shot at you! It was a long, torturous, shivering fourteen hours' walk... A walk to freedom! Or rather, just to the next stop on the long road that leads to freedom.

The second story: Crossing the Mediterranean Sea from Turkey to Greece he experienced a hopelessness and fear he will never forget. On the coast of Turkey they stuffed them into a boat the size of a bed. Besides him there were at least another twenty-or-so people crammed into that walnut shell of a vessel. They started the motor and pushed them off into the waves, into the depths, into an endless blue expanse extending farther than the eye can see. About midnight, in the middle of the sea, the engine stalled. The boat came to a stop, the waves washed over it. More and more water began leaking into the boat and panic broke out. Somehow - they have no idea how - they managed to get the motor started and reach the Greek coast.

Ahmed mostly travels with small groups of people. The members of these groups are

constantly changing, people coming and going. Their journey is a long one...

Ahmed told us that he has been in Serbia for years now and stays in the reception centres as he feels safer there. He dreams of Italy. And waits. He says there are three possible routes to Italy: via Bosnia, then through Croatia and Slovenia and from there to Italy. Or via Romania, Hungary, Austria... Or over the barbed-wire fence separating Serbia from Hungary, then through Austria to Hungary. He thinks this last route is the safest, since even that fence is safer than the swollen Drina river.

We asked Ahmed what plans he had for the future in Italy. He told us that he is solely focused on today's obstacles, and on ways of crossing borders. He is saving the plans for some better day.

LIVING BOOK - ALA, Syria

HUNGER, RACISM AND BEATINGS

Story recorded by: VIOLA BÚS AND SÁMUEL NYÚL

THIRD-YEAR STUDENTS OF THE COMMUNICATIONS DEPARTMENT OF THE HUNGARIAN-LANGUAGE FACULTY OF TEACHER EDUCATION IN SUBOTICA

In the hell of the prison in Damascus, food and water were limited: a piece of bread, one olive and a slice of cheese for the day. The cold only intensified the pain of the beatings they received daily. This was his second imprisonment as an innocent man

Ala is a young man from Syria who belongs to a minority ethnic group. He talked to us about his life between 2017 and 2018. His home town is Raqqa. He had been studying in Damascus for a year when fighting in Syria began to intensify, the war became more serious and life got more dangerous. Syria, which had once been the home of all Syrians, now split into multiple parts and unfortunately so did the people, into Syrians, Kurds, Assadites, Russians...

Ala had to temporarily withdraw to Al-Hasakah, from where he would attend his university by plane and various improvised modes of transport. It soon became impossible to reach Damascus and so he says he had to continue his studies remotely.

On one occasion while he was in Damascus they got him mixed up with someone with a similar name whom they wanted to draft into the army. This mistake earned Ala a whole month in prison. He tried to explain to them, prove that he was a student and not the draft-dodger they were looking for, but to no avail. Food and water were limited in the hell of that jail. They were given one piece of bread, one olive and a slice of cheese to last them 24 hours. After a month of horror they finally determined that he was not the person they were looking for - their mothers' names differed, though all their other data were the same. Having got out of prison he wanted

to finish his studies. He had a very good average grade over the first two years of his studies, but in the third year he came up against a new obstacle - racism, of which there was much in Syria by that time. He was considered an outcast for being ethnically different from the majority and belonging to a small tribe. His place of birth was written in his ID card, and everyone assumed the stereotype was true, that this made him a rebel, opposed to the current authorities.

Every time he headed into university he faced major difficulties at the checkpoints. Later there was an altercation in the student residence, which Ala did not take part in but the special police units dragged him out of bed and put him in prison again, this time for two months. Innocent, but in prison again! He was particularly suspicious for having already been in prison, they suspected him of being a terrorist. It was winter, and terribly cold in the prison. The cold only intensified the pain of the beatings they received daily.

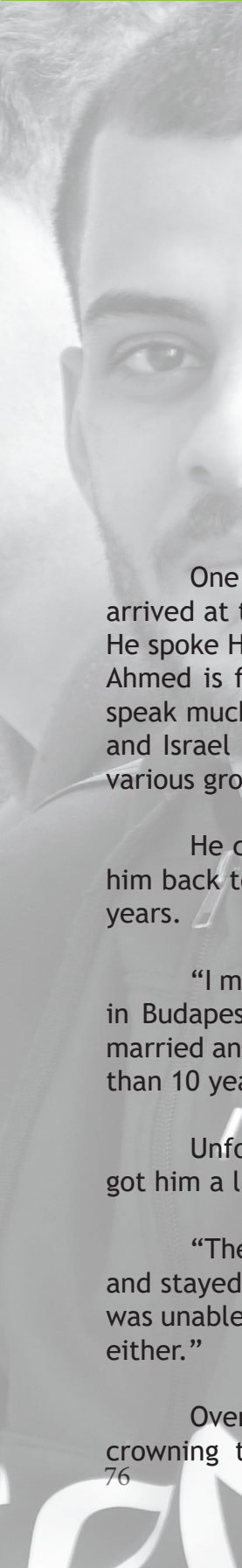
He survived, got out of prison and went back to university. At the university, the sons of influential people and government ministers enjoyed special privileges and treatment. Others would be punished for being late for lectures. On one occasion he was physically assaulted for being late. It's true, they had not spared him in prison either, he says, but this was the first time he had experienced physical violence outside prison - at university no less. He says he felt like an animal, not a human. He nevertheless succeeded in finishing university. There was just one thing standing between him and receiving his degree: compulsory military service. He did not want to serve in the army, and he got in touch with another (parallel) military recruitment office to try to get his papers without doing his military service. They said to him, "It's great that you've finished university and everything, but what's going to happen to our state?" Ala replied, "What else do I have to do? I've just finished university, I want to work for my country, I need a job!" His pleas fell on deaf ears, the officials accused him of wanting to fight for the enemy. They took him prisoner and transported him to a military training camp on the Jordanian border. He wanted no part of it, threw away his weapon and managed to escape. He managed to collect three million Syrian pounds, around 3,500 euros, and paid smugglers to get him back to Raqqa. However fate took him to Turkey, where he stayed and worked for several years. After that he came to Serbia - he doesn't want to stay here too long, he wants to go to Austria or Germany, it doesn't matter where, just somewhere he can get a decent job and have a normal life.

LOVE DRAWS ME TO HUNGARY!

Story recorded by: ANITA MECSEK AND IDA BÓKA

THIRD-YEAR STUDENTS OF THE COMMUNICATIONS DEPARTMENT OF THE HUNGARIAN-LANGUAGE FACULTY OF TEACHER EDUCATION IN SUBOTICA AND PROJECT LECTURER

I consider Hungary my home. I want to open a little shop where people can eat, too. My wife, whom I married in Hungary, visits me in the reception centre in Subotica every month. We've been together for ten years, we love each other a lot. I can't stand the uncertainty – not knowing whether I will be able to live together with my sweetheart again

One man - one book - seemed different to the others right from the start. An older man arrived at the Library together with the young men from the reception centre. He entered shyly. He spoke Hungarian.

Ahmed is from Palestine and is 50 years old. He speaks quietly, almost inaudibly. He does not speak much of his homeland, but he says that everyone knows the war between the Palestinians and Israel has been going on for decades. The situation is unbearable, armed clashes between various groups are frequent and commonplace, and unemployment is rampant.

He came to Budapest in 2006, and later lived in Austria and Belgium, but something drew him back to Hungary. He liked it there. He sold gyros on Blaha Lujza Square in Budapest for two years.

“I met a woman on Blaha Lujza Square, she wanted to help me. I was so tired... She worked in Budapest but lived in the town of Gödöllő. She offered me accommodation. She had been married and had a daughter. We fell in love. We lived in Gödöllő. We have been together for more than 10 years,” Ahmed recalls.

Unfortunately, because of his lack of Hungarian papers he ended up in prison. His partner got him a lawyer and helped him to get his papers in order.

“The laws in Hungary are very strict. When they released me from prison I went to Győr and stayed for a year in the refugee centre there. My partner and I could not marry because she was unable to get a divorce from her former husband. This meant I couldn't get my status settled either.”

Over time things got worked out and there were no more obstacles to these two people crowning their touching relationship and their great love with marriage. Ahmed was given

temporary residency and a work permit. However an error was made, and he was deported from Hungary to Serbia in 2021. Currently he is staying in the Subotica reception centre.

“My wife visits me here in Serbia. I have never met such a wonderful woman before, she helps me, cares for me. She is trying to get my status resolved, she has taken on a lawyer. But the lawyer keeps telling me to wait a few more months and everything will be OK - nothing ends up happening, though.

Ahmed says that he just wants to live a normal life in Hungary, drawn by his love for his wife and the desire for a peaceful life with her.

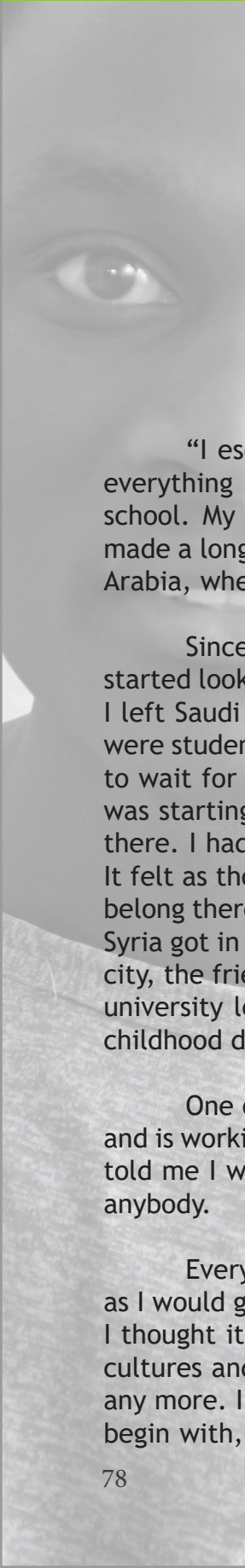
“I can’t go back to my homeland again, I have no-one there any more. I have a brother in France, we help each other where we can. We also have a sister in Denmark. But I consider Hungary my home. I want to open a little shop where people can eat, too. My wife was here last month, she comes once a month. We love each other a lot.”

He says that he learned Hungarian in prison and in the refugee centre, otherwise he could never have learned it. There is no opportunity to learn languages here. He struggles with Serbian and mostly communicates in English in the reception centre. Although he sees his wife often, his case is getting nowhere and he is beginning to lose hope. He stares into the distance and absently tells us that he can’t stand the uncertainty - not knowing whether he will be able to live together with his sweetheart again.

I'M GOING TO BE A DOCTOR!

Story recorded by: TÍMEA GÁBOR, PETRA JUHÁSZ, SÁMUEL NYÚL
THIRD-YEAR STUDENTS OF THE COMMUNICATIONS DEPARTMENT OF THE
HUNGARIAN-LANGUAGE FACULTY OF TEACHER EDUCATION IN SUBOTICA

Every move just left me feeling emptier. I changed, got stronger, I am not that girl from Syria any more. In Novi Sad I got the chance to follow my childhood dream and study medicine. I will always be grateful to God for this opportunity

“I escaped war-torn Syria. That’s where I grew up. I never wanted to leave, but in 2010 everything changed. The following year war broke out. Our parents were afraid to send us to school. My father, a professional in the tourism industry, suggested we leave the country. We made a long and dangerous journey, fleeing through the countries bordering Syria, including Saudi Arabia, where we lived for a while.

Since my childhood I had dreamed of becoming a doctor so that I could help people. I started looking for a medical school where I could study and came across the University of Cyprus. I left Saudi Arabia with my family - my mother, father, two sisters and elder brother. My sisters were students and my brother had a year left before graduation. We debated what to do, whether to wait for him to graduate... In the end we decided he should finish university in Cyprus too. I was starting from scratch in Cyprus. My brother and sisters successfully completed their studies there. I had a really bad time, however. Everything was so expensive, I couldn’t afford to study. It felt as though I wasn’t going to be able to learn my profession the way I had expected. I didn’t belong there, but I did desperately want to become a doctor. One day a friend of my father’s from Syria got in touch - his son was studying medicine at the university in Novi Sad. He really liked the city, the friendly environment and the good prospects for education. I looked it up online and the university looked fantastic. With God’s help I came to Serbia and began studying medicine. My childhood dream was coming true! I was going to be a doctor!

One of my sisters stayed in Cyprus, working as a pharmacist, my brother went to Germany and is working there, the other sister got married... I decided to travel to Serbia alone. Everybody told me I would never make it alone, it was too tough, it was a different culture, I didn’t know anybody.

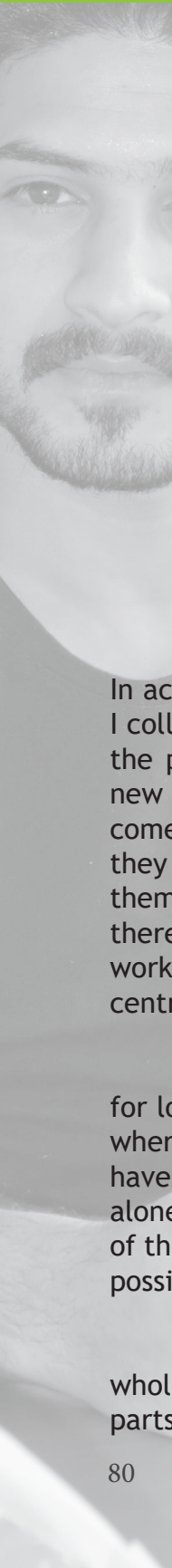
Every move just left me feeling emptier. I asked myself, why didn’t God love me? As soon as I would get settled somewhere I liked I would have to move on after a few months. Sometimes I thought it was all my fault. But now I see things differently. All those challenges, moves, new cultures and new people, have helped me change and get stronger. I am not that girl from Syria any more. I have learned to look at the negative in a positive light. Yes, it was a little difficult to begin with, but I decided to stay and to study in Novi Sad, and am grateful to God for His help.

I am really happy with the university, and with my surroundings, and I will always be grateful to God for this opportunity. I will never forget the moment I left Syria - the situation was terrible. It was a forced move to a foreign country where I did not know anybody, while all my childhood friends, my grandma and granddad, our family house, all got left behind. Now I see things a little differently. I haven't seen my parents in 3-4 years but I am planning to visit them this summer. Travel was impossible during COVID, you couldn't travel unvaccinated. I am hurrying to pass all my exams first time so I can see them again as soon as possible, I miss them a lot. Now I wouldn't want to see Syria again. Until I left I thought it was the most beautiful country in the world. I just have a few exams left until I graduate, and after that I don't know where I will go. I may not stay in Serbia, I don't know yet, the language is very different, I have a lot more left to learn. We will see what life brings."

FRAGMENTS IN THE HISTORY OF MANKIND'S TRAVELS

Story recorded by: KRISZTINA RÓZSA AND PANNA CSERNAI
THIRD-YEAR STUDENTS OF THE COMMUNICATIONS DEPARTMENT OF THE
HUNGARIAN-LANGUAGE FACULTY OF TEACHER EDUCATION IN SUBOTICA

I got a valuable gift from a teenager – her illustrated diary. She told me she drew whenever she couldn't sleep. This intimate testimony included written notes. She wrote in three languages – English, Turkish and Arabic. She now lives with her family in Germany, they are safe. I am very grateful to her that she got in touch to let me know all is well, it made my day

“I live in Novi Sad and work in the Šid reception centre. I hold art therapy classes - kind of. In actual fact I talk with refugees and migrants, and through the drawings and texts they create I collect testimonies about their lives. These testimonies, and others like them recorded all over the planet on migration routes, are indelible fragments which have together surely written a new page in the history of mankind's travels - in the previous century and likely in the time to come. In addition to drawing and writing, they can share their story with me in any other way they choose to. It is my task to record it all and safeguard it carefully, but also to give each of them an opportunity to spend their time in the Centre in a meaningful way. In addition to me there are another three women providing their own kind of art therapy, plus two guys doing sports workshops,” says Kata, who has been sharing daily life with people on the move at the reception centre in Šid since summer 2022.

“In previous times we had families, many children and teenagers with their parents, staying for longer periods in the camp and so the atmosphere here was quite different to other centres, where people stayed for a shorter time and were there just in passing. In recent months things have changed here, too, only one family has remained. Now it is mostly young men travelling alone. This has greatly changed the dynamic of life and work here, since the current population of the Centre is mostly preoccupied with a single mission - how to get back on the road as soon as possible. This puts them under a lot of stress.

It means a great deal to me to be part of this project. Before I was not really interested in the whole issue, I just knew the basics. It means a lot to me to be able to meet people from different parts of the world. I am happy when I see children of different backgrounds playing together.

Unfortunately now almost nobody from the local community can enter the centre - before, local children had the opportunity to visit the camp as part of their civil education curriculum. In my opinion that was fantastic because the children had the opportunity to learn about people from other cultures and with quite different life stories, as well as about human rights. Instead of sitting in their classrooms they were learning in a new environment and in direct contact with peers who were experiencing a quite different fate from them,” says Kata. She adds that she works twice a week in the reception centre and has had many rich and wonderful experiences. Together with her colleagues, Kata collected artwork done by migrants and organised an exhibition. The exhibition displayed and testified to the many talents of these people.

“I got a very valuable gift from a teenager - her illustrated diary. She told me she drew whenever she couldn't sleep. She didn't have a notebook in which to record her griefs and her joys so I gave her one. One day she returned the notebook, full of drawings. In this valuable and intimate testimony, in addition to drawings there were also written notes. She wrote in three languages - English, Turkish and Arabic. She gave me her diary when she found out that she and her family were leaving for Germany. They live there now and are safe. I am very grateful to her that she got in touch to let me know all was well, it made my day. It's not always possible to stay in touch with somebody you were close to once they have moved on. You never know whether they will manage to get in touch with you, what awaits them on the journey, whether they will get to where they were planning, and what kind of life awaits them there...”

Kata also shares a story with us of her experiences on her daily journey to work:

“I travel to the reception centre by bus. The journey takes an hour-and-a-half there and two hours back. It's no secret that the locals there aren't exactly very fond of the refugees and migrants, and they don't like to even see them in town. Once while I was waiting for the bus a woman came up to me and asked if she could stand next to me because she was afraid of the migrants who were waiting for the bus at the same stop as us. I told her of course she could stay with me, that she needn't fear them, I was sure that those people had no interest in harming locals and would face consequences if they did so. Another woman joined us and somehow spontaneously we began talking to the migrants who were waiting for the bus. Bit by bit, the two of them also began talking to them, in halting English. The women were curious, they asked their new acquaintances where they were from, how they had got to Sombor. It was a small victory over fear and prejudice, but really a great and wonderful one.

There have also been unpleasant and shameful situations on the bus. The drivers commonly tell refugees that they must sit at the back of the bus (!) and they must keep their bags underneath in the luggage compartment. I speak up in these situations and defend these people, because I know my rights and the rights of others. Refugees and migrants are not treated equally, and that is unacceptable! I ask the drivers why they do that. Instead of answering they start shouting and swearing at me, but I don't back down! I go to the back of the bus, sit with the people, talk to them. It's just this ugly, inhuman behaviour on the part of the drivers that prompts me to stand up in defence of migrants. Refugees from Ukraine are treated quite differently from those from the Middle East. Since Arabs have been coming here, people of different skin colour, we have seen more clearly the dark side of the European Union. I am in favour of the European Union, but this situation clearly shows how people of different backgrounds are treated differently.”

Kata is frankly honest: “I always think, if I don't act in these situations how will I feel afterwards? I wouldn't be able to sleep at night! Each of us ought to respond to injustice and to violations of human rights, it's our duty as human beings! What does it cost me, anyway, it's not like they're going to beat me up. I know my rights and the rights of others very well. So it's down to each of us individually, what stance we will take towards injustice and the harassment of our fellow man! Action by individuals can change the world!”

LIVING BOOK - YOUNG MAN, Pakistan

WALKING AND MISSING YOUR FAMILY!

Story recorded by: **VIKTÓRIA SÖRÖS AND ANITA MECSERIK**
THIRD-YEAR STUDENTS OF THE COMMUNICATIONS DEPARTMENT OF THE
HUNGARIAN-LANGUAGE FACULTY OF TEACHER EDUCATION IN SUBOTICA

To get from Iran to Turkey we crossed three high mountains, walking non-stop for fourteen hours in snow up to our knees

The life story of a young man from Pakistan, trapped in an endless cycle of hopeful journeying.
Starting point: Pakistan.

Transited through: Iran, Turkey, Greece, North Macedonia

Current place of residence: Serbia, Subotica reception centre

He set out on his journey in 2015. His journey has been a long one, eight years now. All that time he has been walking, and hoping for the day when he will be able to rejoin his family - his wife and four children. They are waiting for him in Pakistan. As he speaks of his family he struggles with his emotions, and we struggled too as we listened to him. He thinks aloud about the decisions he has taken and the sacrifice he has made on this journey, which demands a will of steel to continue. He is driven by the desire to secure a better future for his family. He points to his optimism and grit as his main virtues, which have helped him to overcome all the difficulties and horrors he has faced. His book tells of a kind of torturous nomadic existence and constant flight. His guiding lights on the road to realising his dreams are two desires, two visions: his safety in the moment and his progress towards the ultimate goal.

“One of the hardest parts of my journey was a stage which took fourteen hours through mountainous terrain and snow. We set off from Iran at two o’clock in the afternoon. We got to Turkey at four in the morning the following day. We never once stopped to rest. We navigated three high mountains thanks to someone who guided us with the help of a phone. I don’t know how many kilometres we walked because it was all uphill-downhill, in snow up to our knees, in driving wind with big rucksacks on our backs. All I know is that it was terribly difficult and dangerous and I was overjoyed when we finally arrived.”

We were left in awe of his bravery, endurance, grit and positive attitude in the face of all that he had been through.

“I find it easy to adapt to other people’s customs, other cultures, new circumstances and people. Yes, I think I am a flexible person. I have learnt fairly good Serbian because I have been here a long time, six years.”

He told us that actually he is dreaming of America, even though he knows it’s just a pipe dream. Unfortunately, staying legally in Serbia is also just a dream, as his application for asylum was rejected. He has made many friends in the reception centres in Serbia. He proudly shows us photographs of his Serbian teachers, who have made his stay easier by keeping his mind occupied with good things and teaching him something useful. He says that free time, which most people can never find enough of, takes on quite a different complexion in the refugee camp, because here it mostly means sitting and waiting, thinking about your family and missing them. At the end of the story he tells us with tears in his eyes that he won’t give up and that he will keep on fighting to be together again with his wife, sons and daughters, in some better and more peaceful place.

LIFE THAT'S NO LIFE AT ALL

Story recorded by: LAURA KOVÁCS

THIRD-YEAR STUDENT OF THE COMMUNICATIONS DEPARTMENT OF THE HUNGARIAN-LANGUAGE FACULTY OF TEACHER EDUCATION IN SUBOTICA

People all over the world know from the media that there is a war going on in Syria but they don't know what's really going on there. The people are desperate, angry, poor, hungry and dying every day, and that, unfortunately, is daily life for Syrians

It is quite natural for me to go to university, I have a car and can get from A to B whenever I want. My Mum has lunch ready for me every day in a home filled with love. I take it for granted that I have a roof over my head and somewhere to sleep at night. All of this is so normal to me that I often forget to be thankful to God for everything that I have, for all the comforts and love I am surrounded with. But we often forget that there are also those around us who would give anything just to be able to hug their nearest and dearest and to have a job and a safe place to live. People who once had everything they needed in life and then lost it all in the blink of an eye.

In Syria, Watin had a home, a family, a degree in electrical engineering and hopes of finding employment in his homeland. Nine years ago his plans fell apart in an instant as war devastated

his country. He didn't want to fight, to go to war, he wanted peace, and so he had to leave his country.

"I left Syria for Turkey. There I had to begin a new life, meet new people, make new friends and learn a new language. People who didn't like Arabs kept asking me, 'Why have you come to Turkey? What are you doing here? Go back to your own country. Go somewhere else. Go back to your family...' I lived in Turkey for three years... People all over the world know from the media that there is a war going on in Syria but don't know what's really going on there. The people are desperate, angry, poor, hungry and dying every day, and that, unfortunately, is normal life now in Syria," says Watin, who was unable to get papers to remain in Turkey even after three years, and could not earn a living there any more and so had to continue on to Greece.

"The people in Greece treated me better, they didn't ask me why I had come and why I didn't go back to my own country. I spent two or three years in a reception centre for migrants with no papers, no passport, no job, nothing. Every week the same food, the same life, the same faces..."

After those long and agonising years of waiting, with no sign of progress, he decided to head for Serbia, where he has been staying at the reception centre in Subotica for seven months now.

"I'm just so tired. I just want to survive. That's difficult where there is war - it's dangerous living in Syria. I just want a normal life, here in Serbia, in Germany, wherever. If I get papers for Serbia, I will stay here. I want a simple life, a job and a home. I've already forgotten what it's like to have a home. I've been living in camps and reception centres with no privacy. I didn't leave my country for material reasons - I had a home, a family, a car, a life! I don't need a lot of money, or several cars, I just need my family. I want to have a private life. I can't bear this life any more, that's no life at all!"

I miss my family when I don't see them for a day, I can't even imagine how I would feel if I couldn't hug them for years. But that's unfortunately how it is for Watin.

"I haven't seen my mum, my dad or my brother for nine years, except by phone... During all these years of fleeing as a refugee, my mother has called me every morning. The morning my father died she called me several times but I didn't answer, I didn't hear, sometimes I sleep in at the camp. When I finally answered I knew that something terrible had happened... That's the cruelty of our life as refugees - somebody phones you out of the blue and tells you your father or mother has died... It really hit me hard, and I was powerless to do anything... I hadn't even seen or hugged my father before he died, I wasn't able to say goodbye to him."

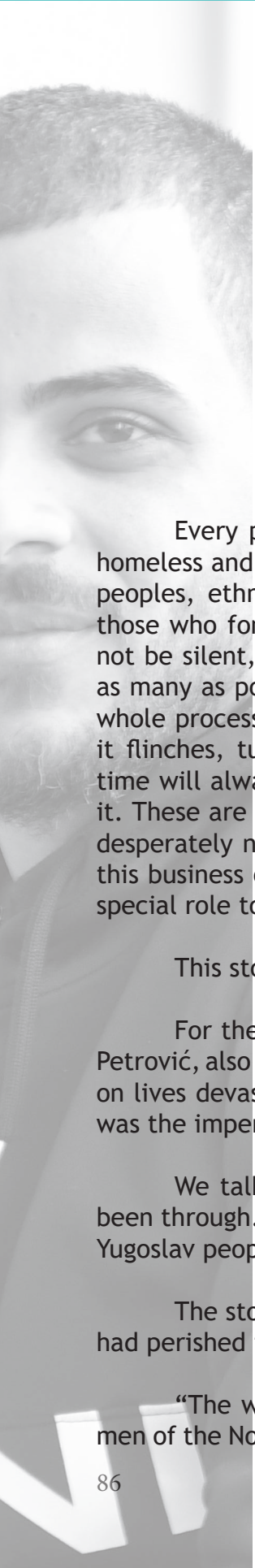
After the death of his father, Watin worried more for his family than before, every day wondering whether they were okay. Great uncertainty lies before him, he doesn't know what will happen tomorrow or in a week's time, where he'll have to go and whether he'll ever get his papers and a chance to build himself and his family a secure life.

"I got a degree, but what for? At my age other people already have a family, a home - I have nothing," Watin says forlornly.

Watin's story touched me and shook me up enough to think about the fate of people like him. We should be grateful every day for what we have! Let's not forget that there are people living around us who do not know whether they will have anything to eat tomorrow, whether they will have their own roof over their heads one day, and whether they will ever see their family again... Whether they will even survive and be able to truly live one day!

WAILING AND DISHONOUR

Story recorded by: BRANKO RADOJČIĆ

The war in Yugoslavia. Slavonia. Bewildered, smooth-faced young men of the Novi Sad Corps in the trenches... In front of the gates of the command centre a woman lies curled up in the mud. She wails loudly and harrowingly: “All the soldiers have returned, but my son isn’t here...” – It was the first time I didn’t tell the truth!

Every perpetrator of a crime has a name and surname. In conflicts, which leave people homeless and without a family, deprive them of their livelihood, force them to flee and migrate, peoples, ethnic groups, tribes of one sort or another are not to blame, the blame lies with those who fomented conflict between them, regardless of which side they belong to. We must not be silent, we must cast light on the truth and loudly proclaim it so that it can be heard by as many as possible. If one man stands up on the side of right, and then another, followed by a whole procession of upright people, evil cannot overcome good! When we point a finger at evil it flinches, tucks its head between its shoulders, diminishes and in the end disappears! That time will always come! That is why people must fight, must not accept evil, must rebel against it. These are the lessons that living book, journalist Branislava Opranović, believes school books desperately need to be teaching! Because these are the most important lessons! Journalists, in this business of writing lessons of a sort (one of the most important human occupations) have a special role to play, special power and special responsibility!

This story is also about why Branislava that one time decided not to tell the truth!

For the whole of her working life, Branislava Opranović, together with her husband Petar Petrović, also a journalist, during the breakup of Yugoslavia and the civil war in our country, reported on lives devastated by war, about refugees from Slavonia, Croatia, Bosnia and Herzegovina... It was the imperative of their calling as journalists and the most human of missions.

We talked about the senseless war which I, as an officer of the Yugoslav Army, had also been through. To read our books and everything that is written in them about the suffering of the Yugoslav peoples would unfortunately take a long, long time, there are many, many pages...

The story that left a particular impression on me was the one about the mother whose son had perished in the war, and about the dishonourable behaviour of his commander.

“The war in Yugoslavia. I reported from Slavonia. I saw bewildered, smooth-faced young men of the Novi Sad Corps in the trenches... I found myself in front of the primary school building,

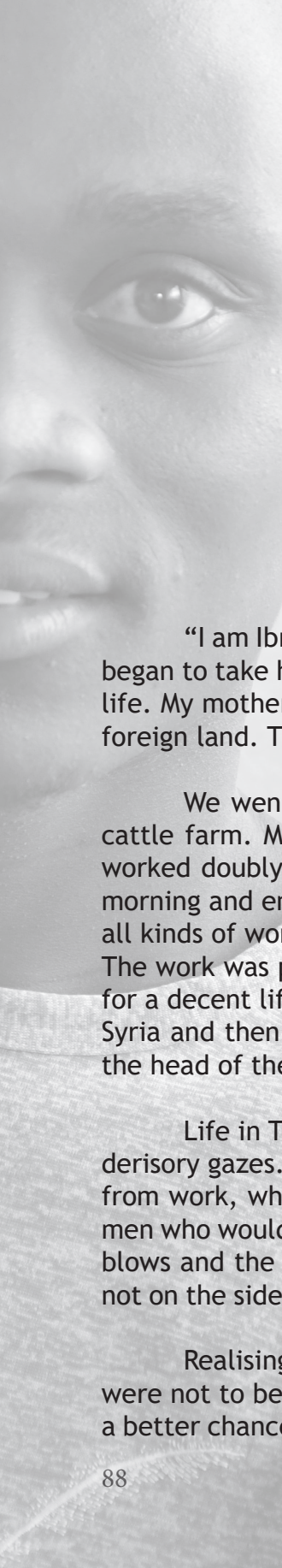
in which the command centre was situated. A woman lay curled up in the mud in front of the gate, loudly and harrowingly wailing. I somehow managed to work out what she was saying: “The rotation has come in from the front lines, all the soldiers have returned, but my son isn’t here. Where is my Sasha? What has happened to my child? Nobody will tell me anything...” Shaken, I went inside to talk to the unit commander. He told me of the fierce fighting, said he didn’t know what had happened to the young man, his friends wouldn’t say... I wrote an article, published this story. The desperate, almost crazed woman called the office every day asking me to tell her if I learned anything about her son... Several days after returning from the war zone the phone rang - it was the commander from Slavonia: ‘We found out what happened. Sasha was taken prisoner, tortured, we made an exchange for his body... So if you hear from that lady, tell her that her son has unfortunately died!’ I was shocked, revolted and angry at the same time! I felt sick. I screamed, ‘Me, tell her?! Shame on you! I didn’t drag that child into your dirty war, you did! You sent him on the mission, it’s your duty to tell that mother to her face!’”

As a human and a former officer of the Yugoslav Army this story greatly shocked me. How could the commander of this dead soldier have acted so inhumanely towards this suffering mother? So cold, and indefensibly irresponsible! For the commander to be so uncaring of what had happened to a soldier of his, to be ready to so shamelessly shrug off the responsibility in order to make life easier and simpler for himself! While I was on the battlefield I unfortunately experienced similar situations, people died... but I never heard of a case like this! I shared a few wartime pages from my own life’s book: Buses carrying mothers and children passed through part of the territory I was responsible for, Muslims, fleeing to countries in Europe. I helped them stay safe and continue the journey that the war had forced them to embark on. It was especially hard for me to see houses being demolished so that their inhabitants could never again return to their homes. I was in the minority and unfortunately I could not prevent it. A sadness has remained which I will always carry with me.

Will I tell others this story that Branislava told me? Of course I will! I must be a part of getting the truth out. I will talk about it so that it never happens again. To anyone.

TO LIVE IN YOUR OWN HOME IS TRUE WEALTH

Story recorded by: LIDIJA HORNJAK

Carrying with me the memories of my family and the hope that I would be able to make a better life for them in Germany, I managed to get from Turkey to Sombor. On that long and torturous journey I didn't eat or drink anything for two days. I don't care, I am ready to pay the cruellest price for my future happiness and to be together with my family

"I am Ibrahim. I lived in Syria until I was thirteen. After the war started, hunger and poverty began to take hold and my father decided to take the whole family to Turkey in search of a better life. My mother packed us up - my father, my five brothers and three sisters and we headed for a foreign land. That was how my life story began, and my struggle for equality in society.

We went to live on a farm. First it was an orange farm, then a lemon farm, and then a cattle farm. My father suffered from poor health and couldn't do hard physical work, and so I worked doubly hard to provide my whole family with a better life. My day began at five in the morning and ended at ten at night when outside everything had already drifted off to sleep. I did all kinds of work, I was even a driver for a time, just to secure some extra income for my family. The work was poorly paid. I worked and worked, but despite this there was never enough money for a decent life. After two months spent as refugees in Turkey, my father died. I took his body to Syria and then returned to Turkey. Now my role in family life became a more serious one, I was the head of the family. I worked hard, trying not to let me family know I needed rest.

Life in Turkey was anything but perfect. When we walked along the street we felt people's derisory gazes. Racism was very much in evidence, and discrimination openly shown. Going home from work, when the whole world was sleeping, I was often stopped by a group of armed young men who would hit me - twice, three times, five times, I didn't know how many times. It hurt. The blows and the violence. The police turned a blind eye to violence against us Syrians. They were not on the side of justice - we were to blame, we deserved the beatings because we were Syrians!

Realising my responsibility for the whole family and seeing that my happiness and success were not to be found in that country, I decided to head for Germany in the hope that I would get a better chance there to succeed in life. And that was how I ended up in Serbia, from where I plan

to head for Germany. I took all my savings with me, I also had to borrow a large sum of money. The journey to Serbia was difficult and torturous. Carrying with me the memories of my family and the hope that I would be able to make a better life for them in Germany, I managed to get to Sombor. On that journey I didn't eat or drink anything for two days. I don't care! I am ready to pay the cruellest price for my future happiness and to be together with my family! I think to live in your own home in your own country is true wealth. Right now it feels as though other people's lives are happier than mine, and that is why I will keep seeking to bring happiness back into my life and that of my family."

LIVING BOOK - MAN, Syria

LOVE GIVES STRENGTH

Story recorded by: MILICA BARAĆ

He fell in love in Turkey. Her family often gave food to his, even though they had little themselves. They agreed that she would join him when he got to Germany

This story begins in Syria. It continues in Turkey, Bulgaria and Serbia. Where it will end, no-one knows.

The man in this story is 21 years old and so far in his life has experienced so much more than most of his peers. He did not stay in school for long, he has been working since his father died. He left Syria for the first time when he had no other choice. He has a mother, a sister and two younger brothers. His sister is married and lives in Syria. His mother went to Turkey with his brothers, he stayed in Syria.

At that time the neighbourhood was deserted. Everyone had gone, it was just him and a female neighbour in the house next door. They were romantically involved and did not want to be separated. They concealed their relationship. When it was found out, he was arrested. She was harassed but eventually released. He heard that she had gone on with her life, that she had married and was pregnant. Later they got in touch again. She even said she would come and join him if he got settled in Germany, but he refused, he did not want to break up a family.

He was mistreated in prison. He didn't even know whether he was going to get out. After some time they released him without explanation. That was when he decided to leave his country and head out to join his family. He went to Turkey. Having reunited with his family he had to take on numerous responsibilities as the eldest man in the family. He did a variety of manual jobs. He got to experience for himself how great the prejudice against Syrians was. Coming back from work he would sometimes be ambushed by groups of local men. They would insult and mistreat him. He was often not paid for his work. He worked on farms, on a gas installation, on building sites, anything he could find. The discrimination he experienced in Turkey was not something he had been expecting. He thought that people would accept them there and that ethnicity wouldn't matter to them because they were Muslims like him.

Even in these difficult circumstances, however, he fell in love. Her family did not know about their love. Both their families lived in the same building and helped one another. Her family often gave food to his, even though they had little themselves. In return he did various repairs for them around their house and helped whenever he could. They agreed that she would join him in Germany if he succeeded in getting settled there. Love. Love is what gives him strength.

After a time his family decided that as the eldest he should head out. First he tried to get to Greece. All of his attempts were torturous and ultimately unsuccessful. He tried to make the journey through Bulgaria. On his fourth attempt he made it. He does not have happy memories of this country. His chief memory is of people throwing bottles at him and other migrants from their cars.

He has been living in the camp in Sombor now for eight or nine months. He is waiting for his family in Germany to send him money so he can continue on his journey. When he came to the camp he started a little business selling tea and coffee, until he was forbidden to do so. This was a good way for him to save some money and send it to his family. While he is in the camp he is not allowed to work, yet he wants to. He likes Serbia, the people are very decent and he doesn't have any problems. He doesn't have any real friends in the camp, but he has acquaintances he spends his time with. There is some solidarity between them, and they help him out when they see he has no money. He is in touch with his sister in Syria and his mother and brothers in Turkey.

Even if the situation were ideal, returning to Syria would not be an option for him. He does not trust the system. It's the mentality - he doesn't feel safe. There is no normal life to be had in Syria, only violence and killing. He doesn't know what his life will be like if he manages to get to Germany, all he knows is that it is the only option for him and his family.

LIVING BOOK - WATIN, Syria

I'M A GOOD MAN, BUT I DON'T HAVE A NAME, JUST A NUMBER!

Story recorded by: RUŽICA RAKINIĆ

I am grateful for everything and to all the good people from the camps, but that is not a dignified life. I don't feel as though I am living. I don't want to take anything that doesn't belong to me, I want to finish school, work, be a useful member of a society without war and to live a modest life with my family. If I got asylum in Serbia I would be happy to study at university here

“It’s a dangerous road. Imagine women and children walking through forests from morning till night, sleeping in the woods for weeks alongside wild animals and snakes, crossing dangerous rivers... The nights are cold. You can’t warm yourself at night in the woods as the police might see the smoke from the fire. The long distances we travel through the woods mean that we can’t take many things with us, just a rucksack with the basic essentials, the minimum of food and water to last us several weeks.”

This is how Watin, a twenty-seven-year-old from Syria describes his journey from Syria to Serbia. He is one of the books in the Living Library, which we had a chance to “read”. The books are actually living people, who have suffered violence, prejudice and stereotyping. They face discrimination every day.

At the age of nineteen, Watin packed a few basic things, and as a healthy young man in search of a peaceful and safe place to live, left Syria, his home, his family and his friends. He began a new life alone in Turkey, which was marred by racism, disrespect, rejection and the constant questioning as to why he had left Syria, why he hadn’t stayed to fight.

After three years in Turkey he went to Greece, where he began from scratch all over again. A new environment, a new language, new problems. He lived in a camp in a 16-square-metre room which he shared with another 11 young men. Quiet, rest and facilities for maintaining personal hygiene were not much a part of daily life in the camp.

“I am grateful to all the good people from the camps, but that is not a dignified life. In the camp I didn’t have a name. I was a number. A number from an ID card. I am physically present in the camp but I feel as though I am not alive. The last eight years cannot be called a life. I am able to work and yet I sit in the camp all day. This isn’t a life. I want to get my papers, finish university, work, have a room to myself and be a useful member of a society without war, and live a modest life with my family. I have applied for asylum, and if Serbia gives me papers I would be happy to study at university here,” young Watin dreams.

Watin talks to his family every day.

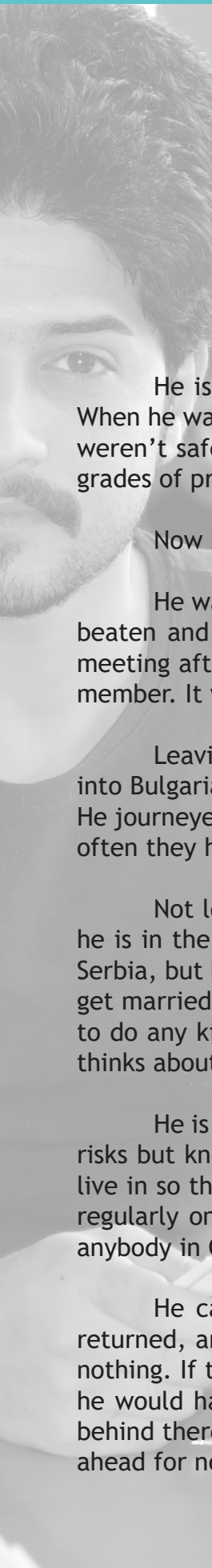
“I haven’t seen my mother in eight years. She calls me every morning and every evening. My sister got married in the meantime. I haven’t seen her, haven’t congratulated her, I dare not go back to Syria. Every day I fear that my mother will call to say that someone dear to me has been killed.

Watin’s quest for a better life has been ongoing for eight years now, and what he has missed most along the way have been the empathy and solidarity of people he has met.

“Every country has good and bad people, you can’t generalise or judge a nation based on your experiences with one individual or a few of them. I want to tell everybody that I am a good person, I don’t want to take anything that doesn’t belong to me, I want to live a modest life in peace.”

I DON'T KNOW WHAT CHILDHOOD IS!

Story recorded by: MILICA BARAĆ

If the situation in Syria were different, if it was a functioning country and life was safe, he would happily go back home. He is very attached to his country and the family he has left behind there. He does not know if that will ever be possible

He is from Syria. He says he never had a childhood. He doesn't know what childhood is! When he was just four years old his family had to flee the city to a rural part of the country. They weren't safe at home. They lived in the country for a time and he managed to attend only two grades of primary school there.

Now he is 19 years old. He was a farmer in Syria. He really enjoys that life.

He was falsely accused of theft and ended up in prison. He spent three months there being beaten and tortured. Then he was released - they said he was innocent after all. At a family meeting after that, the decision was taken that it was time he left Syria, as the toughest family member. It wasn't easy for him but he knew that was what he had to do.

Leaving Syria he first went to Turkey, where he spent only six months. After that he crossed into Bulgaria. The journey wasn't easy: they walked through forest for a month to get to Serbia. He journeyed with a group of young people from his country. They had to use their wits to survive: often they had no food or water. But the hardest thing for him was being without his family.

Not long ago he arrived in Sombor. He likes Serbia, although he hasn't seen much of it as he is in the camp most of the time. He hasn't applied for asylum. He wouldn't mind staying in Serbia, but he knows that he can't make it work financially. His goal is Germany. He would like to get married and start a family, but also bring his family in Syria to Germany. He would be willing to do any kind of manual labour, just to earn enough. Getting an education isn't something he thinks about now.

He is waiting for his family to send money so he can set off for Germany. He is aware of the risks but knows that there is no other way. The family is trying to sell the house they no longer live in so they can get some money together. They don't know when that will happen. They talk regularly on the phone, but that's not enough: he misses them a great deal. He doesn't know anybody in Germany. He hopes that he will fall on his feet when he gets there.

He can't go back to Syria: he is afraid they would draft him into the army if he ever returned, and that is something he doesn't want. He says there is no life there, no security, no nothing. If the situation in Syria were different, if it was a functioning country and life was safe, he would happily go back home. He is very attached to his country and the family he has left behind there, but doesn't know if that will ever be possible. What he does know is that the road ahead for now leads to Germany.

FROM FEAR TO TEARS AND ACCEPTANCE

DAJANA VIDA KOVIĆ

THIRD-YEAR STUDENT OF THE COMMUNICATIONS DEPARTMENT OF THE HUNGARIAN-LANGUAGE FACULTY OF TEACHER EDUCATION IN SUBOTICA

The reception centre for refugees and migrants was a place I had no desire to visit, I was afraid. One thing is sure, we need to stand in someone else's shoes in order to truly understand their situation

As third-year students majoring in Communication at the Hungarian-language Faculty of Teacher Education in Subotica, we took part in a project that lasted for 10 lectures. Lectures were facilitated by journalist and educator Ida Bóka, together with assistant lecturer in our department Viktória Zakinszky Toma. We had the opportunity to visit the reception centre for migrants in Subotica and then took part in an interesting encounter called the Living Library, where the books - actually real people: migrants/refugees/asylum-seekers and those who work with them - told their life stories.

Here are some reactions from my colleagues:

“The reception centre for refugees and migrants was a place I had no desire to visit, I was afraid. The surroundings of the Living Library were much safer but even then I was a little afraid. I can't say that everything we heard and saw completely changed my former way of thinking, but I have now started to look at this issue in a very different way, with a softer stance and more objectively. The 'book' we chose was a girl my age. I was very touched by her story. She is a medical student in Novi Sad. She is from an educated family, which is scattered in different parts of the world. They are all doctors or pharmacists. She has found a life for herself in Serbia, where she liked the education system the most. The saddest part is that she last saw her parents before COVID, but she thinks that the family will be reunited this summer. It is quite different talking to people like this girl, she is such a wonderful person. There are some people living in our neighbourhood, migrants who want to cross the border, and to be honest I am afraid of them. The atmosphere in which the Living Library was held, with the participation of people from the reception centre for migrants, was something very different, I didn't feel it was an unsafe place for us,” says student Petra Juhász, who also said that this topic was not one she felt very invested in. She says she sees many other problems around her in society that she feels more strongly about and that affect her more.

Student Viola Bús had no particular expectations regarding the topic of the lectures because, she says, the whole issue was new and somehow remote to her. However, after a few weeks, as we got deeper into the topic at the lectures and through conversation, a major change came about in her.

“I came home to my parents from the visit to the reception centre feeling overwhelmed. After calming down a little and thinking about my day, I was so grateful. I began to think about everything that I had always taken for granted. I realised that you are rich if you have everything you need in life. Seeing those people, and learning about what’s really going on in the world through hearing their stories in the Living Library is very hard, it weighs on your mind. In the reception centre we were able to witness the kind of everyday life refugees and migrants have been forced into by their difficult life circumstances. In the Living Library we had the opportunity - and so the responsibility - to hear their life stories, record them and pass them on. The conclusion I have drawn, and which I learned here, is that we cannot immediately judge people and criticise them just because they are foreign and remote and unfamiliar. That we cannot know what the people around us - whom we do not know - have been through. And we especially cannot be so sure how we would act if we found ourselves in a similar situation,” Viola adds.

“The main point of the project was for students of Communication, who would in the not-too-distant future find themselves working in various media, to learn to approach every issue in an ethical manner, including this one,” said journalist Ida Bóka, lecturer for the project. “This is of great importance, since there is a reception centre in Subotica for refugees and migrants and we often encounter these people around town. Various incidents, coupled with the influence of the media, have contributed to fear among the local population, mostly out of prejudices that may have some basis in fact but mostly do not. We wanted to create a safe space in the university lecturers and the Living Library where everyone could share their doubts and fears, and ask questions without being judged. We had ten lectures at the university, after which we visited the reception centre in Subotica and organised the Living Library, at which the students had a chance to meet four migrants/refugees, one asylum-seeker and one artist/humanitarian worker. The students listened to the ‘books’ and then wrote up their stories, which will be published,” said Ida Bóka. “It took me some time to gain the trust of the project participants. I think they learned a lot from my talks, but I learned a lot from them, too. The methodology I use is a little different from the norm, I don’t hold classic lectures, but rather through conversation we arrive at new understanding - exchanging opinions, asking one another questions and responding. My only objective was to have a frank discussion on this topic: not to change people’s thinking but only to allow space for them to express their feelings and opinions, whatever they were,” says Ida.

“As to my own experience, I was afraid of this project and didn’t see the point of studying this topic. I didn’t visit the reception centre, and I don’t regret that, I was simply afraid. I went to the Living Library with trepidation, too. I was a little curious, but at the same time I just wanted to get the assignment done as soon as possible.

At the Living Library the first person we talked to told us a very touching story. We were all in tears. Until now I have regarded this topic and all the issues surrounding it from afar, externally. I wasn’t very invested in it, and didn’t think about the situation these people found themselves in. I think most people think like that, it’s not often that locals in Subotica will actually stop to talk to someone who is a refugee or migrant. To be honest, I would not have done so either if it was not for this project and the understanding I gained here. One thing is sure, we need to get in someone’s shoes if we want to really understand the situation they are in! Only then can we pass judgement and decide how we will act. I can say for my part, as regards migrants, that I had done nothing in particular to help them. I am sorry - if that’s even the right word - I am truly sorry for their suffering. Just in the twenty minutes we talked together, listening to each ‘book’, I came to feel that these were people like any one of us, just wanting a peaceful life. In that short time I tried to look at the situation through their eyes. I can’t say that this project completely changed my thinking, I am a little afraid of them still. But I am glad that we got the chance at least to some extent to consider this complex issue from a completely different perspective to the one we had had so far - I doubt we would ever have done so on our own initiative.

A GAME IN WHICH THE LOSERS LOSE THEIR LIVES FOR REAL

Story recorded by: MILISAV MILINKOVIĆ, Novi Sad

These are summaries of three stories, three testimonies offered to readers from the Living Library's collection. It talks about the suffering of its main characters and affirms the truth of the cruelty of life for people on the move.

They are books that at first seem to have empty pages but are actually densely printed. They are written by people for whom every morning brings new uncertainty. Often they disappear without trace. That is why we are writing these words. To leave a trace.

The three young men from these summaries did not attend the Living Library event because that day they were no longer in the reception centre in Sombor. The books didn't get read, they travelled away to some other library. Their journey continued. Somewhere, somehow. We hope that this means, as we print this publication, that Esam, Muhammed and Suleyman are alive and well, that they are not injured, hungry or thirsty, and that they will make it. Somehow. Somewhere.

The road to somewhere, somehow in the language of the migrants is called The Game. Ironic. Tragic. Encouraging. Challenging. Bringing struggles. Reflecting reality. Offering hope.

Every attempt to cross a wall, a border, is the greatest game one can imagine. There is only one rule, designed to ensure the only possible outcome - survival. The stakes in this game are the greatest in the world: the loser loses his life for real.

A BOY MISTREATED ON A BUILDING SITE

Esam is a Syrian from a region in which the population has for years now been living under police and military oppression.

As a result his family had to flee to Turkey, which, he says, they have bad memories of. Refugees and migrants from Syria suffer discrimination there and are exploited for their labour, being forced into difficult work for poor wages.

In order to survive, this fourteen-year-old boy worked the toughest construction jobs. The mistreatment he suffered there left an indelible mark on his childhood.

Deciding that the mistreatment had to end, Esam headed for Serbia and ended up in the reception centre in Sombor, where he is waiting for an opportunity to try to shape his own destiny and his own future.

A NIGHTMARE IN THE FORESTS OF BULGARIA

Muhammed is a 23-year-old man from Deir ez-Zor in Syria. The hardest days in his life and that of his family was during the bombing of his home town. For days planes rained bombs from the skies. Many people died...

Three years ago he took the difficult decision to leave his homeland in search of safety and a better future.

Not long ago he arrived in Serbia via Bulgaria. The nightmare of that journey in the rain and cold, often without water and food, haunts him when he sleeps...

In Serbia he has found temporary shelter for himself and his family.

MINEFIELDS AND SMUGGLERS

This is the story of Suleyman, a 26-year-old man from Syria, and his torturous crossing of the Syrian-Turkish border, walking through a minefield. He risked his life in search of a different life. On his journey through Greece the smuggler kept his group of refugees shut up in rooms for four days and they could not escape. He sold them overpriced food and water to extract money out of them. In desperation, Suleyman and his fellow refugees managed to get in touch with people in Turkey who they believed were connected with the same group that was working with the smuggler in Greece. It was only after their intervention that they were released from captivity.

Suleyman spent 25 days walking non-stop through the Greek forests, often with no water or food. He survived and managed to reach Serbia.

Zahvaljujemo se na saradnji / Köszönjük a közreműködést / We are grateful for the support of:

Učiteljskom fakultetu na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici (Univerzitet u Novom Sadu) /
A szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karnak (Újvidéki Egyetem) /
The Hungarian-language Faculty of Teacher Education in Subotica (University of Novi Sad)
Somborskomp edukativnom centru / A Zombori Edukációs Központnak / Sombor Education Centre
Prihvatnom centru Subotica / A szabadkai befogadóközpontnak / Subotica reception centre
Prihvatnom centru Sombor / A zombori befogadóközpontnak / Sombor reception centre
Komesarijatu za izbeglice i migracije Republike Srbije
A Szerb Köztársaság Menekültügyi és Migrációs Biztosságának /
The Republic of Serbia Commissariat for Refugees and Migration

Posebno hvala svim ljudima u pokretu, koji su nam nesebično posvetili svoje vreme i podelili s nama svoje priče, kako bismo na trenutak bili u njihovim cipelama, na putu kojim hodaju. Želimo da stignete tamo gde ste planirali i da dostojanstveno nastavite sa svojim životom.

Külön köszönet minden vándorlónak, akik önzetlenül nekünk szentelték idejüket és megosztották velünk történeteiket, hogy egy pillanatra a cipőjükben lehessünk, azon az úton, amelyen járnak. Szeretnénk, ha eljutnának oda, ahová eltervezték, és méltósággal folytatnák az életüket.

We especially want to thank all the people on the move who selflessly gave their time and shared their stories with us, so that we could at least for a moment stand in their shoes on the road they are travelling. We hope that you will get where you are planning to go and resume a dignified life there.

Ekumenska humanitarna organizacija je realizovala projekat u partnerstvu sa Učiteljskim fakultetom na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici (Univerzitet u Novom Sadu), a u saradnji sa organizacijom IOM, uz podršku Švajcarske. / A projektet az Ökumenikus Szeretetszolgálat bonyolította le a szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karnal (Újvidéki Egyetem), valamint az IOM Szervezettel együttműködve, Svájc támogatásával. / This project was implemented by the Ecumenical Humanitarian Organisation in partnership with the Hungarian-language Faculty of Teacher Education in Subotica (University of Novi Sad) in cooperation with the IOM and funded by Switzerland.

Sadržaj i stavovi izneti u ovom izveštaju ne izražavaju nužno stavove Međunarodne organizacije za migracije (IOM) i Vlade Švajcarske.

A jelentésben szereplő tartalom és hozzáállás nem feltétlenül tükrözik a Migrációs Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) és a Svájc kormányának véleményét.

The content of this report does not necessarily reflect the views of the International Organization for Migration (IOM) and the Swiss Government.

 Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Confederation

Federal Department of Justice and Police FDJP
State Secretariat for Migration SEM

 IOM
UN MIGRATION

 Ekumenska
Humanitarna
Organizacija

ISBN 978-86-85043-72-7

9 788685 043727